

Kamarás István OJD

**Cserehádi
pasztorálszociográfia**

Kamarás István OJD

Cserehádi pasztorálszociográfia

WESLEY

2022

Copyright © Kamarás István OJD, 2022
Copyright © Wesley Kiadó, 2022
Minden jog fenntartva!

ISBN xxx-xxx-xxxx-xx-x

1. Mikó atya levele

Megjelenése után azonnal elküldtem a *Ferencpápista egyházreform Csereháton*-t Mikó Atyának Port Moresbybe, Pápua Új-Guinea fővárosába. Oda küldte őt Ferenc pápa melanéziai nunciusnak azzal, hogy „megtapasztaljon valami egészen mást”. Mindezt postacímével együtt mentorától, Beer Miklóstól tudtam meg, valamint még az is, hogy Ferenc pápa a melanéziai „tanulmányút” után a szentszéki Ecclesia Dei Pápai számít rá a továbbiakban, „továbbfejlesztendő a csereháti modellt”. Könyvemre Mikó atya e-mailben reagált, ekképpen:

„Kedves István Testvérem! Remek könyved végképpen meggyőzött arról, amit Johann Baptist Metz és mások is hangoztatnak, hogy most már végképpen fel kell adnunk a hagyományos felfogást, mely szerint a filozófia a teológia első számú szolgálóleánya, és be kell látnunk, hogy a filozófia helyét – méghozzá nem is annyira szolgálóleányként mint inkább segítőtársként – a társadalomtudomány(ok)nak kell elfoglalni(uk). Ghislain Lafont bencés teológus szerint a kinyilatkoztatás mindig megelőz bennünket, teológusokat, filozófusokat, szociológusokat és szenteket egyaránt, akik hajlamosak vagyunk magunkénak vagy szervezetünkének tudni magát az igazságot, a magunk igazát pedig öröknek hinni. A vélt igazságok tesztelésére szerintem igen csak alkalmasak a különböző társadalomtudományok. A te pasztorálszociológiai utópiád minden mondatával egyet lehet érteni, de műfajából adódóan az igazságnak a fényesebb arcát mutatja meg, márpedig a Magvető magja

ez esetben is jócskán hullhatott a jó föld mellé, az útra, a köves talajra, a túskebokorba. A Csereháti Egyházreformerek Rendje tovább folytatja az utópiánk megvalósítását, és ha még győződ és bírod, Néked is folytatnod kellene, még hozzá szociográfiával. Csereháti reformunk is cserépedényben őrzött kincs. Utópiádban érthetően a kincsré fókuszáltál, a szociográfiában most majd a cserépedényre kellene. Mellesleg szerintem a szociográfia nem a szárnyaló utópia gyalogos szolgálóleánya, még hozzá azért – és ezt eddigi szociográfiád ismeretében mondom –, mert az igazi szociográfia is a rácsodálkozó és alázatos figyelemnek a művelése. Első lépésként jó lenne, ha mindenekelőtt összegyűjtenéd utópiád minél több olvasatát, hogy figyelmesen meghallgathassunk visszhangját. Csereháti rendtársaimnak elküldöm mostani levelem másolatát, hogy fogadjanak szívesen ebben az újabb vállalkozásban is útitársnak. Jó utat kíván: Mikó atya.”

2. Az utópia fogadtatása

Könyvem kéziratát afféle műsoron kívüli hozzászólásként elküldtem Tomka Ferenc *Intézmény és karizma* c. művének megjelenése 40. évfordulójára megrendezett konferencia szervezőinek és előadóinak. Csaknem valamennyien régi jó barátaim vagy kollégáim voltak. A húsz megszólított között tíz klerikus volt, és közülük csak Nobilis Márió reagált. Nem hallgatta el, hogy éppen csak beleolvasott utópiámba, de azonnal felvetődött benne a kérdés, hogy Ferenc pápa „földre szállásával” nem vált-e okafogyottá az általam „földreszállott” jelzővel illetett pasztorálszociológiai utópiám. A tíz civil közül is csak négyen reagáltak, ketten érdemben és pozitívan, ketten némileg fanyalogva.

A kézirat ismeretében az Egyházforum folyóirat és könyvkiadó grémiuma egy emberként javasolta utópiám megjelentetését. Leglelkesebb támogatóim között volt Vörös Imre alkotmányjogász („A Szentlélek általában ilyenekben utazik, hogy aztán legyen valami belőle”), Végh Endre atomfizikus („Mikó atya modellje, gondolom Beer püspök”), Hegedűs Zoltán közgazdász („Hiánypótló!”) és Pongrácz Mária, a folyóirat szerkesztője („A szarkazmusnak és a derűnek ízlésed patikamérlegén beálló egyensúly”).

Az Egyházforum Kiadónál megjelent könyvet százhusz remélt olvasónak juttattuk el. Nyolcvanöten reagáltak, tucatnyian ígérték, hogy megteszik.

(Máig nem tették.) Öten csak annyit jeleztek, hogy megkapták. Öten elutasították, öten mérlegelő véleményt alakítottak ki, a többiek pozitívan ítélték meg. A Ferenc pápát és az utópia műfajt egyaránt kedvelőkön kívül – ilyenek legfeljebb tucatnyian lehettek – felkért olvasóim jelentős részét zavarba hozta az ~~utópiaműfaj~~ ^{utópia} ~~műfaj~~. Hagymányosan vallásos olvasóiból a „szent dolgokkal való tréfálkozás”, a benedekpápastákból és a másodikjánospálpápastákból Ferenc pápa és „magyar hangja”, Beer Miklós pozitív szerepeltetése váltott ki rosszallást. Akadtak tucatnyian, akik szatírának olvasták, nekik vagy éppen ezért tetszett, vagy éppen ezért botránkoztak rajta. Hárman is voltak, akik az „azértis” makacsságával egy az egyben megtörténtnek hitték a leírtakat.

Hét püspöknek is elküldtem könyvemet. Ketten nem válaszoltak. Régi regnumi ismerősöm, Bábel Balázs irodavezetője által üzente, hogy egyházunk javát szolgáló törekvéseimre Isten áldását kéri. A csereháti terület illetékes megyéspüspöke, Ternyák Csaba saját kezével írta, hogy „Köszönöm, hogy megtisztelt azzal, hogy elküldte nekem új kötetét.” Jó barátom, Varga László így reagált: „Kérem az imáidat azért, hogy megmaradjak az alázatban, betöltsön az öröm, bölcsen dönthessek és meg tudjam különböztetni a szellemeket! Így már menni fog!” (Mármint neki, az ő püspöksége.) Másik jó barátom, Bíró László pedig ekképpen reflektált: „Köszönöm hűséges ragaszkodásodat. Tudom, az életet akarod szolgálni, hogy az egyház által az Isten Országá minél közelebb kerülhessen az emberekhez. A jó Isten tartsa meg fáradhatatlan hűségedet!”. Egyedül Beer Miklós – tagtársam az általam alapított Ordo Joculatorum Dei-ben – olvasta el

(még kézirat állapotában) könyvem, és ezt írta: „Gyakran pirulgattam olvasás közben. Hát ezt jól összeszedted!”. Ezek után szívesen megírta könyvemhez azt az előszót, mely könyvem szerves részévé vált.

Öt csereháti papnak is elküldtem. Ketten csak annyit jeleztek, hogy megkapták, harmadikuk egy közös ismerőssel azt üzenté, hogy „Utó-pia!”. Egyedül egy görögkatolikus parókus reagált érdemben, és – egyebek mellett – ezt írta: „Nagyon tetszett a könyv! Az biztos, hogy az Egyháznak nyitnia kell. Csak hogyan? A templomok itt a Cserehátban rövid évek alatt kiürülnek, az idősök lerobbannak vagy meghalnak. A cigányság pedig az Egyházra (hála a pályázatoknak és az egyházi intézményeknek) úgy tekint, mint kiszolgáló személyzetre, vagy a kormány egyik helyi szociális szervezetére. Végső konklúzióm: de jó lenne, ha ez így tényleg megtörténne, akkor biztosan én is tagja lennék a ferencpálista rendnek!”

Három valaha Csereháton működő társadalomkutató közül az oktatáskutató Kereszty Zsuzsa röviden így reagált: „A valóság határán billegő fogalmazás arra ösztönözheti az olvasót, hogy kitágítsa a valóságot, a lehetőség határait. Rajtunk áll, hogy megteesszük-e azt, amit a magunk és a köz boldogulása érdekében helyesnek látunk.” Pólya Zoltán, a Cserehátba szakmai kudarcai ellenére is beleszerető pedagóguskutató ezzel fejezte be reflexióit: „Az ön írása valós tényeken alapszik. Ha mégis működne a pápai hozzájárulással beiktatott szerzetesrend, nagyon szívesen meglátogatnám őket.” A szomszéd régióban cigány tanulók számára a Dr. Ámbédkar Iskolát (egy középiskolát) Derdák Tibor azt írta, „nagyon szereti”

utópiámat. Hasonlóképpen reagált a vidék jeles szociológus kutatója, Havas Gábor is.

Negyven klerikus és teológus ismerősöm közül mindössze húszan válaszoltak. Tomka ~~Ferenc~~, ~~(az~~ *Intézmény és karizma* szerzője, akinek könyvemet ajánlottam) úgy ítélte, hogy „Az intézményről és a karizmáról szóló rész teljesen szakszerű, aminthogy logikus, hogy Te megérted, míg egyes teológusok is összekeverik a szociológiai és egyházi megközelítéseket. Lehetetlennek tartanád, hogy odaadd például V. J. professzornak, aki egyházilag kritikusan és mégis nyitottan tudná olvasni?” Nyitott kapun kopogtatott, mert V. J. atyának is elküldtem könyvem, de többszöri unszolásomra sem reagált. A közül négy plébános lelkesen fogadta utópiámat: „Hogy reformra szükség van, az egyértelmű. Szípkázó gondolataid nem utópia. Rákényszerít a valóság”, „Magamra ismerem Mikó atyában. Ma a Biblia körben tárgyaljuk meg a »ferencpápiizmus« jelenséget”, „Köszönet a becsületes szóért, az igazságra törekvésért! Arra gondoltam, hogy egy tucatot rendelnek a könyvből, kiosztanám érdeklődő itteni írástudó embereknek – vannak, hála Istennek –, hogy úgy tudhassunk alkalmasint egy író-olvasó találkozót tartani, hogy már érdemben beszélgethessünk arról, amiről Ön ír: kereslet-kínálat dolgokról, Cserehát esélyeiről”. Schindler Mátyás bajai plébános meg is valósította elképzelését, és az *Oratóriumi Esték* egyikét így vezette be: „Humor és az egyház szeretete sugárzik belőle. A könyv közös nevezője Ferenc pápa, vagyis az evangélium, vagyis a szolgálat.”

Régi jó barátom, hajdani lelkes egyházreformista, majd a hazai papnevelés egyik zászlóvivője így írt nekem: „Föltettem a kérdést magamnak, hogy mit üzen nekem. Nem igen tudtam rá válaszolni, mert keverednek benne a műfajok. Fölmerül a kérdés, hol van a valóságnak és az idealizálásnak a határa. Pistám, mindketten hamarosan hazaköltözünk, érdemes kasszát csinálni, hogy odaadtuk-e magukat az Úrnak. Milyen cselekedetünkkel hátráltattuk vagy építettük az ő művét, az egyházat.” Még ennél is kritikusabb másik régi-régi jó barátom, aki évtizedekig a cserehátihoz hasonló terepen pasztorált: „Könyved nem jézusi, nem a nyolc boldogság alapján áll, hanem afféle keresztény szociológiai spekuláció. Kritikus attitűdöd negatív”, majd kritikájának iránya váratlanul megfordult: „Szegények mindig lesznek, ám az is igaz, hogy egyházunk túlságosan gazdag, túl sok pénzt kap és fogad el.” Egy kisvárosi konferencián, melyet a helyi evangélikus gyülekezet szervezett, az ottani katolikus plébános is hozzászólt utópiámhoz: „Rokonszenves, mert számomra is a közösségépítés a legfontosabb, de hadd kérdezzem meg, nem lett volna jobb, ha Mikó atya – mielőtt belevágna az egyházreformba – megbeszéli az egészet püspöktársaival?” Diakónusa már kerek perec kimondta, hogy „Nem tetszik a „szegények egyháza“, mert ez így eléggé marxista. Egyházunk nem demokratikus, hanem hierarchikus. A cél a hivatásos működés, a profi szervezettség. Be lehet vonni a híveket nagyobb mértékben, de egyházunkban megvannak a reszortok.” Ugyan csak régi barátom, Korzenszky Richárd bencés házfőnök érdemben foglalkozott könyvemmel, és egyebek mellett ezt írta: „Rendkívül érdekes és igaz. A valóság olyan vidéken is,

ahol a cigány-probléma még nem ennyire égető, legalább ennyire nyomasztó. Nekünk, egyháziaknak nincs bátorságunk szembenézni a tényekkel.” Kolozsvári barátom, Jakab Gábor plébános (aki ezelőtt nemrégén azt javasolta az ottani főegyházmegyei tanácsnak, hogy mondjanak le a kitüntetések jelentő egyházi címeikről, és megszólításban legyen mindenki egyszerűen „tisztelendő”, de leszavazták) imígyen reflektált: „Óriási szakadék van Erdélyben is a klérus és a laikus társadalom életvitele között. Egyre nagyobb teret hódít ugyanakkor nálunk is a vallási relativizmus, az elvilágiasodás, az ezoterizmus és valamiféle fellengzős és lapos optimizmus, valamint az önszórakoztató egyházi fesztivizmus a templombúcsúk és a bértálások alkalmával. Őszintén merem remélni, hogy könyveddel egy kis kavicsot dobtál a mai magyar egyházat is jelképező állóvíz tükrébe, s lassan a víz elkezd gyűrűzni.” A würzburgi teológiáról Gánóczy Sándor professzor (a teológia és az etológia szövetségének szorgalmazója, valamint az ökumené és a krimi kedvelője) így írt: „Én is kész vagyok magamat ferencpápistának nevezni, és a menekültkérdésben a pápa álláspontját tartani helyesnek, nem pedig a populista és nacionalista politikusok és püspökök magatartását.”

Lelkiségi mozgalmakhoz tartozó barátaim és ismerőseim közül meglepően kevesen mozdultak rá erre a tulajdonképpen mozgalmi utópiára, kivéve két Bokor-tagot, akik még egy-egy recenziót is írtak az Érted vagyok-ba. Lipien Mihály (pályamódosító katolikus pap) szerint: „A könyv természetes egyszerűséggel tárja eléink az emberi élet csodáit. Egyházszerkezési csodaként mutatja be a tucatnyi plébánia halottaiból való

feltámasztását, a hívek és a ministránsok csodálatos szaporítását. Garay András (teológus, az Érted vagyok szerkesztője) szerint „Lehetséges itt, ma Magyarországon – az ország legelmaradottabb szegletében – valamit elkezdni és megvalósítani, amire felfűződhet egy ország sorsa; ahol mindenki hozzáfér az élet asztalához.”

(három református, két evangélikus és két adventista) pozitívan reagált utópiámra. A református Hajdú Zoltán Levente felvette az ajánlott olvasmányok közé a pápai főiskolán tartott gyülekezetépítési kurzusán azzal, hogy „Igazi gyülekezetépítési szakkönyvet sikerült írnod! Én úgy veszem, hogy ez nem utópia, hanem célkitűzés, ami felé el lehet indulni!” Gáncs Péter evangélikus püspök így zárta sorait: „Mindez megerősített abban, hogy az ecclesia semper reformanda helyett az ecclesia semper plantanda aktuális, vagyis egy karizmatikus, közösségi, mozgalmi egyház, amilyen például Timothy Keller *Center Church* című könyvében szereplő *Redeemer* program.” Szigeti Jenő (a tudós adventista) csak ennyit írt: „A könyv szemnyitogató, köszönjük a többi egyház nevében is.”

A Wesley János főiskolán tartott Ferenc pápa kurzusnak utópiám is témája lett. Különböző (protestáns) felekezetekhez tartozó tanítványaim (mint Iványi Gábor odaadó hívei) – nem meglepő módon – jól fogadták utópiámat. Gyárfás Judit (a MOZAIK ökumenikus közösség metodista tagja) szerint „Kegyetlen tisztánlátással megírt látlelet ez a könyv. Ez az utópia valóban földreszállott, mert sem a pozitív utópia fő jellemzőjét (hogy a fiktív világ jobb, mint a létező), sem pedig a negatív utópia jellemzőjét (a fiktív világ rosszabb, mint a létező) nem

találni a könyvben. Ez egy realista utópia, a szociológiai tények világa, és ezek a tények jelentik a kihívást is, amivel az egyháznak szembe kell néznie. Nem más ez a ferencpálista struktúra, mint visszatérés az evangéliumhoz. Bevallom, nagy kérdés számomra, hogy az intézményes egyházon belül, vagy ezen kívül érdemes-e munkálkodni, apostolnak lenni, szolgálni. Véleményem szerint a csereháti szerzetesrend csak függetlenként, amolyan alternatív szigetként tudna fennmaradni.” Urbán Beatrice (újságíró és lelkészhallgató, Iványi Gábor metodista közösségének tagja) szerint könyvem „olyan egyházzsociológiai-egyházpolitikai utópia, amelyet akár valóságga is tehetünk, felekezettől függetlenül.”

Az általam megszólított szociológusok többsége. Bánlaky Pál (az olvasótábor mozgalom doayenje, a Wesley főiskola tanára) ekképpen: „Mélyen egyetértek azoknak a közösségfejlesztésre épülő folyamatoknak az indukálásával, amiket utópiádban leírsz, ám sajnós utópiának kell tartanom őket, még akkor is, ha egyes elemeik akár már meg is valósultak.” Hernádi Miklós (a *Közhelyszótár* és *A zsidó vicc világképe* szociológus szerzője) így fogalmazott: „Formailag is változatos fejezetei megértették velem napjaink világmagyarázatainak szükségképpen sokszínűségét.” Somlai Péter (családszociológus, a Tudor Alapítvány, a cserehátihoz hasonlóan szegény és tehetséges gyerekek felzárkóztatását célul tűző civil program elindítója) e szavakkal reflektált: „Sok újat tudtam meg belőle, mint például a katakomba egyház.” Törzsök Erika (liberális kisebbségpolitikus) ekképpen reagált: „Fergeteges! Mikor megyünk el errefelé? Mindig ilyen »csodákra« várunk, hogy meghaladhassuk szerencsétlen

örökségeinket. Reméljük, velünk maradnak és tiszta levegő fogja átjárni az országot.” Agg Zoltán (településszociológus) a *Comitatus*-ban írt utópiámról, egyebek mellett a következőket: „A kötet akár botránykönyv is lehetne, hiszen oly mértékben eltér a hivatalosság álláspontjától. Kellene valamiféle gerillakampány, hogy felfigyeljen a sajtó a kötetre, mert a mondanivalója igen korszerű, és a provokatív kérdésfeltevés elvihetne minket a jó irányba. És akkor elgondolkodnánk azon, hogy a leegyszerűsítő propagandával szemben, mennyire is sokszínű a valódi élet. Nem csak bölcsészeknek, szociológusoknak, drámapedagógusoknak, nemcsak középiskolai, főiskolai, egyetemi oktatóknak, tanároknak és diákoknak, hanem minden, közélet iránt kicsit is érdeklődő magyar embernek ajánlható, mert érdekes, szórakoztató, ráadásul gondolatébresztő olvasmány. Javaslom, hogy a konzervatív és begyöpösödött gondolkodásúak iganak előtte egy kis nyugtató hatású citromfű teát, és kezeljék a szerzőt úgy, mint egy humoristát, vagy mint egy udvari bolondot.”

Elsőre meglepőnek tűnhet, ám végső soron érthető, hogy a vallásszociológus kollégák nagyobb része nem igen tudott mit kezdeni a szociológus kolléga egyházszociológiai utópiájával. Egyedül két egyházi egyetem egy-egy tanára reagált rá érdemben. Bögre Zsuzsa (a Pázmány tanára, a megtérés és a beilleszkedés kutatója) hosszabb elemzésében ezt írta: „Számomra a könyv üzenete leginkább az, hogy hogyan legyen jelen a katolikus egyház a 21. század világában úgy, hogy egyben civil szervezet is legyen, de az eredeti krisztusi küldetését is megtartsa, vagyis egyszerre intézmény és karizma is legyen. Ez a

krisztusi álom sokkoló volt. Nem könnyű olvasmány, mert szembenézet magunkkal.” Török Péter (a Károli Egyetem tanára, a hivatástudat kutatója) az elnagyolt-nak érzett témák ellenére „élvezettel” olvasta, ugyanakkor sajnálattal is, hogy csak utópia, bár az apostolok intézményének beindítását „kivitelezhető ötletnek” tartotta, az anyagi függetlenségének és átláthatóságának megteremtését már inkább csak vágyálomnak. „Az egyes fejezeteket lezáró imákat nagyon-nagyon magaménak éreztem, jó lenne, ha az Egyház is a magáévá tenné”, jegyezte meg végül. Révay Edit (szociológus szerzetesnővér, a szerzetesség kutatója, aki a pandémia idején Covid-osztályokon önkénteskedett) görbe tükörként olvasta könyvemet, mely szerint „Identitás-krízisben szenvedő egyházunk fájdalmáról szól, amit kellő tapintattal, ábrázoltál. Szeretnék Cserehátra költözni. A műfajba pedig beleszerettem”. Rosta Gergely (a vallási világtrendek kutatója, aki a Pázmány és a münsteri egyetemen) sajnálattal állapította meg, hogy „ilyen problémákat egyházi közösségekben, ahol előfordultam, nem érzékeltem”, majd hozzátette: „Mellesleg ez társadalomutópia.”

A szociológusokon kívül megkérdezett egyéb humán és szociális területén működő értelmiségiek negyede elutasította vagy csak fenntartásokkal fogadta utópiámat. Például egy kántornő szerint „II. Vatikáni Zsinat tévedés volt, és pedig azért mert a profánba rántott bele minden szentet, és ez meg is látszik az ön könyvein.” Nyugdíjas könyvtárigazgató barátom (aki az ország talán legdinamikusabban működő, negyven csoportra és közösségre épülő plébániáján segíti karizmatikus plébánosát) így reflektált: „Noha mindig is ökumenikus gondolkodásúnak

tartottam magamat, de az ökumenikus mindenszentek litániája már »kiverte a biztosítékot«. Körmendy Károlynak (egy katolikus gimnázium igazgatójának, ahol a hittan mellett ő maga embertant is tanít) egészében nagyon tetszett könyvem, csupán a „migránsokkal kapcsolatos” elképzelésekkel nem értett egyet, ebben Ferenc pápával sem ért egyet. Vercseg Ilona (művelődésszervező, aki annak idején társszerzője volt annak bakonyi kereslet-kínálat kísérletnek, melyre Mikó atya is hivatkozik) úgy gondolja, hogy *„Katakomba paktum* ma még aktuálisabb, mint létrejötté idején, de magyar talajba beültetni nem könnyű, hiszen paradox módon éppen a Krisztus-hívők szegények melletti elköteleződése és ennek megfelelő, bátor, »reform« életvitele bicsaklik meg leggyakrabban a hétköznapi életben a kialakult szokásrenden, az egyházi hatalom fenntartásán és erősítésén, valamint az egyháznak a krisztusi tanoknak sajnos gyakran ellentmondó kollaborálásán a mindenkori hatalommal. Köszönöm, hogy megírtad ezt a »mesét«, »utópiát«, és azon dolgozom veled együtt magam is, hogy mindez napi, élő és elterjedt valósággá váljon.” Csalog Judit (oktatáskutató, aki a cserhátihoz hasonló régióban él, és dolgozik a szegényekért) szerint „az utópia természetéből következik, hogy a szellem túl könnyen siklik át a való élet nehézségein. Mintha csak elég volna a progresszív eszmék mellett hitet tenni, és máris minden menne, mint a karikacsapás. Gondolok most főképp a kereslet-kínálat akcióra. Hasonlóval a *Bodrogmenti Felzárkóztató Program* keretében mi is próbálkoztunk, de a passzivitás és a helyi hatalmi potentátok aktív undorodása miatt a legcsekélyebb eredmény nélkül. Az integráció–szegregáció kérdésben az utópia

túlságosan fogalmakhoz, s nem a konkrét körülmények közt zajló való élethez tapad. Edit nővér is megpendíti, hogy a cigánygyerekek többségének verbális kifejező-készsége gyenge lábakon áll. Mindjárt azt is hozzáteszi, hogy nem a nem verbális kommunikációban ellenben gyakran kiemelkednek »jól nevelt« társai közül. És ez a főleg verbális eszközökkel zajló ismeretszerzés rendkívül súlyos akadálya. Kérdem, hogy akkor az ilyen – és rövid-távon aligha változó – körülmények közt miért jó, ha a kisgyereket egyből bedobják az »integratív« iskola mély-vizébe, ahol annyit sem ért az elhangzó vagy elolvasható szövegekből, mint egy portugálul előadott tudományos értekezésből? Miért nem lenne jobb helye egy jól működő inkubátorban, ahol a fejlesztésre szoruló területen több, különb, koncentráltabb segítséget kaphatna, méghozzá úgy, hogy eközben sem vigyorgó-csúfolódó osztálytársak, sem szörnyülködő tanítónők nem veszik körül?” Lelkesen fogadta utópiámat Tóth Zoltán (választási szakértő ex-államtitkár), aki a Civil Rádióban beszélgetett velem könyvemről, Harsányi Iván (baloldali hispanista és történész professzor), aki így írt róla: „Egyszerre szórakoztató és megrázó a történet. A legfőbb pedig, hogy fölhor-gadt bennem a saját táborom nagyon hasonló helyzete. Az én »antiferencpáristáimnak« is megvannak a maguk Imre atyái, akik minden igazán alapos önvizsgálatról és változtatástól félnek”, és A. Gergely András (kultúrantropológus), aki szerint könyvem indítéka „a teremtmő képzelet és a kalandra hívó megtisztulás, reform és meg-újulás megszólaltatása”.

Az utópiámat megerősítő vallásos humán értelmiségiek között volt az irodalmár és teológus Mártonffy Marcell

(„Az utópia és a szociológiai, a teológiai értelmező beszéd és a réalstratégia viszonyáról kellene mondanom valamit, de éppen ez igényelne nagy nekikészülést. Addig csak az utópia saját helyén kétségtelen szükségességét tudom regisztrálni”), a közgazdász professzor Farkas Beáta („Azt hiszem szellemiségében nagyon jól aktualizálja Tomka Feri akkori mondandóját.”), a könyvtáros-informatikus Mikulás Gábor („A valóság határán billegő fogalmazás arra ösztönözheti az olvasót, hogy kitágítsa a valóság, a lehetőség határait.”), valamint egy hollandiai város ex-polgármestere és hazai ex-államtitkár Gábor J. Dzsingisz („Írásod egyháztörténeti jelentőségű. Az az egyházi vezetés, amelyik megpróbálja felszámolni az ilyen irányú kezdeményezéseket, még mindig nem értette meg az idők szavát. Talán érdemes lenne feljegyzéseidet spanyolra és olaszra fordítva eljuttatni Ferenc pápához.”). Megerősítette utópiámat egy Vatikán-szakértő külpolitikus is. („Bármi megtörténhet, ami a könyvben megtörtént. Ha Mikó atya nem is valós személy, körülötte fájoan valóságos közvetlen környezete”). Deák Dániel, a gazdaságetika professzora alapos elemzést írt könyvemről az *Egyházfórum* folyóirat számára, és ebben ezt is: „Azt is elhisszük a szerzőnek, hogy műve földre szállott utópia, hiszen a teljesen valós tapasztalatának elemeiből mozaikszerűen rakja össze az általa elképzelt új egyházmegyét, és rendezi be azt fantáziája – és hite – segítségével, mégis valóság közeli módon.” Hasonló alaposágú elemzésre vállalkozott Ökrös Tamás filozófus, sok-sok releváns kérdést megfogalmazva, ilyeneket, mint: „Miért fontos az egyház szervezeti megújulása: az egyház túlélése vagy a világ túlélése miatt? Azért kell apostolokban gondolkodni,

mert paphiány van, vagy azért, mert a hagyományos egyház-szerkezetben nem lehet evangelizálni a világot? Megvalósítható-e a legszegényebb régióban kipróbált kereslet-kínálat modell nagyvárosban is?” Vas Teréz (ideg- és elmegyógyász, egy utópista-fantaszta plébános lelki támasza és a plébániai bibliakör vezetője) szerint „Ebben a »fantáziá«-ban az elképzelt egyházi megújulás sok humorral, önmaga megoldásait is kifigurázva jelenik meg, azonban a helyzetfelmérés tényszerűen pontos és hiteles. Bibliaköröseink szerint vannak még tennivalóink a közösség részére a meglévő adottságok jobb kihasználásához- Az első: vegyünk le minden terhet a plébános válláról, ami nem papi hivatását érinti. A második: értesítsük meg vele, hogy engednie kellene az önállósulást a hívek részéről, ne egy személyben akarjon dönteni, mert különben elmaradnak korábban lelkes hívek, mert nem kaptak dicséretet, vagy bizalmat terveikhez.”

Ami a médiumokat illeti, az egyházi médiumok közül csak a független katolikus *Egyházfórum*-ban, a bulányista *Érted vagyok*-ban (ott viszont kettő is), az ökumenikus *Miskolci Keresztény Szemlé*-ben és az evangélikus *Credó*-ban jelentek meg reflexiók. A Katolikus Rádió főszerkesztője magánbeszélgetésben megígérte, hogy megírja nekem fenntartásait, de eddig még nem tette. A nem egyházi médiumok közül a *Klubrádió*, a *Civil Rádió*, a *Sola Rádió*, és a *Hatos csatorna* foglalkozott hosszú beszélgetések keretében utópiámmal. Recenzió jelent meg a *Comitatus*-ban (Agg Zoltántól) és a *Per-mikro-szkóp*-ban (A. Gergely Andrástól).

Ezt az összefoglalást elküldtem a megrendelő Mikó atyának, a CSER-nek (vagyis a Csereháti Egyházreformerek Rendjének) és a CSEM –nek (a Csereháti Egyházmegyének), vagyis Imre atyának. Napokon belül megjelent a CSER lapjában, a *Csereháti Örömhírmondó*-ban, de addigra megkaptam Imre atyának, immár mint a CSEM új püspökének levelét, melyet püspöki levélpapírjára – melyen jelmondata, az „Aki nincs ellenünk, az velünk van (Mt 9,40)” is szerepelt – saját kézzel írt: „Tisztelt Vallásszociológus Úr! Könyve korrekt munka, már amennyire egy utópia korrekt lehet. A magam részéről megígérhetem, hogy majd igyekszem tovább javítani a jót, amit majd Ön is megtapasztalhat, mert bizonyára továbbra is rajtunk lesz vizsgálódó szeme. Ha errefelé jár, szívesen látom egy kávéra és eszmecserére. Isten áldását kérem kutatómunkájára. Imre atya.”

3. CSEM fejlemények

Felszentelése után néhány nappal Imre atya összehívta a perencshelyi plébánia tárgyalójába a CSEM klerikusait, kibővítve a kört a valamikori papokból Mikó atya által kreált plébániai kormányzókkal. Az ülés jegyzőkönyvét Imre atya szívélyesen rendelkezésemre bocsátotta.

A jegyzőkönyvet Károly atya vezette püspöki újdonsült püspöki titkár minőségében, érzékletesen megjelenítve a megszólalók metakommunikációját:

Imre atya (*ima és áldás után*): Kedves tisztelendő atyák, legelőször is hadd mutassam be titkáromat, Károly atyát, az Egri Hittudományi Főiskola nyugalmazott egyházjog tanárát, címzetes kanonokot. Latinul, németül anyanyelvi szinten beszél. Mint tapasztalhatjátok, lábait már elég nehezen, agyát viszont továbbra is remekül mozgatja, ezért úgy gondoltam, hogy...

Károly atya (*humorral*): Hogy kiszabadítasz a papi elfekvő...

Imre atya: Károly atya ideiglenes otthona, akár az enyéme is, ez a plébánia lesz, amíg fel nem épül a Csereháti Katolikus Kulturális Központ, mert majd ebben kap helyet a püspökség is.

Gergely atya (*felkapva a vizet*): Erről eddig nem volt szó, Imre atya!

Imre atya (*halálos nyugalommal*): Mert villámgyorsan adódott a lehetőség, és villámgyorsan kellett döntenem. Megnyugtatlak benneteket, egy fillérünkbe sem kerül, mert a kormány, vagyis a kulturális tárca ajánlotta fel.

Balázs atya (*keserűen*): Most, a választások előtt egy évvel, persze, dől a pénz a történelmi egyházakba.

Imre atya (*felveszi a kesztyűt*): Hála Istennek! Vagy nem?

Zsolt atya (*fejét csóválva*): Eddig egy huszonegyedik századi lelki központról álmodoztunk... Egyébként mi lenne benne?

Imre atya (*mit eddig*): Ez is belefér. és még mindaz, amit okosan beletöltünk. Első napirendi pontunk Mikó atya pótlása...

Levente atya (*enigmatikusan*): Őt te pótolod, Imre atya.

Benedek atya (*hévvel*): Ő pótolhatatlan.

Zsolt atya (*hittel*): Ugyanis egy karizmatikus ember nehezen pótolható.

Kálmán atya (*elmerengve*): Mindannyian pótolhatatlanok és pótolhatók vagyunk.

Gábor atya (*szúrósan*): A kiszivárgott hírek szerint az egyik jelölt nőgyűlölő, a másik éppen ellenkezőleg.

Gergely atya (*komolykodva*): Vagyis mindketten ide kerülnének száműzetésbe, mint Puskin Besszarábiába.

Imre atya (*értve a tréfát*): Károly atya örült volna ilyen száműzetésnek, amikor a főiskoláról kilakoltatták a puszta.

Károly atya (*a rend kedvéért*): Oroszt tanítani.

Pál atya (*tágra nyílt szemmel*): Ezek szerint, Károly atya, oroszul is beszélsz?

Károly atya (*szabadkozva*): Egy kukkot sem. Általánosban úgy tanítottam, hogy óráról órára bemagoltam valamit. Később jobbnál jobb orosz verseket tanultattam meg velük. Puskin *Uznyik* (*Rab*) című versére máig emlékezem: szizsu za risotkoj v tyemníce szüroj, vagyis Rács mögött ülök börtön homályában.

Gergely atya (*elismerően*): Pontosan!

Benedek atya (*meglepődve*): Hát te meg honnan tudod?

Gergely atya (*természetesen*): Onnan, hogy laicizálásom után tanítottam.

Lajos atya (*lelkesen*): De jó lenne, ha majd egyszer mindketten elmesélnétek orosztanárságotokat!

Imre atya (*a helyzet magaslatán*): Az említett két atyától nem kell tartanunk. Arra kértem az egri papneveldét, hogy helyettük küldjenek ide egy végzőst, akit magam mellé vennék káplánnak, és amíg be nem tanul, innen, Perencshelyről látnánk el oldalagosan Vadászberényt. Rendben? Következő témánk az egyházmegyei bizottságok. Mivel kicsi az egyházmegye és kevesen vagyunk, mindössze öt-hat bizottságra gondoltam. A *Kulturális és egyházművészeti bizottság* élére Kálmán atyát, a *Caritas*

in veritate bizottság vezetésére Balázs atyát gondoltam, a *Jogi és gazdasági bizottság* legyen Károly atyáé, a *Liturgikus bizottság* irányítására Pál atyát, az *Ifjúsági bizottság* élére Levente atyát, a *Hittani és oktatási bizottság* élére magamat ajánlom. Háromtagú bizottságokra gondolok, mindenütt két klerikussal és egy laikussal.

Gábor atya (*mind eddig*): Mi ex-papok mint plébániai kormányzók vajon klerikusnak számítunk?

Károly atya (*mint eddig*): Mint tudjuk, kedves testvérek, az egyházi rend szentsége kitörölhetetlen, ezért ti természetesen nem a felszenteltséget veszítettétek el, hanem csak a klerikusi jogállást. Benneteket tudomásom szerint nem a felszentelés érvénytelensége miatt, és nem is büntetésből, hanem, egyházjogi kifejezéssel, kegyként bocsátottak el, ám ezzel elvesztettétek klerikusi jogaitokat, kivéve a halálveszélyben lévők gyóntatását, és elvesztettétek minden hivatalotokat, feladatotokat és megbízotti hatalmatokat is. Laikusként persze lehettek bizottsági tagok, mert megvan hozzá a kompetenciátok, de nem lehettek plébániai kormányzók, mert az csak pap lehet, hiába plébánoskodtatok már akár több évtizeden keresztül.

Gergely atya (*hevesen*): De, bizony, mi plébániai kormányzók vagyunk, még hozzá püspöki kinevezéssel: Még akkor is, ha mi szívünk szerint nem kormányzunk, hanem katalizálunk és animálunk. Én a magam részről csak az öreg zsigulimat kormányozom.

Károly atya (*szelíd nyomatékkal*): Akárhogy is van, az új püspöknek fel kell számolni az anomáliákat.

Imre atya (*mutatóujját feltartva*): Tovább bonyolítja dolgot, hogy ezek, Károly atya, nagyon jól működő plébániák.

Gábor atya (*védekezve*): Ahol mi természetesen nem misézünk, csak pasztorálunk.

Benedek atya (*nagy levegőt véve*): Figyelmedbe ajánljuk, Károly atya az amazonasi zsinatot, mely új távlatokat nyitott a laikusok előtt.

Károly atya (*homlokát ráncolva*): No, de, tisztelendő úr, a Cserehát nem dzsungel!

Benedek atya (*élesen*): Nem bizony, Károly atya, hanem pusztaság, pontosabban pusztulóság, ahonnan elfogynak nem csak a papok, hanem a fiatalok is.

Imre atya (*nyugalommal*): Szerintetek mit is üzen nekünk, csereháti magyaroknak, az amazonasi zsinat?

Edit nővér (*élesen*): Csereháti magyaroknak és cigányoknak, római és görög katolikusoknak, valamint reformátusoknak azt üzeni, hogy a világiak vállaljanak főszerepet a közösségekben. És azt is, hogy az egyházat nem szabad, idézem, „funkcionális struktúrákra” szűkíteni.

Imre atya (*széttárva kezeit*): Ezt a gordiuszi csomót én most, tisztelendő és főtisztelendő urak, bevallom, nem tudom elvágni, mert vele kettévágnám a gyereket is. (*hamiskásan*) Értitek, ugye, mire gondolok.

Károly atya (*őszintén*): Én még nem, Imre atya.

Imre atya (*fejét csóválva*): A salamoni bölcsességre, Károly atya! Imádkozzatok, hogy én is megkapjam! Addig is nevezzük az eddigi apostoli kormányzókat őket, mondjuk, pasztorális megbízottaknak.

Gábor atya (*fellélegezve*): Ez sokkal jobban hangzik! Mellesleg nem árt a betű szerinti törvénykedés helyett a jézusi nagyvonalúság.

Károly atya (*résen*): Bár Jézus, ugyebár, valóságos Isten is volt, de mint valóságos ember, ugyebár egy i-betűt sem vett el a törvényből.

Edit nővér (*udvariasan*): A törvény szelleméből, Károly atya! A betűjét, mint tudjuk, több helyen átírta. Gondolj csak, kedves Károly atya, a szombatra!

Levente atya (*kiszalad a száján*): Bravó!

Imre atya (*elterelően*): Térjünk vissza a bizottságokra! A bizottságok általam kijelölt vezetőit arra kérem, hogy jelöljenek maguk mellé két tagot, és a javaslatokat Károly atyával, mint titkárral és Edit nővérral mind rendfőnökkel majd elbíráljuk.

Károly atya (*észbe kapva*) Ha már a rendnél tartunk, nem kellene kiadnunk egy körlevelet, amelyben a hívek számára tisztázzuk, hogy a Csereháti Egyházreformerek Rendje nem egy olyan rend, amire a hívők általában gondolnak?

Edit nővér (*sisteregve*) Drága Károly atya, szíveskedj belépni az interneten a katolikus.hu/szerzetesrendek-be, ahonnan megtudhatod, hogy hazánkban négy féle rend

van: a hagyományos szerzetesrendek, a krisztushívők hivatalos társulásai, az apostoli élet társulásai és a világi intézmények. A miénk az immár velünk együtt tízre nőtt krisztushívők hivatalos társulásai egyike, és a miénk egyházmegyei jogú.

Károly atya (*türelmesen*): Úgy tudom, Önök, Krisztusban kedves testvérem, nem tesznek hagyományos hármass fogadalmat.

Edit nővér (*mint eddig*): Károly atya, mi itt ebben a grémiumban, mint Krisztusban kedves testvérek, tegeződünk Szóval, Károly atya, kérlek, vedd tudomásul, hogy a krisztushívők hivatalos társulásai eléggé különböző fogadalmakat teszek. Például a házass rendtagok nem fogadnak szüzességet. Vannak, akik hagyományos rendek reguláit veszik át. A mi rendünknek, a CSER-nek vannak szerzetes, házass és szingli tagjai, van köztünk görög katolikus, sőt már három református testvérünk is. Igen, református! Mint ahogyan már a bakonybéli bencés közösségnek is van egy református pap tagja, mindkét egyház jóváhagyásával. A többi, Károly atya, megtudható a *Csereháti Örömhírmondó* CSER rovatából. A CSER rendünk nevének rövidítése, jelszavunk pedig – ez Pista apostoltól származik – „A CSER nem hagy cserben”. Öttagú vezetőségünk van, közülük választunk három évre elnököt, aki most én lettem. Egyházzogi státuszunk egyházmegyei jogú krisztushívők hivatalos társulása. Megszólításom Edit nővér, akárcsak az előző rendemben.

Károly atya (*hebegve*): Ez így, első hallásra, lássátok be, testvérek...

Balázs atya (*felrikkant*): Kész kultúrsoikk, nemde bár, Károly atya?

Lajos atya (*végasztalva*): Nyugodj meg, Károly atya, hasonlót mi is átértük, amikor megjelent köztünk Mikó atya, de eléggé hamar kihevertük, még a magam fajta, eléggé hagyományosan gondolkodók is.

Benedek atya (*csípősen*): Bele kell nyugodnod, ez egy eléggé rendetlen rend.

Zsolt atya (*mint eddig*): Akár Jézus mozgalmában a tizenkettő vagy a hetvenkettő.

Imre atya (*mint eddig*): Összefoglalnátok nekünk néhány mondatban a rend reguláját?

Zsolt atya (*mint eddig*): Ugyanaz, mint az egyházmegyénké: a szegények közösségeiből felépülő szegény egyház.

Károly atya (*Imre atyától*): Valóban?

Imre atya (*kicsit töpreng, majd szomorkásan*): Én ezzel a renddel együtt vettem át Mikó atyától a püspökséget. Azzal, Károly atya, hogy a még a jót is lehet tovább javítani.

Pál atya (*bólogat*): Ezzel mindannyian egyetérthetünk.

(*hosszú csend*)

Imre atya (*nagyot sóhajt*): Ha nincs más, akkor a régi szokás szerint, fejezzük be egy imával. Talán te, Károly atya!

Károly atya (*felszabadulva*) Hát akkor mondjuk el az Úrangyalát!

Kálmán atya (*bártortalanul*): Ilyenkor mi saját szavainkkal szoktunk...

Károly atya (*mosolyogva*) Én nem szoktam, hiszen annyi szép ima közül lehet válogatni. És még a szerelmesek is szoktak egymásnak verseket mondani.

Benedek atya (*nevetve*) Erre végképpen nem lehet bármit is mondani. (*belekezd az Úrangyalába*)

4. CSER fejlemények

Nem sokkal a CSER klerikusainak és plébániai kormányzóinak (azóta lelkipásztori megbízottainak) értekezlete után én is meghívást kaptam a CSER kibővített vezetőségi ülésére, méghozzá kétféle szerepemben is: mint az utópia szerzője és mint Mikó atya által felkért szociográfus. Ezen az összejegyzetelen a Szendrőváron, Balázs atya plébániáján a CSER vezetősége (Edit nővér, Benedek atya, Zsolt atya, Balázs atya, Szilvia apostol), a CSER további klerikus tagjai (beleértve az ex-papokat is), a CSER vezetése mellé alkalmanként meghívott, tanácskozási jogú tagok (a csereháti görög katolikus, református és szír CSER tagok képviselőjében), valamint ez alkalomra meghívott további apostolok vettek részt. Itt is készült jegyzőkönyv.

Balázs atya: Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében először is köszöntöm vendégünket, szociográfus testvérünket, a csereháti utópia szerzőjét, akit Mikó atya felkért könyve folytatására, ezúttal szociográfia formájában. Elküldte nekünk, és a hírmondóban olvashattatok is, a könyv felkért olvasóinak reflexióiból készült összeállítást. Ebből emeltem ki néhány olyan megállapítást, amelyeken mindenképpen el kell gondolkodnunk. Ezzel persze ti is élhettek, mert nem gondolom, hogy a mai napon vége lenne a reflexiókra való reflektálásnak. Kezdjük azzal, amit a palócföldi plébános kérdezett, hogy „Nem lett volna jobb, ha Mikó

atya – mielőtt belevágna az egyházreformba – megbeszéli az egészet püspöktársaival?”

Zsolt atya: Attól függ, kivel. Beer Miklóstól például sokat tanult Mikó atya, és ha nem is püspökök, tekintélyes teológusok segítették az apostolképzést.

Gergely atya: Még az utópia könyvre sem nagyon reagáltak a püspöktársak.

Szilvia apostol, Felsőbergény: Kedves vendégünk talán emlékezik rám könyvéből. Nyugdíjazásomig mint önkormányzati szaktanfolyami előadóként dolgoztam, most mint a felsőbergényi plébánia hitoktatója működöm. Reformunkra nagyon is reagált a püspökkari vezetés, ránk is küldték a vizitátorokat.

Pál atya: Egy normális világban normális dolog lenne egy ilyen konzultáció...

Jakab apostol, Méra: Én közmunkás vagyok és már családapaként levelezős harmadikos gimnazista, hogy pénzügyes és teológus lehessen. Szerintem ebben a világban életveszélyes lenne kiadni magunkat egy konzultációnak elkeresztelt valamiben.

Balázs atya: Az előbb idézett plébános káplánja, aki ráadásul szociológiát is tanult, így vette át a szót főnökeitől: „Egyházunk nem demokratikus, hanem hierarchikus. A cél a professzionális működés, profi szervezettség. Be lehet vonni a híveket nagyobb mértékben, de egyházunkban megvannak a reszortok.”

Benedek atya: Egy demokratikus egyház is lehet profesz-zionális, nemde?

Levente atya: És egy mozgalmi egyházban is lehetnek reszortok, igaz?

Gergely atya: Jézus mozgalmában is voltak ilyenek. Júdás volt a pénztáros, aztán voltak a hármak, Péter, Jakab és János, vagyis központi bizottság, Jézus őket vitte fel a hegyre és magával Jairus lánya feltámasztásakor, és hát volt Péter a kulcsembert.

Szilvia apostol: Szerintem addig jó egy hierarchia, amíg a főnök mossa meg a tagság lábát.

Benedek atya: És mindaddig nem jó, amíg a diakónus élete végéig csak tisztelendő, és már az elsőéves káplán is főtisztelendő.

Rozália apostol, Halmány: Én halmányi apostol vagyok, szintén közmunkás, második gimnazista, hogy divattervező lehessenek. Én meg úgy látom, hogy amíg egy Krisztusban kedves testvér nem tegezheti a püspökét vagy akár a plébánosát, pláne akkor, ha cigány az a kedves testvér, akkor ez még nem az az egyház, amit én szeretnék.

Balázs atya: „Bevallom, nagy kérdés számomra, hogy az intézményes egyházon belül, vagy ezen kívül érdemes-e munkálkodni, apostolnak lenni, szolgálni. Véleményem szerint a csereháti szerzetesrend csak függetlenként, amolyan alternatív szigetként tudna fennmaradni”, írta Gyárfás Judit metodista teológus.

Levente atya: Aki az fészbukon mint keresztény meleg aktivista szerepel?

Balázs atya: És akkor mi van?

Levente atya: Csak annyi, hogy ő is egy alternatív szigeten él, akárcsak mi.

Benedek atya: Amelyet egy ugyancsak alternatív személy hozott létre, ahol alternatív ex-papok, személyemben pedig egy félig cigány diakónus, továbbá jó néhány egészen cigány apostol építi Isten országát. Tudjátok, előfordul időnként, ha reggel felébredek, percekig magam sem tudom, hogy a csereháti ferencpápista egyházreform az intézményes egyházon kívül vagy belül történik.

Pál atya: Ha Ferenc pápa belül van, akkor mi is, ezt hót ziher.

Kelemen apostol, Rásonyságperencs: Én egy rásonyságperencsi apostol vagyok, civilben kertész, és azt gondolom, hogy egy apostol mindenhol apostol.

Lajos atya: A metodista teológus hölgy szerintem azon töpreng, hogy leszakadva az egyház köldökszinórjáról, lekapcsolva az egyház éltető véráramáról életben maradhat-e egy ilyen szerzetesrend, mint a miénk, melynek célja éppen az egyházmegyei keretben megvalósuló egyházreform, máskülönben ízét vesztett só lesz belőle.

Pál atya: Énszerintem is ez a bökkenő. Tanítani, beteget gondozni, hajléktalanokat pátyolgatni, mint sok szerzetesrend teszi szerte a világban, még csak lehetséges lenne,

de egyházreformot egyházon kívül művelni, lássuk be, fából vaskarika.

Benedek atya: Hát akkor, tudjátok mit? Azért is benn maradunk egyházunkban, akkor is, ha megpukkadnak odafenn.

Karolina apostol, Alsóebergény: Én, mint érettségizett segédápoló és másodéves teológushallgató továbbra is az állítom, hogy a CSER nélkül sakk-matt lenne az egyházmegye.

Gábor atya: Ne feledjük, hogy ezt az egyházmegyét, ha nagyon csípi a magasságosok szemét, hipp-hopp meg is szüntethetik.

Balázs atya: Folytassuk azzal, amivel a nyugdíjas könyvtárigazgató: „Az ökumenikus mindenszentek litániája már »kiverte a biztosítékot«”.

Lajos atya: Bevallom először én is alig kaptam levegőt, de ez ízlés kérdése.

Zsolt atya: És szép számmal akadtak más felekezetűek is, akik belementek a játékba.

Kálmán atya: És hát ez nem szerves része liturgiánknak, hanem inkább csak alkalmi tréfa.

Gergely atya: Például mindenszentekkor Halloween ríogatás helyett is kitalálhatnánk valamik jó tréfát.

Balázs atya: Csalog Judit nagyon megszívlelendő kritikájával folytatom: „Miért ne lenne jobb helye egy cigánygyereknek egy jól működő inkubátorban, ahol a

fejlesztésre szoruló területen több, különb, koncentráltabb segítséget kap, méghozzá úgy, hogy eközben sem vigyorgó-csúfolódó osztálytársak, sem szörnyülködő tanítónők nem veszik körül?”

Levente atya: Vagyis mégis csak a szeretetteljes szegregáció lenne helyénvaló, amivel Balogh Zoltán védte a szegregált egyházi iskolákat még miniszter korában?

Gergely atya: Ez lehet a kisebbik rossz abban az esetben, ha az integráltnak gondolt iskola mégsem integrált, mert nincs benne a felkészült tanárokat segítő fejlesztő pedagógus és a szülőkkel is foglalkozó iskolapszichológus.

Zsolt atya: Az inkubátor mint szükségmegoldás olyan, mint a váló levél engedménye.

Edit nővér: Az akkori társadalom keményszívűsége a maira emlékeztethet minket. Mint ahogyan az akkori társadalmi viszonyok között az elbocsátott nők kilátástalan helyzetbe kerülhettek volna a váló levél engedménye nélkül, úgy jelent a csereháti cigánygyerekek számára mai társadalmi helyzet kilátástalan helyzetet inkubátorok nélkül.

Szilvia apostol: „Hogy gyengeségek miatt meg ne kísértsen titeket a Sátán”.

Balázs atya: Csalog Judit kritikája irányunkban teljesen jogos, a mindenáron való integrálás legalább annyira szűklátókörű fundamentalizmus, mint Károly atya egyházjogi törvénykedése.

Gábor atya: Hát igen, az odáig rendben is lenne, hogy Szalézi Szent Ferenc mindenkit elfogad útitársnak, de nem szabhatom feltételül, hogy útitársam áttérjen az én hitemre.

Balázs atya: Ökrös Tamás filozófus azt kérdezi, hogy „Azért kell apostolokban gondolkodni, mert paphiány van, vagy azért, mert a hagyományos egyház-szerkezetben nem lehet evangelizálni a világot?

Zsolt atya: Nyilván is-is.

Jakab apostol, Méralja: De hát mi nem éppen egy hagyományos egyház-szerkezetben csináljuk?

Pál atya: Hát azért a CSEM, mondhatom, jócskán átalakult Mikó atya és a CSER jóvoltából.

András apostol, Kisperencs: Én mint kisperencsi plébániai gondnok apostol úgy látom, hogy egész Cserehát megváltozott egy kicsit mi miattunk.

Ágnes apostol, Gagybátor: Én mint sekrestyés és hitoktató hallgató apostol azt is hozzátenném, hogy Vadászberényben már állatkertünk is van, ahol a mi Pista apostolunk a kisállat-gondozó.

Rozália apostol, Halmány: És ami számomra a legfontosabb, hogy itt, Csereháton egyre jobb cigánynak lenni.

Balázs atya: „Megvalósítható-e a legszegényebb régióban kipróbált kereslet-kínálat modell nagyvárosban is?”, kérdezte még Ökrös Tamás.

Levente atya: Mielőtt valaki azt mondaná, hogy ez nem Cserehát gondja-baja, így módosítanám: Felsőebregényben is?

Edit nővér: Ezzel annyira egyetértek, hogy ez legyen következő összeövetelünk témája. És erre hívjuk el Imre atyát és a felsőebregényi református és görögkatolikus illetékeseket is!

Balázs atya: Nos, akkor befejezésül: „Könyved nem jézusi, nem nyolc boldogság alapján áll, hanem afféle keresztény szociológiai spekuláció. Kritikus attitűdöd negatív”, írta az az atya, aki egyébként hasonló helyeken és hasonló módon pasztorált, mint mi.

Benedek atya: De most belébújt a kisördög.

Balázs atya: Ez az utópia kétségkívül egy szociológus műve, és utópiának is pasztorálszociológiai utópia, de annak a leírása, amit mi itt műveltünk. Tehát az a kérdés, hogy vajon a mi ferencpálista csereháti egyházreformunk a nyolc boldogság alapján áll-e.

Zsolt atya: Minden valóságleírás ellenséges kritikának tűnhet. Azok számára, akik a mundér becsületét védik, mint az illető atya, akit felismertem, aki művészettörténész, annyira széplelkek, hogy rögtön begörcsölnék, ha valaki ferencpálista pasztorálszociológiával merészeli bosszantani az Édesjézust.

Kálmán atya: Ezt a művészettörténész atyát én is ismerem, mint lelkes Pilinszky tisztelőt.

Gábor atya: A helyzet sokkal egyszerűbb. Ez az atya spekulációnak nevezi azt, amiben mi itt és most nyakig benne vagyunk. Védelmében hadd jegyezzem meg, hogy azt illető atya még azt is hozzátette, hogy „Szegények mindig lesznek, ám az is igaz, hogy egyházunk túlságosan gazdag, túl sok pénzt kap és fogad el”, ami legalább akkora kritika, mint a mi pusztá létünk.

Edit nővér: Ha jól tudom Jézus a nyolc boldogság misztikuma mellett térdig gázolt, Mikó atya kifejezésével, az akkori Galilea szegényeinek rögvalóságában, ami pedig kritikai szellemét illeti, jócskán kiosztotta a farizeusokat.

Pál atya: Ha már Mikó atyát emlegetted, Edit nővér, hadd jegyezzem meg, hogy szociográfus úr könyvének talán egyetlen komolyabb hiányossága, hogy Mikó atya titkárból keveset árult el.

Edit nővér: Minekünk kellene abból még többet tudnunk, mert hozzánk sokkal közelebb volt.

Kálmán atya: Annyira közel, hogy nem volt hozzá elegendő rálátásunk.

Gábor atya: Amikor egy régi, rendes pap korombéli hit-tanomon az első áldozásra készülőköt megkérdeztem, hogy miért nem láthatjuk Istent, először nagy csend lett, majd amikor hülye fejemmel megválasztam a tankönyv szerint, hogy azért, mert Isten szellem, mit gondoltok, mi történt?

András apostol, Kisperencs: Az egyik csöppség bepisilt, mert rendszeresen nézte a fantasy- és horror-filmeket.

Gábor atya: Pontosan így volt! De honnan tudtad?

András apostol, Kisperencs: Onnan, hogy velem is elfordult, ha nem is hittanom, hanem másodikban, amikor a Március 15-ére készülve a tanító néni a forradalom szelleméről beszélt. Mellesleg a forradalom számomra még ijesztőbb volt, mint a szellem. És hogy folytatódott a hittan?

Gábor atya: Átöltözéssel, majd egy kisfiúnak eszébe jutott a mobiltelefon, aminek nincs vezetéke, mégis összeköt, akár Isten. Egy kislánynak meg a szél jutott eszébe, ami szintén nem látható, csak az, hogy összeborzolja a haját. Most már egy kicsit kezdtük érteni Isten, de ekkor a teremre legkisebb gyerek odapattant elé, és megkérdezte, hogy „Gábor atya, nem azért nem láthatjuk Isten, mert olyan közel van hozzánk?”. Mondhatom, ebben a pillanatban megvilágosodtam.

Benedek atya: Én úgy gondolom, hogy egy szociográfus, aki nem túl közről, de azért eléggé közről vizsgál minket, némely tekintetben többet láthat belőlünk, mint mi magunkból. Látom, a szociológus úr, bólogat. Hogy mi volt Mikó atya titka? Valamiben zseni volt. De miben? Mennyiben volt eredeti?

Zsolt atya: Egyházképe Karl Rahner, Bulányi György, Herwig Büchele, Tomka Ferenc, Johann Baptist Metz, a közösségfejlesztő művelődésszervezők a Csereháton kutató szociológusok, Beer Miklós és Beer Miklós és főképpen Ferenc pápa gondolkodására épül. És persze Jézuséra.

Lajos atya: Ezzel azt sugallod, hogy mint gondolkodó nem tekinthető eredetinek? Vagy éppen ebből a keverékből jött ki az, amit eredetinek érzünk?

Kálmán atya: Az ihletettsége eredeti. Bár az ihlet, ugyebár, jórészt a Szentlélektől jön.

Gergely atya: Akinek van, annak adatik. Mikó atya álmai vannak, utópiája.

Szilvia apostol: Ami nem felhőkakukkvár, hanem, ahogyan szociológus testvérünk megfogalmazta: földre-szállott utópia.

Zsolt atya: Ha szent is volt Mikó atya, két lábon járó szent.

Levente atya: Mágus volt, aki kivarázsolta belőlünk a legjobbat, és egy másodosztályú csapatot elvitt a bajnokságig.

Pál atya: De mivel? Hogyan? Talán éppen minket reformált meg. Engem biztosan, amikor kihúzott a depresszióból, amikor kitalálta nekem a valláslélektani szakkört.

Lajos atya: Nekem pedig a temetőkutatót, ami hozzásegített ahhoz, hogy megtalálja önmagamat.

Benedek atya: A temetőben? Ne hülyéskedj, Lajos atya!

Lajos atya: Még hozzá, Benedek atya, habár ez kicsit morbid, hozzátenném: halálos komolyan a csereháti zsidótemetőnkben.

Szilvia apostol: Minden harmadik faluban van ilyen.

Lajos atya: Mert Cserehát életéhez hozzátartoztak a zsidó kereskedők, elsősorban a borkereskedők. És erről Mikó atya is tudott. Az ő ösztönzésére kezdtem el a csereháti zsidóság kutatását, és közben – mint Pál, aki a görögöknek görög, a zsidóknak zsidó volt – félig én is zsidó lettem. De nem egészen úgy, ahogyan most gondoljátok. Valami eddig is gyanús volt, de elkezdtem saját házam táján kutatni, aminek az a felfedezés lett a vége, hogy anyai ágon, bizony, mondom nektek, félig zsidó vagyok. Most majd azt kell kikutatnom, hogy ezt szüleim miért titkolták előttem.

Gábor atya: Talán azért, mert ez nem passzolt volna egy katolikus paphoz.

Lajos atya: Ez sincs kizárva. De most már kettős indítékom van, hogy emléket állítsak a csereháti zsidóságnak, az én zsidóságom mellett cserehátiságom is, hiszen többet éltem már itt, mint bárhol máshol. Fényes Elek, a magyar statisztika ősatya szerint Csereháton a 19. század közepén 2733 zsidó élt, átlagosan 36 fő településenként. Szirákházán majdnem annyian voltak, mint Kassán. Alsóebergény és Felsőebergény ugyancsak jelentősebb zsidó népességgel rendelkezett. Tehát kezdetben az elsősorban kereskedelessel foglalkozó zsidók főleg a nagyobb településeken és a fő közlekedési utak mentén fekvő falvakban telepedtek le, nem kis konkurenciát jelentve a már régebb óta ott lakó, többé-kevésbé elmagyarosodott görög kereskedőknek. A zsidók a csereháti falvak társadalmi-gazdasági és szellemi életének hamar aktív részeseivé váltak, a szülő- és

borgazdaságban, a fuvarozásban, a kereskedelemben, később a pénz- és hiteltevékenységben egyaránt részt vettek.

Edit nővér: Lajos atya, ez tényleg annyira érdekes és fontos, hogy majd egy közeli alkalommal innen folytasd egy nagyobb közönségnek kínált előadásban. Addig is, ha nem titok, áruljad el, mire gondolsz, amikor emlékéllításról beszélsz!

Lajos atya: Első lépésként egy kiállításra, aminek a megnyitója egy zsidó ünnepen, purimon vagy hanukkán lehetne.

Edit nővér: Remek!

Illés apostol, Pamlény: Én egy pamlényi közmunkás vagyok, és azért fejeztem a nyolcadiki általánost, hogy burkolónak tanulhassak, amit szintén befejeztem, és nemsokára a szakközépet is befejezem, így lehettem apostol. Nálunk, Pamlényben, van egy ház, már nem lakják, sajnos be is omlott, ezen zsidócsillag van kereszt helyett. A miskolci műemlékesek helyre fogják állítani.

Lajos atya: Én is tudok róla. Egy zsidó boltos építette 1903-ban, és az a döbbenetes, hogy nem polgárház, hanem parasztház épített, mert zsidóként is otthon érezte magát ebben a faluban.

Levente atya: Még én is adós vagyok Mikó atya csodálatos gyógyításával, hiszen én is szerepelek az könyv *Elakadók* fejezetében, pedig én egyáltalán nem voltam depresszióban, hanem nagyon is kackiásan ugyanolyan nagymenőnek éreztem magam a pasztorációs versenyben

is, mint a teremfociban. Mikó atya csak annyit kérdezett, hogy hány közösségem van, és nagy nehezen megértette velem, hogy a mi a különbség a plébániai üzem és a közösségekből fölépülő egyház között.

Benedek atya: Meg tudott búvólni minket.

Kálmán atya: Még engem is, ami addig csak Dosztojevskijnek, Tarkovszkijnek és Pilinszkynek sikerült.

András apostol, Kisperencs: Olyan volt, mint Szent Pál, aki amerre járt, elültetett egy közösséget.

Pál atya: Van azonban egy sajnálatos különbség. Mikó atya nem ír nekünk leveleket.

Edit nővér: Mit gondoltok, miért?

Zsolt atya: Mert nem akar minket pórázon vezetni.

Ágnes apostol, Gagybátor: De te, Edit nővér, ugye, azért kommunikálsz vele?

Edit nővér: A hátatok mögött? Szó sincs róla! Csak annyit és arról, amiről tudtok.

Rozália apostol, Halmány: Mikó atya szerintem leginkább egy próféta, aki megjövendölt minket is. Miként Izaiás próféta megjövendölte, hogy „és szívemben elidőz a tigris és a szelíd őz”, úgy jövendölte meg Mikó atya Csereháton a ferencpálista egyházreformot.

Pál atya: Engedtessek meg nekem egy kis pontosítás. Tigris nem volt arrafelé, ezért Izaiásnál ez így hangzik: „Akkor majd együtt lakik a farkas a báránnyal, és a

párduc együtt tanyázik a gödölyével. Együtt legelészik majd a borjú s az oroszlán, egy kisgyerek is elterelgetheti őket.” Rozália apostol, elárulnád, hogy honnan van ez a gyönyörűség, a szívünkben elidőző tigris és a szelíd őz?

Rozália apostol, Halmány: Ezt nem szeretném elárulni.

Benedek atya: Köszönöm, Rozi, mérhetetlen tapintatodat. Irulva-pirulva bevallom, én kevertem össze Izaiást József Attilával, akit, mea culpa, jobban ismerek és szeretek, mint „a rettentő szavak tudósát, Ésaia”-t. De ez nem biztos, hogy József Attila.

Kálmán atya: Mert ez, elnézést, Radnóti.

Edit nővér: Mikó atya prófétálásánál tartottunk.

Illés apostol, Pamlény: Szerintem Mikó atya egy élő szent.

Kálmán atya: Bevallom nektek, hogy sokszor megfordult már a fejemben, hogy Mikó atya talán egy angyal, vagyis az ég küldötte.

Szilvia apostol: Az angyalok rövid időre jelennek meg, általában azért, hogy bejelentsenek valamit, aztán szépen elröppennek.

Ágnes apostol, Gagybátor: Mint az, aki an-ge-lo-ló-giából – máig nem tudom rendesen kimondani – írtam a hitoktatói szakdolgozatomat, természetesen tudom, hogy az angyalok szellemi lények, de arról alig valamit lehetett megtudni a szakirodalomból, hogy amikor emberi alakban jelentek meg, hús-vér emberként viselkedtek-e. Én Tóbiás történetét dolgoztam fel, amikor Rafael

angyal mint Ananiás fia Azariás kíséri Tóbiást kalandos útján. Csuda egy sztori, higgyétek el. És én ebben taláلتam magamnak bizonyítékokat. Amikor kifogják a nagy halat, akkor, szó szerint így van, „a hal egy részét megsütötték, hogy legyen mit enniük”, mármint Tóbiásnak és az angyalnak. Amikor pedig megérkezne Tóbiás testvéréhez Ráguelhez, ő, szó szerint ez áll „levágott egy kost a nyájából és szíves fogadtatásban részesítette őket”, mármint Tóbiást és az angyalt. Tehát az angyal szépen evett, ivott.

Pál atya: Ezzel azt sugallod, hogy a hús-vér Mikó angyal is velünk együtt evett és ivott?

Ágnes apostol, Gagybátor: Inkább azt, hogy Mikó atya valóságos ember és valóságos angyal volt egyszerre.

Balázs atya: Ezt szerintem emberi ésszel nem tudjuk sem bizonyítani, sem cáfolni.

Ágnes apostol, Gagybátor: Akkor ez szerintetek pusztán hit kérdése lenne?

Balázs atya: És arról se feledkezz meg, hogy az angyal is teremtmény, akár csak Mikó atya.

Többen elnevetik magukat.

Ágnes apostol, Gagybátor: Ha kinevettek szólok a vőlegényemnek!

Pál atya: Az ilyen fajta hiteket semmiképpen sem szabad kinevetni, hanem helyén kell kezelni őket.

András apostol, Kisperencs: És hol a helyük, ha szabad érdeklődnöm?

Pál atya: A valláslélektanban és vallásantropológiában. Tudjátok, hogy Mikó atya, akit én csupán csodálatos embernek tartok, rávett engem a valláslélektan és vallásantropológia művelésére. Ennek keretében, talán azt is a tudjátok, hogy a jelenkori csereháti Mária-jelenéseket kutatom.

Levente atya: Csak meg ne tudja Károly atya!

Pál atya: Ráhibáztál, ugyanis mióta elhagyott minket Mikó atya, már többeknek megjelent, egyelőre majdnem ugyanazoknak, mint akiknek ennek előtte Mária.

Edit nővér: Erről is hallhatnánk majd egy kutatási beszámolót, Pál atya?

Pál atya: Ez nagyon kényes kérdés, azért egyelőre csak szigorúan bizalmasan,

Edit nővér: Nos, Mikó atyát nem tudtuk pontosan helyére tenni, de hát akkor, lássuk be, faszent lenne belőle. Ám feléleszthetjük minden alkalommal az általa teremtett hagyományt, hogy ezt az összejövetelet is szokásos imával zárjuk le. Ágnes apostol, vállalod?

Ágnes apostol, Gagybátor: Lehetne vőlegénnyel együtt?

Balázs atya: Nocsak!

András apostol, Kisperencs: Én nem vagyok a szavak embere.

Gergely atya: Mutogathatsz is.

Ágnes apostol, Gagybátor: Jóságos gondviselő istenünk, aki őrangyalokat rendeltél vigyázásunkra, óvjad őket, hogy óvni tudjanak minket azon az úton, amelyek Mikó atya elindított minket, és ha Te is úgy akarsz, akkor majd egyszer Rafaellal vagy más ügyeletes angyallal vezettesd őt vissza hozzánk, hadd dicsérhessük Téged, vele együtt. András, te jössz!

András apostol, Kisperencs: Dicsőség mennyben az Istennek! *(nekirugaskodik és egy hátra szaltót csinál)*

Lajos atya *(Andráshoz)* Jól vagy? Nem lett semmi bajod?

Ágnes apostol, Gagybátor: Nagy baj az agybaj!

Gergely atya: Ezzel nem értek egyet. Mindenki láthatta, hogy András apostol egy Szentlélektől ihletett.

bukfencsel dicsérte az Urat, mert akinek van, annak ez a kegyelem is megadatik.

Pál atya: Visszatérve Károly atyára, nem kellene őt megszelídíteni?

Edit nővér: Ez legyen a te vállalásod, Kálmán atya. És köszönök nektek mindent!

5. Cserehát-járás: Kézművesség és uborkázás

Elhatároztam, szakavatott szem segítségével bejárom Cserehátot, hogy választ kapjak arra a kérdésre, hogy látom-e, és ha igen, miben látom a ferencpálista egyház-reform nyomát a térségben. A szakavatott szem Tamás volt, egy – cserehádi felekezeti szempontból semleges – miskolci evangélikus esperes, akinek én lettem doktori témavezetője, akinek a témája nem volt más, mint a vallási közösségek a peremhelyzetűek szolgálatában. Bejárásunkról csak Edit nővért tájékoztattam, nem akartam, hogy akármivel is készüljenek ránk. Bemutattam neki Tamás esperest is, akit Edit nővér már ismert a borsodi pünkösdi cigányközösségekről írt tanulmányából, amit viszont így én is megismerhettem. Természetesen egy óráig sem maradhattunk titokban, mert az apostol hálózaton minden hír fennakadt, legelsőnek az, hogy Hangácson Nusi néninél, a sekrestyésnél tízóraiztunk. Ez Balázs atya felségterülete volt, meg is jelent hamarosan, gondolom már csak azért is, mert az arab tanulást abbahagyta, és felvételizett szociológiára Miskolcra, de addigra mi már hetedhatáron túl voltunk, Nusi nénivel üzentük neki, amit ő úgy adott át Balázs atyának, hogy:

– Ne üldözzé őket a plébános úr, hanem maradjon nyugton, mert majd a plébános úrhoz is beköszönnek!”.

Ezek után kettéváltunk. Én maradtam gyalogosan a halmányi plébánia környékén, Tamás meg felkereste Cse-rehát egyetlen evangélikus plébániáját.

Három szomszédos faluban jártam gyalogosan, stoppal, busszal. Ami elsőre feltűnt, hogy a koszos és rendetlen szegénység a legtöbb helyen tiszta és rendes szegénységgé finomodott. Vagy talán csak, jutott eszembe a kesernyés józsefattilás reménykedés: „Bizom, hisz mint elődeinket, karóba nem húznak ma már. Majd a szabadság békessége is eljön, finomúl a kín”. Kétségkívül jóval több a veteményes vagy a virággal beültetett kiskert, nyugtattam magam. A legtöbb esetben idős házigazdák elmesélték, hogy többükét az apostolok ültették be azzal, hogy a termésből tizedet kérnek, mint a Bibliában. Ezt mindenki egészen természetesnek tartotta. Egy református hívő hozzátette:

– Emellett Istennek is megadjuk, ami Istené, mert ahogyan Jézus mondja: »Jaj nektek, farizeusok, mert tizedet adtok mentából, kaporból és minden más apró kerti növényből, de nem törődtök az igazságossággal és az Isten iránti szeretettel».

Tőle azt is megtudtam, hogy az apostolok bárkinél ültettek, akik szívesen fogadták, reformátusoknál, görög-katolikusoknál is. Továbbá azt is elmondta, hogy ők, hívő reformátusok az apostolokat nem „afféle katolikusnak”, tartják, hanem régebben Mikó atya apostolainak, újabban pedig CSER-apostoloknak, akik senkit sem hagynak cserben. Egy katolikus hívő, a rózsafüzér társulat koszorúvezetője nagy bizalommal megmutatta nekem Mikó

atya fényképét a szentsarokban. És ezután még számos helyen megláthattam, Ferenc pápa mellett.

Két polgármesterrel is találkoztam. Annak ellenére, hogy az ország legszegényebb térségének címét „sikeresen” elveszítette Cserehát, nincs éhező és hajléktalan, amiben nagy szerepe van Mikó atya mozgalmának, majd a CSER-nek, de továbbra is nagy a szegénység, fogy a lakosság, tucatnyi faluban nincs gyerek. Úgy vélik, sem az állam, sem az egyházak nincsenek jelen érdemben Csereháton, mert Mikó atya reform mozgalma meg az apostolok inkább egy „civil vallásos mozgalom”, melyet „a járási és megyei potentátok szerint Soros-bérenc és gyurcsányista civilek támogatnak”.

– Bár itt Csereháton, szociográfus úr – tette hozzá egyikük –, ha egyáltalán valamiképpen jelen volt Soros, akkor ténylegesen csak az iskolatej akció keretében volt jelen, amit már mindenki elfelejtett, azóta csak a plakátokról vigyorgott rájuk.

Másikuk meg azt bizonygatta:

– A legerősebb hatalom itt a csereháti falvakban a CSER, célszerű minden komolyabb döntésünkbe bevonnunk őket. Ha elindulnának a választásokon, ők nyernének, mint nemrég a Jobbik.

Tamás esperessel az Ubicaritas Kft szirákházi irodájában találkoztunk, hogy meghallgassuk Barakonyi Gáspárt, a vállalkozás pénzügyi menedzser igazgatóját, a területileg illetékes miskolci görögkatolikus püspökség gazdasági tanácsadóját a Szirákházi Városszépítő Egylet

elnökét, amúgy meg Gáspár apostolt. Velünk volt Edit nővér meg Lajos atya, a szirákházi plébános, és a vállalkozás néhány munkatársa, köztük Robi apostol.

– A vállalkozás ötlete a CSER-től jött, még pontosabban a CSER vállalkozási tanácsadójától, a Gazdaságkutató Intézet Főmunkatársától, aki egy civil szervezet önkénteseként már egy évtizede sikeresen próbálkozott mélyszegénységben élők számára vállalkozásokat létrehozni, a „nem halat, hanem hálót adni nekik” elv alapján, akitől Edit nővér kért segítséget – kezdte Gáspár apostol.

– Akit még marketing menedzser koromban ismertem meg, mint a legönzetlenebb nem vallásos embert, az addig ismertek közül – fűzte hozzá Edit nővér.

– Amikor Edit nővér nagy lélekkel előadta a tervet, én biztos voltam abban, hogy a „nem halat, hanem hálót az éhezőknek” a Bibliából van – mondta Gáspár apostol.

– Rögtön nekiláttunk keresni mindenféle trükkös mutatórendszerrel – vette át a szót Edit nővér –, és bár több száz halat sikerült ugyan kifognunk a Bibliából, erre nem bukkantunk rá. Neked van valami ötleted, Lajos atya?

– Ha csak az nem az, amikor Jézus rávette őket, hogy vessék be a hálót a hajó jobb oldalánál... – próbálkozott Lajos atya.

Edit nővérből kipukkant a nevetés:

– Azok meg, vagyis profi halász tanítványok, Lajos atya, összenéztek: basszus, minket akar az ács fia halászni tanítani, amikor egész éjjel nem fogtunk semmit.

– Elnézést, hogy belekotyogok – szólt közbe Tamás esperes. – Így ez, persze, nincsen benne a Szentírásban, de akkor hal helyett nem hálót adott tanítványainak, amikor emberhalásszá tette őket?

– Evangélikus testvérem kifogta az aranyhalat! – lelken-dezett Lajos atya.

Edit nővér visszavette a szót:

– Már a kilencvenes évek második felétől próbálkoztak Csereháton a kézműves hagyományok újjáélesztésével, de ez ugyanúgy nehézségbe ütközött, mint az egykori nagyon fejlett istállózó, vagyis nem legeltető állattenyésztés feltámasztása, mert mindkét üzemág tekintetében meghaltak vagy elvándoroltak a mesterek, és talán senki sem akart megtanulni sem akarta ilyesmit...

– Legkevésbé a vályogvetéshez és hasonlókhhoz értő, vagy építkezésem maltart hordó cigányok, hiába voltak sok mindenhez nagyon tehetségesek – fűzte hozzá Lajos atya, nagyon elszomorodva.

Edit nővér folytatta:

– Az 1198-ban megfogalmazott csereháti kézműves stratégia keretében már kilenc településen, nyolc kézműves házban, 10 műhely alakult 40 szövő, hímző, textiltermék összeállító, kovács, fazekas, üvegfestő, kosárfonó, papírmérintő, gyertyaöntő és rönkbútoros mesterrel. 2013-ban egy szlovák- magyar közös projektben...

– Mivelhogy a mi Cserehátunk egy jóval kisebb része odaát van – tette hozzá Lajos atya.

– Ez immár szociálpolitikai indíttatású volt – folytatta Edit nővér –, és a szegénység meg a munkanélküliség enyhítését célozta meg, igazából gazdasági szakemberek képzését célozta meg mindkét ország egyik legelmaradottabb területén, mely program, ez nagyon tetszett nekem, egy problémafa felállításával indult. Azzal például, hogy a kilencvenes évekre a Cserehát szívét alkotó településeken minden társadalmi-gazdasági probléma koncentráltan volt jelen, és úgyszólván csak a helyi közszolgáltatás maradt az egyetlen foglalkoztató. A munkanélküliség aránya nagyon magas, bár ennek csak töredékét képezik a regisztrált munkanélküliek.

Gáspár apostol kért szót:

– A cigányok aránya átlagosan 40%, a munkanélküliek 60%-a cigány. És itt mindenkinek azzal kell számolnia, a hagyományos alkalmazotti viszony helyett saját magának kell a foglalkoztatási lehetőségeket megteremtenie, amire egy felmérés szerint, ami már mi készítettünk éppen az egyébként egyre fogyó 18-35 évesek nincsenek felkészülve.

– Ez a projekt a kézművességet a turizmushoz próbálta hozzákapcsolni, az ide látogató turisták és rendezvény látogatók számára eladható készítményekkel – magyarázta Edit nővér. – A projekt során Gagyvendégiben asztali futó, lábtörlő szőnyeg, rönkfa bútor, Lakon kaspó, kenyértartó, szennyes kosár, tálcák és vályogtégla, Felsőgagyon gyertyák és merített papír, Halmányon, Benedek atya falujában étkészlet, váza, dísz tárgyak ül- és beltéri kovácsoltvas termékek, Irotán gyertya és merített papír készült, összesen

33 fővel. Az ilyen típusú projektek megvalósítása során alapvető a biztonság. A finanszírozás rapszodikussága, a támogatások megérkezésének kiszámíthatatlansága úgy a foglalkoztatottak, mint a bevont szakmai segítők esetében bizalomvesztéshez, a motivációk csökkenéséhez vezet, ami kihat a teljesítményekre is. A 100%-ban támogatott projekt megvalósítása is csak nagyobb hitelfelvétel mellett biztosítható. Ám ennek kamatai, maga a bankköltség, csakúgy, mint számtalan más, előre nem látott költség a projektben nem elszámolható. A szociális gazdaság típusú projekteknél a piaci bevezetés a projekt fenntarthatóságát alapozza meg. A piaci megmértetéshez értékesítésre lenne szükség. Az értékesítés volumene azonban a projekt elején nem kalkulálható, mivel az előállított termékek minősége és mennyisége alapvetően függ a belépő, eddig ilyen tevékenységet nem végzett, a projekt tervezésekor még nem is ismert emberek kvalitásaitól. A kézművesek többsége a minimálbért és az előállítás dologi költségeit fedező bevétel elérésére még nem képes. Tevékenységüket bérrel és/vagy az infrastruktúra biztosításával támogatni szükséges, fő állás helyett csak kiegészítő tevékenységként tudják a mesterséget folytatni, további tudásra és tapasztalatra szert tenni.

– Ti is hallottátok? Edit nővér nyelveken szólalt meg! – képedt el Lajos atya.

– Még hozzá marketing menedzserül – jegyezte meg Gáspár atya.

– Mea culpa! – szabadkozott Edit nővér. – Egy kicsit nosztalgizáltam.

– Tapasztalhattuk, hogy hála Istennek a rendfőnökünk két lábon áll – szögezte le Gáspár apostol.

– És azért szárnyai is megmaradtak – merengett Lajos atya, majd hozzátette: – Mindemellett elkelne nekünk néhány a régi csereháti zsidó kereskedőkből.

– Meg az egyrészt-másrészt talmudi gondolkodás – tette hozzá Gáspár apostol.

– De még a pilpul sem ártana! – toldotta meg Tamás esperes.

– Az is valami zsidó furfang? – érdeklődött Lajos atya.

– A kívülállók számára szőrszálhasogatás, de tulajdonképpen talmudikus fejtegetésnek az a módszere, amely arra törekszik, hogy merész elmetornák keretében a Szentírás vagy a Talmud valamely szavából meglepő éleselméjűséggel új értelmet és új vonatkozásokat bányássza ki. A szó eredetileg borsot és átvitt értelmében csípősséget jelent, és már a Talmudban is előfordul. A Pilpul módszerének meghonosítását Pollák Jakab, a 16 század elején működő lengyel származású rabbinak tulajdonítják – hadarta Tamás esperes.

– Csak ámulok és bámulok! Honnan merítetted ezt, esperes úr? – érdeklődött Edit nővér.

– Sokat beszélgetek a megye egyetlen működő zsinagógája, a miskolci rabbijával – felelte Tamás esperes.

– Akkor ő a cserehátiak rabbija is, az egyetlen félig zsidó rabbija – jegyezte meg Lajos atya.

– Visszatérve a csereháti kézművességre – vette vissza a szót Edit nővér –, a kereslet-kínálat akció során rengeteg féle kezűgyesség került elő, próbálkoztunk azzal, hogy néhányukból üzlet legyen, de csak a körmeneti fáklyáig jutottunk el, s beláttuk, nekünk, a CSER-nek a meglévő csereháti kezdeményezésekbe kell becsatlakoztunk. Azt is hamar észrevettünk, hogy ezek rendre beleütköznek a sajnálatos módon nagyon alacsony üvegplafonba. Egyfelől azért, mert korántsem lendül be annyira a csereháti turizmus, mint reméltük, másfelől az idősebbek nagyon sokan nem éreztek magukban erőt, kedvet, tehetséget, hogy újabb mesterségeket tanuljanak, a fiatalok meg, akik maradtak fodrászok, informatikusok vagy menedzserek szeretnének lenni. Ekkor kaptam én régi gazdaságkutató kollégámtól az általuk már Szabolcsban kipróbált uborkatermesztés ötletét, amit irányításával három helyen mindjárt ki is próbáltunk, nagy szerencsénkre itt, Szirákházán is, ahol rátaláltunk Gáspár apostolra, akinek most át is adom a szót.

Gáspár apostol ezután körbe vezetett minket, majd ő vette át a szót:

– Az uborkázás fortélyai könnyen megtanulhatók, sokan már eddig is foglalkoztak uborkával, nem kell hozzá pilpul ravaszság. Mivel a cigányok ilyesmit eddig nem műveltek, és ők voltak a bevontak között többségben, velük nehezebb volt a dolog...

Robi apostol megkérte főnökét, hogy ezt hadd mondja el ő:

– Ugyanis ők az Istennek sem voltak hajlandók visszavágni az uborkahajtásokat. Nem akarták, így mondták, meggyilkolni. Semmivel sem lehetett őket semmivel sem meggyőzni, csak akkor, amikor náluk semmi sem lett a hajtásból.

– Most nagyot ugrok – folytatta Gáspár apostol. – Azóta már többen beiratkoztak a nyírbátori kertészeti szakiskolába. És ami ennél is fontosabb az idősebbek közül sokan befejezték az általános iskolát, és többen tovább folytatták tanulmányaikat. Arról volt szó ugyanis, hogy először csak a CSER, majd a szirákházi önkormányzattal együtt működtetett Ubicáritas kft is meghitelezte a palántákat és a szerszámokat, és elkezdte vállalkozni tanítgatni munkatársait. Ez, persze, nem ment írás-olvasás-számolás, majd később számítógépes és vállalkozói alapismeretek nélkül. Ezekbe is elég sokan beletanultak, a fiatalabbak pedig az angol nyelvbe is belekezdtek, amiben a mi szíreink segítettek.

– Mit csinál tulajdonképpen az Ubicaritas kft?
– kérdeztem.

– És mit jelent a neve? – kérdezte az evangélikus esperes, pironkodva.

Edit nővér már énekelt is:

– Ubi caritas et amor. Ubi caritas, Deus ibi est. Ezt az éneket az ökumenikus szerzetesrend központjában, Taizében együtt éneklük nagyon különböző felekezetű keresztények, és olykor velük együtt még nem keresztények is.

Annyit tesz, hogy „Ahol jóság és szeretet, ott van Isten is.”

– Az Ubicaritas kft feladata pedig tervezés, irányítás, tartósítás (kovászos és csemege uborka, uborkasaláta) és értékesítés. Utóbbiban két szír CSER-tag, egy szír katolikus és egy muszlim, pótolhatatlan nyereség, ugyanis jóvoltukból már két arab országba is szállítunk – magyarázta Gáspár apostol.

– El is énekelhetjük az *Ubi caritas*-t – javasolta Robi apostol.

– Akkor behívom a szíreket is, Omart és Arlandot. Így majd négyféle keresztények, meg egy muszlim énekel együtt.

– Meg egy CSER-tag cigány – jelentette be Robi apostol.

– Meg egy félig zsidó, és így éppen hétfélék leszünk – könyvelte el Lajos atya, majd hozzátette: – Már csak Károly atya hiányzik, mint kőkatolikus.

Este Tamás esperessel kicseréltük eléggé hasonló tapasztalatainkat. Ő először meglátogatta az egyetlen csereháti evangélikus települést, Fancsalt, és az ott szolgáló kollégáját, aki egyben az egész csereháti szórványt ellátta. A török után újjáéledő faluba a Szemere család, a falu akkori földesura evangélikus tótokat telepített. A mi szempontunkból Tamás örömdetesnek tartotta, hogy a fancsali evangélikusok és katolikusok nagyon szoros szimbiózisban élnek hitéletüket. Mivel a két felekezet liturgiája eléggé hasonló, és mivel helyben van evangélikus lelkész, a CSER-tagok is rendszeresen látogatják az

evangélikus istentiszteletet. A fancsali CSER-közösség tagjainak harmada pedig lutheránus. Legalább ennyire fontos információ volt számomra az is, hogy a színmagyar község 300 lakójából 284 volt szavazásra jogosult, ami azt jelentette, hogy mindössze csupán 16 kiskorú volt a faluban, vagyis nem csak a csereháti evangélikusokat fenyegeti a közeli kihalás veszélye, hanem a magyarokat is. A harmadik, az előbbivel kapcsolatos fontos észrevétele az volt Tamás esperesnek, hogy az idős iskolázatlan, de apostolkodásra alkalmas emberek – köztük több sekrestyés, templomgondnok, kántor és más egyházközségi aktíva – középfokú iskolázottságuk híján rendre kizáródnak az apostolságból, pedig többen közülük eléggé olvasottak és „bejáratott hívők” ahhoz, hogy még prédikálni is tudjanak a kis településeken szinte kizárólag a hozzájuk hasonló öregeknek.

6. Cserehát-járás: Élménykereszténység és vakcina-szentelmény

Másnap városokat kerestünk föl. Én Levente atya városát, Felsőbergényt, Tamás esperes pedig – akit Imre atya iránti tapintatból lebeszéltem Perencshelyről – Szendrővárra ment, Balázs atya városába. Azt már tudtam, hogy Felsőbergényben, Cserehát legnagyobb városában sem élnek tízezren, és a legutóbbi évtizedben majdnem ezerrel csökkent lakóinak száma. Szendrőváron a lakosság az utóbbi évtizedben stabilan 4200 körül volt, aminek valószínűleg az lehetett az oka, hogy Felsőbergényben csak 6 százalék, Szendrőváron viszont 21 százalék volt a cigányok aránya.

Felsőbergény belvárosában Szilvia apostollal sétáltuk. Az utca képét november végén már-már a nagyvárosi karácsonyi vásárok hangulata uralta.

– Közeleg a nagy ünnep, a „blekkfrájdí”, ahogyan itt mondják, ami nekünk, keresztényeknek, azért is fekete péntek, mert már Black Friday napok vannak – magyarázta kísérem. – Ezek a fogyasztási ünnepek nagyobb súllyal vannak itt jelen, mint az advent, a Mikulás, vagy éppen a CSER által teljes gőzzel megújított betlehemezés. Sokaknál még a nagypénteket felülmúlja. A karácsonyi vásár fontosabb magánál a karácsonynál, de a hívők egy részénél a vásárnapi misét is felülmúlja a vásárnapi plázázás, pedig a miséken Levente atya újra és újra felülmúlja magát. A mennybemenetel ünnepén például a gyerekek

kedvéért, de szüleiket is megörvendeztetve, méterekre felemelkedett egy csörlő segítségével, én onnan mondtam a homiliát. Megpróbálkoztunk azzal, ami a baptistáknál már automatikusan működik, hogy a közösség együtt tölti a vasárnap nagy részét, istentisztelettel, ebédvel, szórakozással, de ez nekünk csak néhány kisebb helyen sikerült, ott is inkább magányos öregek, mint a fiatalok és a családok körében. Amikor tapasztaltuk, hogy itt, Felsőbergényben, miképpen Szendrőváron, Boldván vagy Szirákházán is ez még csak nagyon nyögvenyelősen megy, gyorsan el is engedték. Amit legalább ennyire irigyelek a baptistáktól, az a NABOK, a Nyitott Ajtó Baptista Oktatás Központ, ami persze mindenki számára nyitva van mint általános Iskola, óvoda, szakképző Iskola, középiskola és kollégium. Volt ott nemrég egy kiállítás *Fotókampány a gyermekjogokért* címmel. A tanulók és tanárok együtt találták ki, a diákok szerepeltek a képeken, sőt élő hirdetőfalként magikra is öltözték a maguk készíttette plakátokat. Érzékelheted, hogy nem túlzok, amikor azt állítom, hogy miközben Imre atya a római katolikus gimnáziumot erőlteti, ugyanis görögkatolikus már van és ez elég is lenne, a baptisták ezen a téren alaposan megelőztek bennünket szakiskolájukkal. Edit nővér ezt kapásból elismerte, és kötelezővé tette nekünk a tapasztalatcsere látogatást.

Levente atya mennybemenetelén felbátorodva megkérdeztem:

– Mi az, ami igazán sikeres az egyházreformban Felsőbergényben is, amit a baptisták is irigyelhetnének?

– Természetesen a magukat katolikusnak nevező római katolikus hívek száma, akik a lakosságnak legalább 40 százalékát adják a 2011-es népszámlálás szerint. Legalább, mert mint mindenhol, itt sem válaszolt erre a kérdésre a lakosság negyede. Hogy hányan lehetnek közülük bármiképpen katolikusok, ahhoz te jobban értesz, és ahhoz is, hogy a magukat katolikusnak mondók mennyiben katolikusok. Érdemi válaszom kérdésedre a tucatnyi 40-60 fős CSER-közösség és negyven-ötven 10-15 fős CSER-sejt. És az is, hogy mindegyik közösségnek vannak görögkatolikus, de némelyeknek még református tagjai is. Ez persze, ahogyan a CSER szociológusa, Balázs atya mondja, csupán egy kisebbségi szubkultúra, egy valódi elit, de ezzel is megelőzzük bármelyik hazai várost. Amire igazán büszkék lehetünk, az a „közi”, vagyis a szinte mindenki számára kellemes és élménydús közösségi együttlétek. Még a görögkatolikus iskolások közül is többen járnak párhuzamosan a közibe is, mert iskolai hittanon gyakran unatkoznak. A CSER-beli gyerekek az állami iskolákban az erkölcsant választják. Természetesen a legjobb erkölcsant, aminek a tartalma, ne feledjük, ember-, erkölcs- és társadalomismeret, mint kötelező, osztályozott, iskolai tantárgy reménytelenül hátrányos helyzetben van az élményt jelentő közivel szemben.

Ezután ebédet készítő Szilviától engem átvevő Jóska apostollal akivel először megnéztük a NABOK-ot, majd elmentünk egy kávéra a CSER Ifjúsági klubjába, az egykori, meglehetősen lerobbant bányász művelődési házba. A CSER a városi önkormányzattól kapta bérbe tíz évre, azzal a feltétellel, hogy felújítják, de még csak annyira

tudták kipofozni, hogy kisebb koncertekre tudjanak „ide leereszkedő” együtteseket.

– Itt, a mi klubunkban állítólag a kávé a legjobb. Ez ugyanis még baromira nincs belakva – kezdte Jóska apostol, aki marketing és turizmus szakos a miskolci egyetemen, akit csak nagy nehezen sikerült lebeszélnem egy műemléki sétáról. – A közösségek érthetően otthonosabban érzik magukat az „agapés” havi összejöveteleken a plébánián, a városi könyvtárban és a görögkatolikus gimnáziumban, valamint abban a három étteremben, ahol szívesen látnak minket kedvezményes agapéra. A sejtek pedig itt is, mint csaknem mindenütt, a tagok otthonaiban találkoznak hetenként. Természetesen ők is agapé keretében, és nem egyszer éjszakáig együtt vannak.

– Van-e ilyenkor tévzés, mozizás, netezés és hasonlók?

– Csak akkor, ha valaki nagyon szeretné, vagy ha ez közös akarat, de a sorozatok tiltva vannak. A mobilokon csak a gyerekek fényképeit és csak a hitbéli gyarapodást segítő dolgokat lehet nézegetni, valamint a beszélgetéshez kapcsolódó képeket, hiszen ezek az alkalmak hittanként is szolgálnak a felnőttek számára. Vannak persze kisgyerekes sejtek is, ott értelemszerűen másképpen alakul a dolog. A tizenévesek lógnak ki leginkább, de próbálkozunk tizenéves sejtekkel is.

– Tudom, hogy minden közösségre jut apostol, de mi a helyzet a sejtekkel?

– A sejtek már többé-kevésbé önjárók, az apostolok csak beindítják, látogatják, ösztökélik őket. Az apostolok

egyébként szorosan, elektronikus értelemben is szorosan, össze vannak kötve a CSER vezetőivel, a plébánosokkal, a többi apostollal, és azokkal, akik bármiben segíteni tudnak. Számunkra a mobiltelefon valóban szent kötelék, de sokak szemében még mindig, ahogyan ez a nagyapám röhejes lelki tükrében olvasható, „bűnre vezető alkalom”. És ebben volt igazságuk, mert, bizony, kis híján ezen bukott el a csereháti egyházreform.

– Merthogy a közösségi alkalmakon is ezt birizgálták?

– Ezeken jelen van a közösségi kontrol, mint fék és ellensúly. Nagyobb volt a gáz, amikor ránk tört a járvány, és különböző civil szervezetek minden csereháti öreget, beleértve a házaspárokat is, minden apostolt, és minden sejtelnököt elláttak nagyon intelligens okostelefonokkal. Nem voltak köztük olyanok, még a rózsafüzér koszorúk elöljárói között sem, akik ne csábultak volna el, akár csak a vallási túlbuzgalom irányában is. Kivéve azokat, akik ördögi eszköznek tekintve nem akarták elfogadni a mobilokat elfogadni. Ezeket a puritánokat végül is azzal lehetett meggyőzni, hogy a jutyúbon litániát, szent énekeket, de még magát Mikó atyát is lehet látni és hallani. A túlbuzgók kedvenc jutyúbos áhítatukat nyomatták, elhanyagolva még a Mária-rádiót, a litániát és a rózsafüzért is. De hát ez, elhiheted, ingyombingyom ahhoz képest, hogy itt, Csereháton a még legszegényebbek is elkezdtek lövöldözős játékokat játszani, neten vásárolni és többen persze a szerencsejátékokra is ráakadtak, és rá is ragadtak. Az apostolok között is voltak szép számmal, akik ezekben botlottak el. Hárman még drogozásig is eljutottak, s közülük kettőt el is veszítettünk.

Ugyanakkor ellenkező végetként nehéz volt rávenni azokat az atyáinkat, akik az okostelefont meg az internetet az ördög művének, a használókat pedig az ördög cimboráinak tekintettek, hogy nem tévesszék össze az eszközt a céllal. Ehhez ez kemény hétvégi lelkigyakorlat kellett, amit Balázs atya vezetett. Ez alkalommal egyfelől arról esett szó, hogy mindent lehet rosszul használni, rosszra fordítani, hiszen egy Bibliával kupán lehet vágni az istentelent, és alaposan ki lehet forgatni a Szentírás szavait, másfelől pedig arról, hogyan lehetnek a mobiltelefon és társai a közösségépítés, az evangelizáció és a szeretetgyakorlás hatékony eszközei.

– És közben az aranyborjút körülzáró nép?

– Meg kellett velük értetni, méghozzá a legdrasztikusabb példákkal és szavakkal, hogy a netezés ugyanolyan szenvedélybetegséggé válhat, akár a mértéktelen ivás és a drogozás – felelte Jóska apostol, majd hozzátette: – Mi, apostolok magunk között hajlunk arra, hogy sokan közülünk éppen úgy átmeneti absztinens függők vagyunk, mint az alkoholisták, akik akkor is azok maradnak, ha már tíz éve absztinensek. Másképpen: kegyelmi állapotban, amit azonban bármikor el is veszíthetünk.

Beszélgetésünk után azonnal felhívtam mobilomon Tamás esperest, hogy sürgősen vegye föl ezt is, meg a pandémiát is kutatandó témái közé. Ebéd közben és utána négyesben arról beszélgettünk, hogy ebben a rohamosan előregedő térségben hogyan lehet megnyerni és megtartani a fiatalságot a Cserehátnak, az egyháznak és a CSER-nek.

Levente atya nagy levegőt vett, mielőtt belekezdett volna.

– Még Felsőbergényben is mindennapi fogalmakká vált az élménypékség, az élményajándék, az élménypláza, az élményfürdő, az élményprogram, az élményautózás, és ezek mellett, ezekkel versengve megjelent az élménykereszténység. Félő, hogy a mi berkeinkben is. Van itt legalább tucatnyi olyan CSER- sejt, amelyekben az felsőbergényi fiatalok igazán jól érzik magukat, akár magukban vannak, akár idősebbek társaságában. Csak-hogy amikor valaki kellemes karácsonyi ünnepet kívánt, Mikó atya azt mondta, hogy a lábvíz kellemes, a karácsony ennél emelkedettebb.

Szilvia apostol tiltakozott:

– Az élmény, Levente atya, valami személyessé vált tapasztalat, valami lelkileg is átélt esemény, ami megérint, amire emlékezünk.

– Ez lehet egy jó film, egy koncert, de lehet egy szerelem és lehet egy Isten-élmény is – tette hozzá Jóska apostol.

– Jó, lehet, elfogadom, élménye válogatja. Akkor a magam nevében folytatom. Az én kereszténységem egy kellemes és sikeres élménykereszténység volt, amit én elsősorban mint a magyar katolikus papok teremfoci válogatottjának örökmozgó csatára éltem meg, ahogyan ezt te, szociográfus testvérünk, pontosan megírtad. Ez mindaddig így volt, amíg Mikó atyával nem találkoztam. Aztán, amikor én peckesen a hittanosaim és ministrán-saim örvendetesen növekvő számával dicsekedtem, Mikó

atya megkérdezte, hogy hány közösségem és hány apostolom van. Akkor azonnal megérezttem, hogy elakadtam egy élménykereszténységben.

– Te most, Levente atya, azzal akarod levezekelni ifjúságodnak vétkét, hogy a geológia rovására a teológiát akarod minél nagyobb arányban beszuszakolni fiataljaink közösségi életébe? – kérdezte Jóska apostol. – Én viszont veled szemben még erősebben buzogtatnám az élményforrásokat. Itt van például a zene, amiből nagyon kevés hangzik a mi berkeinkben a mai tizen- és huszonévesek nyelvén. Szociográfus testvérünk is tudjon arról, hogy fiataljaink Benedek atya segítségével egy menő darabot írtak *Apostolok* címmel. Ebben Jézus a mi csereháti apostolainkkal együtt építi Isten országát itt, Csereháton. Zseniális ötletnek tűnt, hogy ehhez éppen az a Szilas Imre csináljon zenét, aki a világon a legelső rock-misének volt a szerzője 1967-ben, mindösszesen 17 éves korában. Csakhogy Szilas azóta Amerikában él, és immár 70 éves korában organistaként, zeneszerzőként és zenetudósként mai popzenei elemeket is beépítve remek operát írt, a *Missa Aboninsis*-t, valóságos zenei csemegét, csak hát kifejezetten vájt fülűek számára. Ami itt, a mi berkeinkben természetesen süket fülekre talált.

– Bizony, így igaz. Nem véletlenül még leginkább Kálmán atyát érintette meg – ismerte el Levente atya.

– Én nem mondanék le az *Apostolok*-ról, de jó lenne egy kicsit átpofozni. Nem lenne baj, ha Jézus jobban hasonlíthatna Mikó atyára, Júdás meg ne legyen ennyire gonosz, hanem inkább mulatságos, mint Károly atya.

És a fiatalok találjanak hozzá egy nekik való zeneszerzőt – javasolta Szilvia apostol.

– Bravó! – lelkendezett Jóska apostol.

Levente atya hozzám fordult:

– Mit gondolsz, szociográfus testvérünk, nem vehetné át tőlem Szilvia apostol az egész plébániát?

– Már régen átvette, Levente atya – kuncogott Jóska apostol.

– És szívesen vissza is adnám neked, mert gyerekeim is figyelmeztettek, hogy túl sokat plébánoskodom – nevetett Szilvia apostol, majd nagyon komoly képet erőltetve magára még azt mondta: – Csináljuk úgy ezt az egész egyházreformot, hogy komolyan hisszük, de vidáman valljuk, hogy köztünk van a vőlegény.

– Azt hiszem, kezdelek érteni benneteket. Úgy gondoljátok, hagyjuk békén a mieinket? Engedjük, hogy jól érezzék magukat, mint, mondjuk, Pista apostol? Hogy ne féljünk annyira az élménykereszténységtől?

– Pontosabban, hogy ne féltsük keresztényeinket az élményektől – felelte Szilvia apostol, majd ünnepélyes arccal fordult Levente atyához: – Tessék, itt a plébániád!

Koraeste Tamás esperes beszámolt szendrővári tapasztalatairól:

– Ami a netes pandémiát illet, ha nem is felsőebérgényi méretekben, hasonlókat tapasztaltam, miképpen a plázázásban is. Ami a netezést és mobilozást illeti, Balázs

atya úgy gondolja, hogy uralmunk alá kell hajtani ezeket az eszközöket, és Gábor atyát hozta fel példának, aki immár egy éve klerikodiszkót működtet a felhídvégi plébánián. Ám nem ez volt számomra a legnagyobb újdonság, hanem az, hogy hogyan sikerült éppen Balázs atya vezetésével Csereháton megfékezni, a CSER-ben és a görögkatolikusoknál pedig legyőzni az oltásellenességet. Itt, Csereháton, magyarázta nekem a már harmadéves szociológus Balázs atya, két vírus erősítette egymást, főleg az idősebbeknél: a covid és a mobil. Hiába próbálták az apostolok éppen mobillal a kezükben bizonygatni az oltás szükségességét, hiába bűnösözte le az oltáselleneseket Pál atya, Kálmán atya és Lajos atya, hirtelen megvilágosodott csereháti hívek belénk ültethető „csippekkel” ijesztgettek. Ezeket a legbibliásabbak egyenesen az ördögtől való megszállottsághoz hasonlították, és az oltásra kapacitálás helyett a beoltottakon történő ördögűzésre biztatták papjaikat. Ami az ördögűzést illeti, még az apostoloktól is elfogadták volna, amitől, persze, ők a leghatározottabban elzárkóztak. Ugyanakkor az is igaz, hogy apostolaink nagy része tehetetlennek bizonyult az oltásellenességgel szemben. Ekkor a Balázs atya megbeszélte Edit nővérrel, hogy a máltaiak segítségével két napra ide kerítenek egy oltóbuszt, ám ami ezután következett, azon a máltaiak is csak ámultak-bámultak. Balázs atya mindegyik állomáson karingben, füstölővel és szenteltvízzel megáldotta a vakcinákat mint „szentelményeket”. A szent szó hallatán sokan keresztet vetettek. Ekkor a szendrővári plébános gyorsan elmagyarázta, hogy ez, persze, kedves hívek, nem szentség, hanem csak olyanfajta áldás, mint a víz megszentelése, a virágvasárnap barka hamujának

a megszentelése, a Balázs-áldás, a János-napi borszen-
telés vagy a házak, és ami Csereháton is szokás, a nők
szülés utáni megáldása. Végül azzal fejezte be, hogy „a
vakcina-szentelmény mint minden szentelmény, hiszen
jól tudjátok, malasztot ad. Van-e kérdés, megjegyzés?”
Az oltakozás ezzel teljes gőzzel beindult Csereháton, leg-
alább is a kétféle katolikusoknál. Már csak arra kellett
vigyázniuk, hogy semmiképpen se nevezzék nyolcadik
szentségnek.

– Nem esett szó a reformátusokról? – kérdeztem.

– Balázs atya elbeszélése szerint ott nehezebb volt zöl-
dágra vergődni, mert idézem őt „Közlük sokan úgy
félnek a szentelményektől, mint ördög szenteltvíztől”.
Mégis könnyebb lett a dolga, mint gondolta volna. Beírta
a Google-ba azt, hogy „református” és hogy „áldás”. Amit
onnan megtudott, azt egyeztette a néhány református
CSER-taggal és Gergely atya református feleségével, majd
felkereste a csereháti református esperest Mérán. „Áldás,
békesség”-gel köszönt, nagyon megnyomva az áldást,
majd megkérdezte van-e a reformátusoknál úti áldás,
az otthonok falán házi áldás, vannak el áldó igék, van-e
ősszel termésáldás a református templomokban, és hogy
valóban Áldás Óvodának nevezik-e a szendrővári refor-
mátus óvodát. Amikor minderre igenlő választ kapott
Balázs atya,, megkérdezte, nem lehetne önük is vala-
miképpen megáldani a vakcinát, vagy legalább is hálát
adni érte. A református esperes azt felelte annál is inkább
lehetséges, mert Csereháton a szegényeket már együtt
gondozzák a kétféle katolikusokkal, és hogy vannak
már ökumenikus szeretetvendégségek, sőt ökumenikus

farsangi multságok is, és saját maga tapasztalta, hogy katolikusok Mikó atya biztatására részt vesznek református istentiszteleteken, amikor nem jut nekik katolikus. Bár, tette hozzá, az utóbbi időben sajnálatosan elmaradottak. Balázs atya elmagyarázta, hogy ennek egyedül az az oka, hogy egyre több apostol tart igeliturgiát, amire a református kolléga nagyot sóhajtott, irigylve tőlünk az apostolokat, a sejteket és úgy, ahogyan van, az egész ferencpálista egyházreformot.

7. Cserehát-járás: Misztériumok és rejtelmek

Következő utunk során Tamás esperes engem kitett Halmányban, ahol a félig cigány Benedek atyával, és a teljesen cigány feleségével, Dórrival, valamint a szintén cigány Rozália apostollal reggeliztem. Tamás esperes meg a szomszédos hangácsi, monaji és laki cigány apostolokkal találkozott. Rögtön kiderült, két fiuk és egy saját lányuk mellett, akik egyetemisták és főiskolások kollégisták voltak Miskolcon, Sárospatakon és Nyíregyházán, Rozi félig-meddig örökbefogadott lányuk volt.

– Már csak Rozi maradt nekünk itthon – mutatott Dóri Rozira, vagyis Rozália apostolra. – És ez mindaddig így lesz, amíg a felsőebregényi görögkatolikus gimnázium felnőtt tagozatán tanul, kéttucatnyi CSER-taggal együtt. Rozi azért tanul, hogy divattervező lehessen. Itt Halmányon közmunkás és apostol, Aztán majd ő is elmegy, ami miatt mi egyáltalán nem fogunk szomorkodni.

– Mi itt Halmányban Levente atya nyomdokában járunk – vette át a szót Benedek atya. – Ő is jóban volt az itteni görögkatolikusokkal, akiknek óvodájuk és iskolájuk is van. Nekünk eszünk ágában sincsen római katolikust akarni, már csak azért sem, mert hozzánk ezen kívül még 21 település tartozik. Köztük Vadászberény is, de ők, ugyebár, önállósodtak, amikor Mikó atya nagy huncutul püspöki székhelyet csinált belőle. Ott most Edit nővér az apostoli kormányzó, vagyis már csak megbízott.

– Itt nálunk, Halmányban a lakosságnak csak harmada cigány – vette át a szót Dóri –, de közülük, velem együtt, minden második magyarnak is vallotta magát a népszámláláskor. Halmányban 46-an még mindig ruszinak mondták magukat, mert valamikor a fél falu ruszin volt, legalább is templomi anyakönyvek szerint. És ami még fontos lehet, 1940-ben 16 zsidó is élt itt, mint majdnem minden faluban. Ezeket én azért tudom, mert Halmányban én vagyok az anyakönyv-vezető a levelezős érettségimmal és a görögkatolikus hitoktatóimmal. Mellesleg még könyvelést is tanultam, mert a számokhoz különleges érzékem van, ami egyébként ránk, cigányokra nem jellemző.

– Itt most megszakítalak, kedvesem – vette át a szót Benedek atya –, ugyanis földink volt gyerekkorában Bubnó Tamás, a neves zeneszerző, zenész, karnagy és zenetudós, aki szép könyvben emlékezik Cserehátról és Halmányról. Ebben, egy pillanat, már ide készítettem, így ír: „Én még egy másik világba születtem bele: Halmányban, ahol felnőttem, a Cserehát hegyei között, olyan rossz volt a telefonvonal, hogy teli torokból ordítani kellett a kagylóba, hogy a másik oldalon valami susogás szerűt lehessen hallani. El voltunk zárva a világtól, cserébe viszont a falu nagyon erős közösség volt. Ott édesapám volt a görögkatolikus pap, és ott élt velünk nagyapám is, aki pedig öelötte volt a pap.” Miután megtudtuk, hogy Bubnó a maga világhírű Szent Efraim kórusával meg az ugyancsak világhírű szaxofonos Dés Lászlóval még templomokban is ad koncerteket, felkerestem, és felkértem, hogy csináljon nekünk mai populáris zenét az Apostolok című darabunkhoz, de ha nem, akkor legalább egy gitáros misét...

Itt most Rozália apostol szólt közbe:

– Az *Apostolok*-at apa vezetésével mi csináltuk, halmányi, hangácsi, kázsmárki, deteki, rásopnyperencsi és kisperencsi cigány apostolok. Mi vagyunk Jézus apostolai ebben a darabban, ami apa szerint misztériumjáték...

– Az apa ez esetben én vagyok – magyarázta Benedek atya.

– Mert te vagy nekem az apa – folytatta Rozália apostol, de most Dóri kapcsolódott be:

– Ne zavarja, tisztelt szociográfus testvér, hogy mi, cigányok, folyton egymás szavába vágunk, mert ez nálunk csak olyan, mint a többszólamú éneklés.

– Szóval ebben a misztériumjátékban az apostolok igazi cseréháti cigányok voltak, önmagunkat játsszuk fiúk és lányok vegyesen. Kivéve a Júdást. És persze Heródest, Pilátust meg a római századost. Ők nem lehettek cigányok. Az egészet aztán apa szerkesztette, csiszolta és verselte össze – folytatta Rozália apostol.

– Képzelheted, mennyire meglepődtünk, amikor Bubnó személyesen zárandokolt ide hozzánk. Jó, persze, a szülőfalujába. Nagyon türelmesen elmagyarázta, hogy a gitáros mise összekeveri az amor sanctust és a világi szerelmet, pedig ezeket külön kell választani, mert a szalonnás túrós tésztát nem szórjuk meg cukorral is.

– Mármost ők nem, de mi igen! – kiabált közbe Dóri.
– Amikor azt mondta, hogy ezt a zenét nem tartja elég jónak és méltónak a liturgiához, én kiborultam. A világ

legelső rock-miséjére, Szilas Imre húsvéti miséjére hivatkoztam, és arra, hogy ez a zene tömegesen bevonzotta a fiatalokat az egyházban. Ő meg szépen türelmesen elmagyarázta, hogy náluk, görögkatolikusoknál nincs népének, ők csak liturgikus szövegeket énekelnek, és csak azok, akiket kiképeztek zenei szolgálatra. És ettől még a hívek tudják a szöveget és a dallamot, de arra nem tartják méltónak magukat, hogy bekapcsolódjanak a kórus énekébe. A gitáros énekek, így mondta, Bubnó, jók arra, hogy jól érezzük magunkat a közösségi együttlétben. De ez esetben az kellemes együttlétben van a hangsúly, nem pedig a transzcendensen, amire a mise irányul. Végül megegyeztünk abban, hogy nagyon nem értünk egyet, de abban is, hogy mindkettőnknek, így mondta, van igazsága.

Ekkor én elmeséltem nekik előző napi beszélgetésünket Levente atyával, ugyanerről a témáról, amire Benedek atya ezzel folytatta:

– Megértem a görögkatolikusokat, vagyis az ortodoxokat, akik az eredeti és a romlatlanság bűvöletében élnek, és meg akarják őrizni identitásukat, de ez valamiféle szent anakronizmus. Jézus mindig alkalmazkodott azokhoz, akivel dolga volt, a halászokhoz, a római századoshoz, a zsinagógai előjáróhoz, a föníciai és a számáriai asszonyhoz. Ami pedig Levente atyát illeti, ő is az identitását félti, azt, amit Mikó atyának köszönhet, mert addig...

– Csak afféle sztár-pap volt – toldotta be Dóri.

– A magyar katolikus teremfoci válogatott gólvágója
– folytatta Benedek atya. – Büszke volt rá, hogy 21

faluja van, de azokban csak ritkán látták őt, hívei pedig a görögkatolikusokhoz jártak. Püspökök viszont jártak hozzá lelkigyakorlatot tartani, élükön Kiss Rigó Lászlóval, a teremfocista papok csapatkapitányával. Aztán jött Mikó atya, és mint Jézus, aki csak annyit mondott Lévinek, hogy „Kövess engem”, ő csak azt kérdezte Levente atyától, hogy „Hány apostolod van”. És mint Lévi a pénzváltó asztalát, Levente atya a focit hagyta ott maga mögött.

– Lévi nem a Levente beceneve? – kérdezte Rozália apostol.

Benedek atya a fejé rázta:

– Természetesen Levente atya is szerette volna azt hinni, hogy a két név azonos. Nagy bánatára Pál atya kiderítette, hogy a Levente régi magyar név, jelentése levő, létező, ami szerintem gyönyörű, a másik meg a vadász, az kevésbé. Levente atya ettől kezdve valóban Lévi lett, még hozzá megdöbbenően az. Annyira, hogy időnként átesik a ló másik oldalára, vagy ahogyan ma mondják, túltolja a bringát. Pál atya, aki belevette magát a valláslélektanba azt mondja, de persze csak magunk között, hogy Levente atya túlontúl is Mikó atya függvénye lett.

– Miért nem mondjátok meg ezt neki szemtől szembe? – kérdezte Dóri.

– Mert Pál atya szerint ehhez igazi pszichológus kellene – felelte Benedek atya.

– Vagy igazi jó barátok! – nyelvelt Dóri, és még azt is hozzátette. – Te még nem tudod, szociográfus testvérünk,

hogy én is hamarosan apostol leszek, de, bizony, mindjárt a felavatásom után szépen megmondom neki.

– Bízunk ezt talán Edit nővérre, anya! – figyelmeztette Rozália apostol.

Ekkor érkezett meg Tamás esperes, aki nyomári, hangácsi és alsóvadászi húszas-harmincas éveikben járó cigány apostolokkal találkozott. Elsősorban a kis falvakban lakó cigányok élete felől érdeklődött. Miután a háziak meggyőződtek arról, hogy Tamás esperes már reggelizett, legalább annyira kíváncsiak voltak arra, mint én, hogy mint tapasztalt.

– Izgulok, mert olyan mintha vizsgáztunk volna előttetek – magyarázta Dóri.

– Miből és ki előtt? – kérdezte Tamás esperes. – Katolikus cigányok egy lutheránus lelkész előtt?

– Nem, hanem a CSER a szociográfusok előtt – felelte Dóri.

Tamás esperes belekezdett:

– Azt eddig is tudtuk, és ezt minap Balázs atya mint szakember is megerősítette, hogy a legszegényebbek között az átlagosnál jóval nagyobb arányban élő cigányok kis hazánkban boldogabbak, mint a nem cigányok. Nos, ma reggel meg az jött ki, hogy az errefelé élő csereháti cigányok, legyenek öregek vagy fiatalok, szegények és nagyon szegények, vagy akár reformátusok, mind úgy érzik, hogy egyre jobb itt, Csereháton, cigánynak lenni. Ezt pedig ezt elsősorban Mikó atyának és a CSER-nek

tulajdonítják. Az idősebbek legfőképpen Mikó atyának, akit legtöbben szentnek tartanak és visszajövetelét várják, a fiatalabbak pedig már inkább a CSER-nek. Most már azzal kezdik, hogy a kereslet-kínálat akció becsületet szerzett a cigányoknak, mert az adás-kapásban ők is egyenlők lettek. Megemlítik mint jótéteményeket az uborkázást és a cigány apostolokat.

– És ne feledjük, hogy az uborkázás is, meg az apostollá válás is erősen ösztönzött bennünket a tanulásra – kommentálta Rozália apostol.

– Majd faggassátok ki Pál atyát, szociográfus testvérem, a Mikó atya kultuszról, ami a cigányok körében a legerősebb, mert ők kezdtek el Vadászberénybe zárandokolni Mikó atya templomába. Most már így hívják a Liliomot, ami egyébként manapság leginkább a szírek temploma, akik már duplájukra nőttek – javasolta Dóri.

– Akárhogy számolom, ekkora gyermekáldás hat év alatt nem jön ki – jegyeztem meg.

– Jól számolod. Bár most már a csereháti szír családokban több gyerek van, mint a csereháti cigány családokban, ahol már csak átlagosan kettő-három, ennek valóban más oka van – felelte Benedek atya. – A meglévő nyolcvanhoz ugyanis újabb nyolcvan érkezett, állítólagos rokonok. Mikó atya jóvoltából, vatikáni diplomáciai segítséggel, amit le kellett nyelnie az antiferencpápista kormánynak. De mi tudjuk jól, hogy ez az ügy, vagyis a csereháti illegális bevándorlás, Damoklész kardjaként lebeg a CSEM, vagyis a Csereháti Egyházmegye felett.

– Tény, ami tény, Vadászberényben, ahol nemrégén még a magyarok tették ki lakosok 60, a cigányok a 40 százalékát, most a magyarok aránya csak 45, a cigányoké csak 30, a szíreké meg 25 százalék – tájékoztatott Dóri.

– Nekem azt mondogatták a cigány apostolok, hogy a csereháti falvakban a gyerekek egyik fele cigány, a másik fele meg a görögkatolikus és református lelkészgyerek, mert náluk még mindig átlagosan három-négy gyerek van – mesélte Tamás esperes, majd még hozzátette: – Más kérdés, hogy ha majd felnőnek, belőlük is kevesen maradnak itt.

Ezután Vadászberénybe zarándokoltuk Tamás esperessel, pontosabban a kastélyparkból a Pince-völgybe telepített Isten Állatkertjébe, hivatalos nevén a Vadászberényi Állatkertbe. Ez a helyi önkormányzat és a CSER közös vállalkozása volt, szakmai felügyeletét pedig a Miskolci Állatkert látta el, és az egyik nyugdíjas munkatársuk igazgatta ideiglenesen. Tucatnyi CSER-tag, közülük két szír, kapott itt munkát, és egyelőre, az idegenforgalom belobbanásáig, szerény juttatást. Mindezt Pista apostoltól tudtuk meg, aki így folytatta:

– Az én állataimmal kezdődött, báránnyal, kecském-mel, nyulammal és pénzmapockokkal. Aztán itt lett egy macskám, később több is, de a kutyáktól továbbra is félek. Aztán jöttek Mikó atya pelikánjai, nekik kicsinyeik is születtek, meg is lettek keresztelve. Aztán újabb állatok érkeztek Cserehát állatvilágából: az őz, a szarvas, a vaddisznó, a róka, az egerészölyv és a gyurgyalag. Ezután vett minket pártfogásba a Miskolci Állatkert, onnan

is jöttek új állatok. Aztán a többi magyar állatkertből is. Mikó Atya Állatkertje kellett volna legyen a neve, de az okosak elmagyarázták, hogy élő emberről nem lehet elnevezni. Akkor én azt feleltem, hogy legyen Isten Állatkertje, mert Mikó atya Isten embere, de mert hát az egész Vadászberényből indult és Mikó atya is ott volt püspök, Vadászberényi Állatkert lett a hivatalos neve.

– Tudtad, Pista apostol, hogy van egy ilyen mondás, hogy „nagy az Isten állatkertje, de alacsony a kerítés”? – kérdezte Tamás esperes.

– Ez persze az emberekről szól, ugye? – kérdezte Pista apostol gyanakodva.

– Az emberi ostobaságról, amit mutogatni kellene – magyarázta Tamás esperes.

– Mi nem mutogatjuk állatainkat, hanem összebarátkoztatjuk őket a jóakarátú emberekkel – felelte Pista apostol.

Hamarosan megtudtuk, hogy még mit is takar az Isten állatkertje. Pista apostol báránya és az itten juhok kifutójánál a szakszerű ismertetés mellett *A bárány imája* volt olvasható:

Miatyánk, ki vagy a mennyekbeeeee!
Béééééégettesék meg a Te neved!
Jöjjön el a Te jászolod,
Egyem meg a te abrakod,
amint a mennyben, úgy most földön is.
Mindennapit tenyeredből add megennem ma,
és bocsásd meg béééééégetésem,
Miképpen én is megbocsátok

az ellenem béeéééégetőknek!
Adj írt minden kis sértésre,
szabadíts meg a farkastól,
mert Tiéd a jószág, az abrak és a minőség.

A láma kifutójánál meg ez az ima szerepelt:

Mindenem szétosztani, odaadni:
tőled tanultam, Jézusom.
Trágyám, húsom, gyapjam...
Vegyéek, vigyéek!
Én cipelem keresztet, ha odaadod.
Vagy inkább ülj rám,
s beviszlek Virágvasárnap a városba.
Folyton erre gondolok, s közben
szépen kihúzó magam.
„Lám a láma-kisasszony!”
mondogatják a népek,
ám én elnézek fejük fölött,
s köpök hízelgésükre.
Minden porcikám, szétosztani, odaadni
tőled tanultam, Jézusom.
és ami megmaradt, Rád vár,
én meg dicsőséges, hozsannás
bevonulásunkra.

A szurikáták imája pedig így alakult:

Pezsgék, nyüzsgök, rohanok
ide-oda, ki-be, föl-le.
Elfáradnak nézésemben a népek.
Ekkor hirtelen megállok, leülök,
lábamból kezet csinálok,

összeteszem és így imádkozom:
Add, Uram, hogy még sokáig legyen
rohanásom és megállásom!

– Vannak más bibliai állatok is –, büszkélkedett Pista apostol, és megmutatta.

A szamárcsikó így imádkozott:

Amikor hátamon vittem
oly könnyű volt az Isten
Virágvasárnap.
A jó folytatásban
csökönyösen hittem:
vég nélküli hozsannában,
vég nélküli uzsonnában,
feltámadásban.

Tamás esperesnek ez annyira megtetszett, hogy mindjárt fel is jegyezte.

– A tevének, sajnos, még nincs imája – szabadkozott Pista apostol. – Talán arról kellene szóljon, hogy mégis csak át kellene menni a tű fokán.

– Akkor telepedjünk le ebben az oázisban! – javasolta Tamás esperes.

Letelepedtünk, hozzálátott, és egykettőre elkészült vele.

– Ez egy ideiglenes evangélikus ima lesz – szabadkozott.
– Szóval akkor, íme, a tevé imája:

Sivatagon átkelek,
három királyt cipelek,
és üdvösségem okán
átmegyek a tű fokán,
hogy mennyei oázisodba
elérhessek, Uram.

Pista apostol lelkendezett, kincsként rakta el a cetlit overálja zsebébe.

– Megvan az elefánt imája is – újságolta –, de őrá magára még várni kell.

Tamás esperes erősen gondolkodott.

– Azt hiszem, elefánt nem szerepel a Bibliában, csak elefántcsont. Ebből készült Salamon trónja. De oroszlán az van bőven. A legfélelmetesebb Péter levelében: „Ellenségeitek, a sátán, ordító oroszlán módjára ott kószál mindenütt, és keresi, kit nyeljen el”.

– De hát ez borzasztó! – sopánkodott Pista apostol. – Mit lehet tenni ellene?

– Péter azt javasolja, hogy erősen álljunk neki ellent a hitben, mármint a sátánnak, mert az oroszlán olyan ártatlan, mint a bárány – magyarázta Tamás esperes, majd még hozzátette: – És persze bibliai állat még a cet is, de ő, persze, nem igen férne el a pénzmapockok úsztatójában.

Pista apostol ezzel teljes mértékben egyetértett, majd sajnálkozva közölte:

– Pedig a cet imája már készen van, de persze még csak a fejében:

Planktonon élek,
Jónástól félek,
hogy bennem berendezkedik,
és ellened berzenkedik.
Ám ha neki ennyi,
légyen Néked annyi.
Nekem meg a te akaratod.

– Egyszerűen szenzációs! – ismerte el Tamás esperes.
– Javasolom, hogy legyen itt valahol előlegesen egy kis akvárium, csak úgy díszletnek, és arra legyen kitéve. Addig is feljegyzem magamnak a hittanosaimnak.

– Kár, hogy kacsacsőrű emlős nincs a Bibliában, mert ő egyszerre kacsza és emlős, és ezzel Jézust formázza, aki, ugyebár, egyszerre Isten és ember.

– Ezt szerintem a teológián is tanítani kellene – jegyezte meg Tamás esperes.

– A mi apostolképzőnkön tanítják – nyugtatta meg Pista apostol.

– Ki, ha szabad tudnom? – érdeklődött Tamás esperes.

– Török Csaba atya Esztergomból, meg a tévéből – felelte Pista apostol.

– És kik látogatják őket? – mutatott Tamás esperes körbe az állatokra, mert mirajtunk kívül senkivel sem találkoztunk.

– Hát mi, a gondviselőik – húzta ki magát Pista apostol.

– Úgy értem, kik a vendégek? – próbálkozott Tamás esperes.

– Hát mi, akik szeretik őket – méltatlankodott Pista apostol.

– Azokra gondoltam, akik jegyet vesznek – segítettem.

De Pista apostol továbbra az csak azt hajtogatta:

– Ők is azok, akik szeretik őket.

– Iskolások, óvodások? – próbálkoztam.

– Ilyenkor hideg van. Ilyenkor turisták sem nagyon jönnek. Legfeljebb csak zarándokok. És majd karácsony előtt jönnek, plüssállatot venni, de azok a zarándokboltban is kaphatók. Azok szerintem kegytárgyak, de ezt nem szabadna mondanom, és nekem nem is szabad árulnom, mert én mindenkinek ajándékba adnám, pedig nektek nagyon szeretnék. Gondolom, olyan nagyon – fordult Tamás esperes felé –, mint az evangélikusok szeretik az evangéliumot, ezért inkább menjetek a vadászberényi boltba.

Ott már találkoztunk igazi zarándokokkal. A közelben lakó cserehátiak hozták el ide távolról érkező rokonaikat. Elképesztően élethű, ugyanakkor karakteres, és leginkább talán Pistára hasonlító ábrázatú plüssállatok voltak, akik tágra nyílt, rácsodálkozó szemekkel szuggeráltak minket. Elsősorban szőnyegbolt lett volna, és a szőnyeget vásárlók kaptak volna ajándékba egy-egy plüssállatot, de szőnyeget csak jó módú turisták vettek és csak nagy néha, ezért feloldották ezt a szabályt, és a zarándokok a Liliomot ábrázoló gobelinek és kendők mellett ezeket is megvásárolhatták.

Valamennyit Omarnak, az Ubicaritas üzletkötőjének felesége, Jana készíttette, aki Szíriában is szőnyegtervező és textilszobrász volt. Egyelőre csak az Isten Állatkertjében látható állatokat volt szabad eladásra elkészíteni. Tamás esperes gondosan kiszámolta, és végül tucatnyi bárányt és tevét vett belőlük családi karácsonyi ajándéknak.

Gergely atya, ifjúságvédelmis rendőrtiszt felesége, Karola, valamint Dorka, az egészségügyi szakközépiskolában érettségi előtt álló apostol uzsonnával várt minket Felhídvégen.

– Uzsonna a magasságban! – énekelte Gergely atya, amikor megtudta, hogy Pistától jöttünk.

– Pista apostol a CSER költője – jegyezte meg Karola.

– Ő a mi Aljósánk, bár az ilyenfajta jámborságban Kálmán atya is versenytársa – tette hozzá Gergely atya.

– Gergő pedig a cigányok guruja, mert hivatalosan, ugyebár, papja nem lehet – vette át a szót Karola. – Béni, vagyis Benedek atya nem tud cigányul, mert neki apja volt cigány, anyja meg tót, de már ő sem tudott szlovákul, Gergő viszont a monori cigánytelepen, ahol rendes pap és szociális munkás volt, és tanodát szervezett, ő lett az ottani cigányok rasája, ami cigányul papot jelent, szóval ott elég rendesen megtanult.

– És ott lettem Karola százados jövődöbelije, aki mint ifjúságvédelmis rendőrtiszt eléggé sajátos módszerekkel küzdött a cigánybűnözés ellen, ugyanis inkább volt szociális munkás, mint zsaru – vette át a szót Gergely atya.

– De korántsem akkor sikerrel, mint Bogdán Laci Cserdiben, aki a börtönélet horrorjával sokkolta cigányait, és persze munkát és mintát is adott nekik – jegyezte meg Karola.

– Mikó atya volt nála tapasztalatcserén – vette vissza a szót a rasa –, és azt mondta róla, hogy Laci egy kőszikla. De, mint tudjuk, Kéfás, vagyis a kőszikla is megtagadta egy alkalommal Jézust. Cserdi kősziklája talán saját kősziklaságát. Úgy látszik, istenáldotta kincsének törékeny cserépedénye volt Cserdi polgármestere. Akárhogyis, szentül meg vagyok győződve arról, hogy a salto mortale után Laci Isten tenyerében landolt.

– Itt Kisperencsen, tehát csereháti viszonylatban egy nagyobb községben, a lakosság kétötöde cigány, de ezek mind római katolikusok, mint majdnem mindenki ezen a településen. Én mint református és rendőrnő kétszerezsen is kilógok a sorból – váltott témát Karola.

– Mi, katolikus cigányok egészen jól megvagyunk Karola nénivel – közölte Dorka apostol.

– Tényleg, hogy áll a fiatalkori bűnözés Csereháton? – kérdezte Tamás esperes. – Ugyanis nálunk, Miskolcon nagy a gond.

– Én két éve már, hogy nyugdíjba mentem – felelte Karola –, ezért a legfrissebb adatokat nem ismerem, de nem hiszem, hogy azóta gyökeresen változott volna helyzet. Kezdem azzal, hogy itt egyre kevesebb a fiatalkorú. Ezért is az itteni falvakban sokkal jobb a helyzet, mint általában az északmagyarországi falvakban...

– Azért itt is vannak durva dolgok, igaz, Miskolchoz képest ez csak aludttej – szólt közbe Dorka apostol.

Karola bólogatott:

– De azért még nem értük utol Hodászt, ahol Sója Miklós görögkatolikus lelkész segítette példás életűvé válni az ottani cigányokat, és Uszkát sem, ahol meg Kopasz Jenő, a Szabadkeresztyén egyház prédikátora tette ugyanezt. Mindketten olyannyira sikerrel, hogy mindként faluban okafogyottá vált a rendőri jelenlét. Itt nálunk csak a nagyobb helyeken vannak nagyobb gondok, ahol a nagymértékű ivás és kábítószerelés is előfordul.

– Itt, minálunk a mobil-lopás és –rablás szaporodott el. Miután a magányos öregek és az apostolok váratlanul mobilhoz jutottak, azok, akinek nem jutott, megpróbálják elcsaklizni tőlük – szólt közbe Dorka.

– Lehet, hogy nem is rosszaságból, hanem azért, mert igazságtalannak érzik, hogy nem mindenki kapott – jegyezte meg Gergely atya.

– A másik megfigyelésünk – folytatta Karola –, hogy mind az öregek, mind a fiatalok körében nem a legjobban rászorulóknak között fordul elő leginkább bűnözés, vagyis a megélhetési bűnözés, hanem azok akarnak még többet. Akik már szereztek egyet és mást, éppen azok szeretnének még többet.

– Igen, ez ismerős: azok, akik ráéreztek a birtoklás és/vagy a fogyasztás ízére. Önáluk ellenkezőjére fordul az „akinek van, annak adatik” elv – kommentálta Tamás esperes, aztán megkérdezte. – Szabad-e témát váltanom?

Mivel magyarázzátok azt, hogy Felsőebergyényben, Szirákházán és Perencshelyen, vagyis a csereháti városokban, ha nem is olyan mértékben mint nálunk Miskolcon, a cigánygyerekek gyakran kapják filmsztároknak, szappanoperák szereplőinek és futballistáknak a nevét, itt, a csereháti falvakban viszont alig-alig. Pedig itt is majdnem ugyanaz éri el őket a tévén, neten és most már a mobilon keresztül. Mégis errefelé jóval kevesebb a Betti, a Billi, a Brájen, a Freddi, a Dzsindzser, az Emili, a Molli, a Messzi, a Vinetu, a Melgibson, a Gandalf. Miskolcon van Jesus is, de nem az élő Isten fia, hanem Jesus Navas, a Sevilla játékosa. Múltkor ez a Jesus összeverekeedett Dimarijával, aki eredetileg Ángel Di María argentin focista, a Paris Saint-Germain játékosa. Ilyen erős lenne nálatok még az archaikus falu visszatartó hatása?

– Ez részben igaz – ismerte el Benedek atya. – De csak részben. A másik oka az, hogy itt szinte mindenkit templomban keresztelnek, és a leginkább hagyományőrző görögkatolikusok és reformtusok kézzel-lábbal ellenzik ezeket a neveket.

– Van egyébként egy Krisztiánó Ronaldo nevű apostolunk, aki Kristófnak kereszteltek – jegyezte meg Dorka.
– Bevallom, néha szívesebben lennék Izaura vagy Paloma, mint Dorottya, mert alapjában véve én egy laza kis csaj lennék, ha nem lennék totál komolyan apostol.

Én meg arról kérdeztem Gergely atyát, amiről Levente atyával beszélgettünk:

– Te, Gergely atya, aki beszélsz a cigányok nyelvén, és Szent Pállal szólva a cigányok között cigány vagy, milyen

zenei nyelven szólítod meg a fiatalabbakat a templomban?
Vagy türelemmel megtanítod őket a liturgia nyelvére?

– Ez a görögkatolikusok és a reformátusok álláspontja. Ők féltve őrzik szent énekeiket, de azért a liturgián kívüli együttléteken ők is messzire elmennek, aminek, persze, a cigányok nagyon örülnek – kezdte Gergely atya.

– És a templomban nem ritkán unatkoznak? – kérdezte Tamás esperes.

– Elmondom a saját példámat – válaszolta Dorka apostol.
– Én Gergely atya nagy közösségében ugyanúgy, mint a mi hittanos közinkben és a mi sejtünkben mindegyikben otthonabbul érzem magam mint a családi otthonunkban. Még a templomban is, ugyanis az az ünnepi otthon. A református templom nekem túl üres, a görögkatolikus pedig túl szentséges.

Karola elgondolkodott:

– Számomra is túlon túl bizánci pompa a görögkatolikus templomé, a mi kálvinista templomunk, hogy is mondjam lényegre törő, az itteni római katolikus viszont nekem olyan tarkabarka, mint a cigányasszonyok szoknyája.

Gergely atya ezzel teljesen egyetértett, majd hozzám fordult:

– Szociográfus testvérünk kérdésére válaszolva, először is azt felelném: türelemmel kezeljük ezt az ügyet. Könyvedből kiderült számomra, hogy a cigányok integrálását tekintve végső soron igazam volt, de igazamat, vagyis az integráció szükségességét, én is türelmetlenül sürgettem. Ebben Csalog

Juditnak teljesen igaza van, valamint az inkubátort tekintve is. Amikor Sója atya a Kolerásból egy kis mintafalut csinált, mindezt tulajdonképpen egy inkubátorban művelte. Azzal kezdte, hogy nem Bibliával, hanem csokoládéval és egy futball labdával jelent meg a Koleráson, vagyis a cigánytelepen. Oda akkor még nem szívesen tették be a lábukat még a bátrabb gádzsók sem. Sója atya kezdetben hetekig csak az ároksparton ücsörögve beszélgetett a cigánygyerekekkel.

– Tényleg kolerás volt? – kérdezte Dorka undorodva.

– Azért volt ez a neve, mert ott is, mint erre felé is, ha éheztek, és nem volt más, dögöt fogyasztottak a cigányok. És a cigánytelep egyben dögtér is volt – felelte Gergely atya. – Sója atya, a három gyermekes családapája, minden nap délután lement a Kolerásra, és napnyugtáig gyerekek és felnőttek vették körül. És azon kívül, hogy bármiről elbeszélgetett velük, az ének, a zene, a tánc és a sport segítségével nyerte el bizalmukat. Megtanította a gyerekeket köszönni, kezet és lábat mosni, késsel-villával enni, aztán írni-olvasni is. A velük együtt felépített telepi kápolnában a falakat nemcsak szentképek borították, hanem az ábécé betűi és a szorzótábla ékesítették. Ez volt tudomásom szerint a világ legelső cigány temploma. Dorka, nézz utána a neten!

– Igen, itt is így van! – közölte Dorka

– Hogy tudtak a cigányok a maguk zenei kultúrájába beilleszkedni a görögkatolikus liturgiába? – kérdeztem.

– Sajnos nem ismerem a részleteket, de annyit tudok, mert megtapasztaltam, hogy a cigányokkal együtt

táncolás, persze nem a liturgia keretében, legalább annyira hitelessé teszi a papot, mint a cigány nyelven szóló liturgia. Ez Sója atya esetében az ott beszélt cerhari nyelvjárásban folyt. Annyit tudok még, hogy Hodászon a görögkatolikus liturgia, legalább is jó darabig, a cigányok gitárkíséretével ment. Nekünk, római katolikusoknak sokkal könnyebb a helyzetünk, a mi liturgiánkba sokkal több minden belefér, még a tánc is, amire én kifejezetten biztatom is híveimet, hogy a mise végén, a hálaadó részben akár táncra is perdülhetnének.

– Komolyan? – álmélkodott Tamás esperes.

– Ez könnyebben megy, mint az, amire Sólya atya csak nagyon-nagyon nehezen tudta rávenni, és csak egy részét híveinek, hogy a magyarok és a cigányok felváltva egymás templomait látogassák. Nálunk az adásvételből kinövő közösségek és sejtek mindenütt integráltak voltak, mégsem megy könnyen. Tapasztaltuk, hogy azok a cigány fiatalok, akik mindent megígértek, feladatokat vállaltak, hirtelen eltűntek a látóhatárról. Máig nem tudjuk, hogy mi is történt, hogy miért nem tudtuk folyamatosan fenntartani az érdeklődést. Egyik oka bizonyosan az, hogy nem épült bele a mi vallási ajánlatunk az ő kultúrájukba, az ő életükbe, pedig szerintem éppen ez lenne a kereszténység lényege, nem igaz? A bátor innovátor jezsuita Matteo Ricci kínai szolgálatában elsőként lépett túl a korábbi hagyományos modellen. Úgy próbált párbeszédbe kerülni az őket befogadó kínai kultúrával, hogy azt értékként fogadta. Elsajátították a kínai hagyományokat, szerencsésen nem a buddhizmushoz, hanem a fejlett szociális etikával rendelkező és az őseket mélységesen tisztelő konfucianizmus

eszméihez igazodtak, és helyi öltözékben hirdették az igét. Kezdetben ők sem templomot építettek, akár Sója atya, hanem kínai szokás szerint magánakadémián tanítottak. Ismétlem: türelmesen. Viszont mi valóban csodálatos egyházreformunk a viharosan sikeres kezdet miatt vérszemet kapott, és túlságosan felgyorsított.

– És már az első félidőben le akartuk rendezni a meccset – szólt bele Dorka apostol.

– Valóban! – ismerte el Gergely atya. – Nem ismertük meg eléggé alaposan az itteni cigányok vallási szokásait, hogy ami lehet, ami gazdagítana, azt beépítsük a mi vallási gyakorlatunkba. Bevallom, eleinte halálra idegesített, még hozzá az „Istennek nevét hiába ne vedd” fundamentalista értelmezésének hatása alatt, hogy cigányaim szívesen tesznek különböző fogadalmakat templomban, papi asszisztenciával. Aztán rá kellett jönnöm, hogy ezek halálosan komolyan vett ügyek, amihez Isten segítségét kérni egyenesen hívő gesztus, tehát ez a paraliturgiát szépen be lehetne építeni vallásgyakorlatunkba. Semmi kifogásom sem lehetett az ellen, hogy halottjaiknak is terítsenek hat hétig haláluk után. Már csak azért sem lehetett, mert erről a krisnásoknak az a szokása jutott eszembe, amiről a te könyvedből olvastam, szociográfus testvérünk, hogy ők minden étkezéskor terítenek Krisnának. Nehezebb ügy volt annak a szokásnak a megszelídítése, hogy a gyázmise után egy évig nem jönnek templomba.

– Ezt hadd mondjam el én, Gergely atya! – kérlelte őt Dorka apostol. – Ez ügyben a cigány apostolok között

is voltak, akik papábbak voltak a papánál, és ezt minimum butaságnak, ha nem sötét babonaságnak tartották, sőt az édes Jézus elleni sztrájknak. Még Gergely atya is teljesen puff volt, de szerencsére eszébe jutott, hogy mennyire szeretjük mi, cigányok a mesét. Megkérdezte, hogy ismerjük-e azt, hogy három nap egy esztendő. Innen már mi folytattuk: tartson ez a templom-kerülés is csak három napig. Gergely atya azonban azt mondta, ne sietessük annyira, legyen három a köbön, vagyis 27 nap egy esztendő. És ebben a legtöbb esetben meg tudtunk egyezni a gyászolókkal.

Ekkor Karola kért szót:

– A cigányok határtalan és parttalan mesélési kedvével én is találkoztam a kihallgatások során. Több-kevesebb joggal hajlamosak vagyunk ezt gyerekes vagy beteges fantáziálásnak, vagy hazudozási hajlamként értelmezni, de rá kellett jönnöm, hogy emögött az áll, hogy az illető azt mondja, amit abban a pillanatban igaznak vél, amit igaznak érez. Sokkal nehezebb volt a szüléssel és a születéssel kapcsolatos hiedelmek kezelése. Például az, hogy a születés tisztátalan dolog, ami kizárólag az asszonyokra tartozik, férfi nem lehet jelen sem akkor, sem az utána következő rövidebb-hosszabb. Volt, akit sikerült meggyőzni arról, hogy minden születés az istenember Jézus születéséhez hasonló, de ők sem vettek volna részt a világ minden kincséért sem apás szülésben. Hasonlóképpen elakadtunk a bábakeresztség szokását illetően is. Eszerint a keresztleletlen gyermeket meg kell óvni a rontástól. Kevesen és csak nagy nehezen fogadták el azt az ajánlatunkat, hogy miként a családapa megáldhatja gyermekeit,

unokáit, ezt megteheti a szülés titkába beavatott bába is, de kizárólag keresztény ima keretében.

– Komoly szerzők komolyan beszélnek a cigányos mimikri vallásosságáról, vagyis arról, hogy a környezeti elvárások miatt és érdekből csak színlelik azt a vallásosságot, miközben annak tartalmával nem azonosulnak. Sőt még olyan tudományosnak mondott megállapításokkal is találkoztam, hogy a cigányok nem is képesek azonosulni az igazi vallásos hittel, csak atavisztikus hiedelmekkel. Mit gondoltok erről? – kérdezte Tamás esperes.

– Néhány idős paptársaim máig így gondolja, de olyan tudós kutatók, mint Gyetvai Gellért adventista vallásszociológus, arról vannak meggyőződve, hogy a cigányok között elég sokan, az evangéliumi keresztény cigányok körében pedig nagyon sokan vannak olyanok, akik hittel, értelmileg és érzelmileg is azonosulnak vallásuk tartalmával, és vallásosságuk nem színlelt, hanem identifikált vallásosság – taglalta Gergely atya.

– Szerintem ez miránk is áll, apostolokra, és egyre több CSER-tag cigányra is – szögezte le Dorka apostol.

– Én ennél tovább megyek – vette át a szót Gergely atya. – Zsolt atya, a mi fő teológusunk úgy véli, hogy a cigányoknak különleges érzéke vagy érzékenysége van a transzcendencia iránt, ami nem a földön túlira való nyitottság, hanem a földön túlinak a földi jelentben való megragadásának a képessége.

Dorka apostol a fejéhez kapott:

– Ez, Gergely atya, már bocsáss meg, olyan bonyolult, hogy megfájdul tőle a magamfajta mezei apostol feje. Nem arról van szó, amit én is érzek szinte minden percben, hogy Isten tenyerében vagyok, és ő melenget engem, mint egy kismadarat.

Gergely atya hevesen bólogatott:

– Ehhez nincs mit hozzátenni, Dorka. Ez Pista apostol állatos imáit juttatja eszembe. Amiket énekelhetnék is, ha Kaláka megzenésítené ezeket. Meg is kértem őket, és ők nem is zárkóztak el. Már csak egy jó CSER-dal kellene, egy induló, de nagyon.

Dorka arca felragyogott:

– A mi közösségünk négy sejtjében már megvan! A „Rejtelmek, ha zengenek”, József Attila verse, Sebő Ferenc zenéjére. Igaz, hogy ez egy nagyon szerelmes vers...

– Azt, hogy „bebujtattál engemet talpig nehéz hűségbe” minden hívő magára értheti, nem csak az apostolok. Azt is, hogy „tedd könnyűvé énnekem ezt a nehéz hűséget”, nem igaz, Gergő? – kérdezte férjét Karola.

– Íme a bizonyíték, Karola, hogy te már réges-régen gyakorló apostol vagy. És most már, miután a Gondviselő kibujtatott téged az egyenruhából, amit egyébként sosem hordtál csak a ünnepeken, már nyugodtan kiteheted a CSER-jelvényt.

– Vagyis a cserfalevelet! – fedezte föl Tamás esperes.

– Lehet-e CSER-dal egy szerelmes vers, kérdezhetik azok, akik nem fedezik fel benne az istenszeretet, vagy azok,

akik úgy gondolják, hogy nem lehet összepárosítani a szerelmet az istenszeretettel? – kérdezte Dorka nagy hévvel.

– Mit gondolsz, Dorka, honnan van a szerelem azon kívül, hogy a tested bizsereg? – kérdezte Gergely atya.

– Nekem ilyenkor testem-lelkem bizsereg egyszerre – felelte Dorka.

– Ebbe pedig belefér az is, hogy a szerelmet maga a Szentlélek ihleti – érvelt Gergely atya.

– Ezt te csak tudod, Gergely atya, vagy érzed is? – szegezte neki Dorka.

– Már mint a Szentlelket? Nem arról beszéltél az előbb, hogy érzed Isten tenyerének melegét?

Dorka eltöprengett:

– Tudod, Gergely atya, érdekes, hogy én általában Jézushoz kapcsolódom, vele beszélgetek, az ő segítségét kérem, hozzá imádkozom, de létezni Isten tenyerében létezem.

– Mert benne létezik minden, ugyanis Isten maga a lét. És ezt ő maga mondta ki, amikor azt nyilatkozta magáról, hogy „vagyok, aki vagyok” – magyarázta Tamás esperes, majd hozzátette: – De bármilyen jó is lenne még jobban elmerülni ebben a témában, nekünk indulnunk kell.

– Hát akkor, esperes úr, szociográfus testvérünk, ashon Devlesa!

– Maradjatok Istennel! – fordította Dorka.

– Isten tenyerén – tette hozzá ki Tamás esperes.

8. Cserehát-járás: Ikonozás és burkolás

Két nap elteltével először Kálmán atyát kerestük fel Rakacszentandráson. Az ő tucatnyi faluja egyike volt Bodvalenke. Mivel Tamás esperes még nem járt arra, csak hallott róla, Kálmán atya azt javasolta, ott kezdjünk. Elmagyarázta, hogy a freskófalunak elnevezett kicsi település házainak falaira neves cigány művészek által festett képek tulajdonképpen nem freskók, hanem seccók, mivel száraz vakolatra festették őket. Sajnálattal hallottuk, hogy az egyedülálló kezdeményezés nem lett világszenzáció, csak alig-alig szivárognak ide, pedig ő is megtett mindent népszerűsítésére.

– De hát én nem vagyok egy szuper menedzser – panaszkodott Kálmán atya –, sokkal inkább egy Stalker vagy egy Andrej Rubljov. Magamnak való, de nem depressziós, mint Pál atya vagy Lajos atya, akiket csodás módon gyógyított ki búskomorságukból Mikó atya, aki annyira bölcs emberismerő volt, hogy eszébe sem volt engem kipiszkálni az én kisvilágomból, amiből szívesen mutatok meg egyet és mást, ha visszamegyünk a plébániámra.

Rakacszentandráson Kálmán atya legelőször is az árpádkori templom melletti plébánia kertjében álló, szőlőlugassal körülvett csupa üveg pavilonhoz kalauzolt bennünket, mely valamiképpen a vadászberényi Liliomra emlékeztetett. Jól sejtettük, az építőművész azonos volt. Egy műhelybe léptünk be, egy ikonfestő és

szőnyegkészítő műhelybe. Ketten ikonokon dolgoztak, hárman abaúji mintás szőnyegetek szőttek. Láthattunk még könyvekkel és főleg albumokkal zsúfolt könyvespolcot, és egy komolyabb távcsövet is.

– A te könyvedben még csak az szerepelt, szociográfus testvérünk, hogy „szentképgyűjteményem” van, hogy „festegetek”, hogy Imre atya, mielőtt bárki valami rosszra gondolna, hozzáteszi, hogy „de csak szentképeket és tájképeket”, Levente atya pedig azt, hogy „legfeljebb szent szüzeket”, meg hogy felcsillan a szemem, amikor Mikó atya Tarkovszkijt és a Stalker című filmjét említi, és akkor én megjegyzem, hogy Cserehát olyan mint a filmbéli lepusztult Zóna. Az is szerepelt könyvedben, hogy kedvenc szentemet, Assisi Szent Ferencet is megfestettem, és még az is, hogy szerintem egy szép festmény evilági transzcendencia. Végül is mindez teljesen korrekt, mert akkor ennyit lehetett rólam tudni. Én viszont már akkor tudtam rólad, hogy azt is kutattad, hogyan fogadják és értelmezik különböző világnézetű emberek Tarkovszkij filmjeit. Akkor még nem került napvilágra, ami nagyon is belefért volna egy földreszállott utópiába.

– Hadd találjam ki, Kálmán atya, te, ugye, már akkor is ikonokat készítettél – jegyezte meg Tamás esperes.

– Akkor már húsz éve.

– A legnagyobb titokban? – csodálkoztunk mindketten.

– Néhány görögkatolikus oltártestvérem és néhány művészettörténész barátom tudott róla, de másokat nem túlságosan érdekelt a dolog. Először könyvekből

tanultam, majd még a rendszerváltás előtt kijutottam a krakkói egyetem ikonfestő kurzusára, melyek Zygfryg Kot jezsuita atya vezetett. Ezután, amennyire lehetett, magamtól tanultam oroszul, és orosz kolostorokban szervezett kurzusokon vettem részt. Tíz éve történt először, hogy meg mertem mutatni képeimet művészettörténész barátomnak, aki hármat elkért tőlem, és elküldte az Ars Sacra pályázatára, és az egyiket ki is állították az Ars Sacra Fesztiválon. Ennek a műhelynek az ötlete Kuklay Antal művészettörténész oltártestvéremtől származik, aki Körömben összehozta a falubéli szövő asszonyokat egy gobelinművésznővel, aki tanfolyamot szervezett nekik, és a tanulódarabot együtt szőtték, olyan sikeresen, hogy egy idő múlva az ő terveit a körömi asszonyok kiviteleztek.

– Te meg ikonfestésre tanítottad híveidet? – kérdezte Tamás esperes.

– Pontosabban ikonkészítésre, mert az a famunkával, az ikontáblák elkészítésével kezdődik, de mindezt megelőzi a lelki felkészülés, majd végigkíséri az ima, az elmélkedés, a mert eredetileg, hiszen ezt bizonyára tudjátok, az ikonfestők szerzetesek. Bárki, vagyis bármilyen korú, nemű, vallású és világnézetű, bármivel – famunka festékkészítés, alapozás, rajzolás, festés – részt vehet benne, aki felvállalja a lelkiséget is. És meglepően sokan felvállalják, többnyire persze, mint egy érdekes szerepjátékot, de van, aki teljesen belehabarodik. Közben van egy kis művészettörténet, Szilágyi Ákos *A kendőzetlen igazság képe* című tanulmánya alapján összehasonlítjuk, az orosz ikont és a reneszánsz festményt, Rubljovot és Raffaellt.

Aztán persze megnézzük Tarkovszkij *Andrej Rubljov*-ját, és nem csak más Tarkovszkij filmeket, hanem olyanokat is, mint a *Valahol Európában*, a *Berlin fölött az ég*, az Ötödik pecsét, a *Mephisto*, amelyekről jókat lehet hallgatni is, meg beszélgetni is lehet róluk. És újabban mindehhez hozzájön még egy kis csillagászat is, amit most tanulok. Meg festék-kémiát és geológiát is tanulok, mert földből, kőből, fából, virágból készültek a festékek a Föld minden táján. Az ikonok színeinek többségét ki lehet nyerni a környéken található anyagokból, okker, angolvörös, perzsavörös, umbra, oxidbarna színek előállításához szükséges földpigmenteket, és ultramarin, króm-oxid-zöld, vas-oxid előállításához használható ásványi pigmenteket.

– Ott mintha valaki üvegre festene – mutatott az illetőre Tamás esperes.

– Ez is autentikus az ortodoxiában, miképpen a szótt ikon is – nyugtatta meg Kálmán atya, és azt is hozzátette:
– de mindegyik a bizánci kánon alapján készül.

– Bizonyára felvetődött, hogy ebből pénzt is lehetne csinálni – említette meg Tamás esperes.

– Természetesen – válaszolta Kálmán atya –, de én erre megkérdeztem, hogy akkor talán adjuk el az oltárszentséget is. És ezzel a dolog el volt intézve.

– És a szőnyegek? – érdeklődtem.

– A szőnyeg az egy másik ügylet. Harminc-negyven éve itt minden házban, ha máshol nem, a padláson volt rokka, de már akkor is kevesen használták. Mégis

akadtak néhányan, ami gyönyörű abaúji szőnyeget tudtak készíteni. Őket kereste meg a mi szír szőnyegtervező és textilszobrász Yanánk, és megtanulta tőlük az Abaúji szőnyeget.

– És ő meg visszatánította a cserehátiaknak? – találgatta Tamás esperes.

– Pontosan! És akadtak jelentkezők, akik szívesen megtanulnák tőle a perzsaszőnyeg közeli rokonának tekinthető a csomózott damaszkuszi szőnyeg készítését. De ez kívül esik az én köreimen, ugyan is azok fele pénzért eladásra készülnek. Ez a két asszony is ilyeneket készít, de itt, a műhelyben ikont szőnek.

– Bizánci kánon szerint – kockáztatta meg Tamás esperes.

Kálmán atya szigorúan bólogatott:

– Csakis. Ilyenek, persze, kevesen vannak. Ilyenkor, karácsony előtt jönnek, szent ajándékot készíteni.

– És ha valakinek kedve támadna, saját magától festeni valamit? – kérdeztem.

– Miért ne lehetne? De csak otthon. Szívesen megnézem, véleményezem – felelte Kálmán atya, majd hozzáfűzte: – Arra biztatom őket, hogy ne utánozt, hanem, belülről jövő valóság legyen a képeiken. Szó szerint szent meggyőződése, hogy ha valaki már öt-tíz igazi ikont tudott készíteni, vagyis aki már be van avatva a misztériumba, annak a belülről, vagyis a lelkéből fakadó képeit is ikonoknak lehet tekinteni. Ezt ők is tudják, és eszükben sincsen eladni őket.

– Le merném fogadni, hogy abba is testi és lelki megtisztulás után és imádsággal kezdenek bele – mondta Tamás esperes.

– Megint nyertél, tisztelendő testvérem! – lelkesedett Kálmán atya.

Amikor kiléptünk a műhelyből Tamás esperes hirtelen megállt és bejelentette:

– Nekem ide valami hiányzik.

– Nekem is – mondta Kálmán atya.

– Ne mondjátok ki, hanem írjátok le! – javasoltam.

Tamás esperes papírján ez állt: „kolostor kapu”, Kálmán atyáén: „szent kapu”

– Egy húron pendültetek – jegyeztem meg.

– Tudod, tisztelendő úr, ha többen lennének itt evangélikusok a Cserehátban, mint abban a néhány faluban, azt mondanám, gyere ide, és lépj be a CSER-be, mert nagyon jól jönne nekünk – ábrándozott Kálmán atya.

– Levelezőként nem léphetnék be? – kérdezte Tamás esperes.

– Mivel ez egy egyházmegyei rend, a máshol élők csak akkor, ha a mi egyházmegyei reformunkban munkálkodnak – felelte Kálmán atya.

Zsolt atyával, a gyabátori Ágnes apostollal és a pamlényi Illés apostollal uzsonna közben először arról

beszélgettünk, hogyan látják ők Kálmán atya kétségkívül rendhagyó tevékenységét.

– Először akkor kezdjük azzal, ami nem rendhagyó – vágott bele Zsolt atya. – Az ő plébániáján sincs látogatlan, és a más felekezetűeket is látogatja.

– Én is úgy tudom, hogy testileg-lelkileg ugyanúgy el vannak látva a hívei, mint például minálunk – állapította meg Ágnes apostol.

– Pedig a helybeliek közül talán csak egyetlen apostol lehetett, mert az ott lakók zöme eléggé öreg és elég kevés az iskolájuk, de Kálmán atya néhány ilyen hívének, akit erre alkalmasnak talált megelőlegezte az apostolságot – tette hozzá Illés apostol.

– Ami ott rendhagyó, az kétségkívül a rakacszentandrási kolostor, a CSER első kolostora, ugyanis az ikonfestő műhely ténylegesen kolostorként működik, az ott festők és szövők pedig az ikonfestő szerzetesekhez hasonlíthatók. A nyugati szerzetesrendekben ők a harmadik rendbeliek – fejtegette Zsolt atya.

– Mit szól ehhez Edit nővér a maga marketing menedzser diplomájával? – kérdeztem.

– Feltehetően szerzetesi énje is megszólal ez ügyben – vélekedett Zsolt atya.

– A hitoktató-képzőn azt tanultuk, hogy Lukács apostol, mielőtt Pál apostol megtérítette, orvos volt, aki kedvelte a festészetet és a képfaragást – közölte Ágnes apostol.

Illés apostol a fejét ingatta:

– De megtérése után evangélista lett, tanított, és szigorú böjttel és más vezekléssel sanyargatta magát.

– Akkor vajon miért szárnyas bika az ikonográfiai jele? –
tamáskodott Tamás esperes.

– Jó kérdés – ismerte el Zsolt atya –, hiszen a szárnyalás, lásd pegazus, a költői ihletettség állapota, akkor is, ha az illető szárnyas lény nem ló, hanem bika.

– Nem tudom, mit szólna Mikó atya Kálmán atya ikonozásához, hiszen ő csak a szentkép-gyűjteményéről tudott. Most meg olyan, mintha kivonult volna a CSER-ből, és bevonult volna az ikonfestők rendjébe – zsörtölődött Illés apostol.

– Mikó atya azt is tudta, hogy Tarkovszkij és a Stalker volt közös kedvencük. Tudta, hogy Kálmán atya a csereháti misztikus, de azt is tudta, hogy Assisi Szent Ferenc istenbohócasága is közel áll mindkettőjükhöz – tette hozzá nyomatékkal Zsolt atya.

– Van egy nagy különbség! – csattant föl Illés apostol. – Mikó atya egy szent, Kálmán atya meg szentképet fest, és erre buzdítja híveit. Bezzeg Lukács evangélista, amikor beállt evangélistának, abbahagyta az ikonozást. Nem így van? – kérdezte mindannyiunktól.

– Tudjátok – szólt Zsolt atya mindannyiunkhoz –, időnk nagy részét mindenki mindennapiságban éli le, amibe sokaknál még a mindennapi ima ledarálása is beletartozik. – Az emberek többségének eléggé ritkán adódik igazi alkalom a mindennapiságból való kiemelkedésre.

– És a szentmise?! – kiáltotta Ágnes apostol.

– Ez az egyik lehetőség – ismerte el Zsolt atya. – A többi pedig egy megragadó kép, film, mese, a csodálkozás, az elragadottság, az öröm állapota. Ezt élik meg sokan a rakacaszentandrási kolostorban. Gondoljatok csak arra, hogy a Kálmán atya közösségéhez tartozók házában már ott vannak ikonok, a szent képek, a közösségi ikonfestők ajándékai. Ezek mind lehetőségek, hogy rájuk pillantva, egy pillanatra kiemelkedjenek a mindennapiságból.

– Illés apostol, szerinted az ikonfestés helyett mit kellene csinálnia Kálmán atyának – kérdezte Tamás esperes.

Illés apostol hosszasan töprengett, majd halkán azt felelte:

– Legszívesebben azt mondanám, hogy ha Kálmán atya már a csillagászatba is bekezdett, tanuljon meg tőlem burkolni, és arra tanítsa híveit – és még azt is hozzátette:
– Ha én elgyönyörködöm a csodaszép burkolatomon, az nem kiemelkedés a mindennapiságból?

– Dehogynem! – erősítette meg Zsolt atya. – És neked is van igazságod, legalább annyira, mint K atyának.

– De ne felejtsd el, hogy a mi öregjeink már a fájós derekukkal és kezükkel már nem bírják kitanulni a burkolást – szólalt meg Ágnes.

– És akkor arról se feledkezzünk el, hogy Kálmán atya az ikonkészítés közben hány szakmát sajátított el a fém-munkálástól a festékkészítésig – figyelmeztetett Tamás esperes.

– Az egyházreformba nagyon belétartozik az életforma reform is, engem erre tanított Mikó atya, akit csak annyira tartok szentnek, mint Kálmán atyát, vagy bármelyik CSER-tagot, aki szent akar lenni. „Az az Isten akarata, hogy megszentelődjeteK”, olvassuk az első thesszaloni levélben, Pete első levelében pedig azt, hogy „Szentek legyetek, mert én szent vagyok.” A szent nem büntelen mintagyerek, hanem szó szerint Isten számára elkülönített Jézust követő ember, újjászületett ember – magyarázta Zsolt atya.

– Ezek szerint bármiben lehetünk szentek? – kérdezte Ágnes apostol, majd ezzel folytatta: – Csak az a fontos, hogy „akár esztek, akár isztek, akármit cselekesztek, mindent az Isten dicsőségére míveljeteK”?

– Te mondád, Ágnes apostol! – felelte Zsolt atya, és elmosolyodott. – Gábor atya klerikódiszkót működtet, Gergely atya a cigányokkal táncol, Balázs atya oltóbuszt kerít, Levente atya szaporítja a ifjúsági sejteket, Benedek atya musical-darabot ír, Pál atya valláslélektannal és népszokásokkal, Lajos atya a zsidótemetőK számbavételével foglalataskodik, Edit nővér uborkázik, szociográfus testvérünk, Mikó atya kérésére azt vizsgálja, mi valósítható meg az utópiából, Tamás esperes testvérünk meg éles szemmel észreveszi, ami az ő figyelmét elkerüli. És akkor még nem is szóltunk az apostolokról, akikre épül az egész reform, akik nekünk, atyáknak lehetővé tették, hogy ne kelljen behülyülnünk a lelkipásztorkodás monoton mindennapiságába.

– Most már kezdem érteni, Zsolt atya, hogy miért nevez téged mindenki a CSER teológusának – jegyezte meg Tamás esperes.

– Szerinted miért?

– Mert ez tipikusan CSER-teológia, vagyis gyakorlati teológia.

– És az mi lenne? – incselkedett Zsolt atya.

– Nem az imádságos burkolás? – kérdezte Illés apostol.

– Nem egészen – nevetett Tamás esperes. – A gyakorlati teológia nem a teológia gyakorlata, hanem a gyakorlat teológiája, az egyház élet-gyakorlatának a teológiája. Van benne homiletika, vagyis vallási retorika, liturgika, imádságtan, gyakorlati egyháztan, tengelyében a gyülekezetépítéssel, poimenika, vagyis lelkigondozástan. Kivették belőle és külön teológiai ág lett, a katechetika, vagyis a vallástanítás tudománya.

– Ó, hát éppen ezt tanította nekünk Zsolt atya az apostolképzőn! – emlékezett Ágnes apostol, majd hozzátette: – Balázs atya meg az egyházközségépítést meg a vallásszociológiát

– A gyakorlati teológiában természetesen Mikó atya volt mesterem, de sokat tanultam Tomka Ferenc atyától, aki részt vett az apostolképző kitalálásában – vette vissza a szót Zsolt atya. – Mikó atya gyakorlati teológiájának filozófiai alapja az arisztotelészi prudencia, vagyis a gyakorlati bölcsesség, ami egyben a legfőbb erények egyike.

– Kérlek, mondj egy ilyen bölcsességet, Zsolt atya! – kérlete Illés apostol.

– Például az, ami a politikában és az egyházban egyaránt vezérelv kellene legyen, hogy ami lehetséges, az mindig fontosabb, mint az ideális, vagyis a tökéletes – mondta Zsolt atya.

– De hát én mindig a tökéletes burkolásra törekszem! – ellenkezett Illés apostol.

– És akkor te lennél a tökéletes burkoló? – kérdezte Tamás esperes.

Illés apostol arca felragyogott.

– A tökéletes burkoló, a burkoló sztár, az a Sefa, akinek millióan nézik a TikTok videóit, aki egy tetkós rocker és egy melegszívű fazon, aki bárkinek segít. Én is fölkerestem, és baromira büszke vagyok arra, hogy nézhettem őt, és beállhattam mellé, és megkérdeztem, lehetséges-e, hogy majd én is egyszer oda jussak, ahova ő, és ő azt mondta, hogy lehetséges, ha élek a lehetőséggel.

– Nos, Illés apostol, akkor szerintem már kezded érteni, ugye, hogy mi az a gyakorlati bölcsesség – nyugtázta Zsolt atya.

– Ez volt Mikó atya gyakorlati teológiájának a filozófiai alapja, és mi a másik? – sürgette Ágnes apostol.

– A másik a felszabadítás teológiája, vagyis a felszabadítás teológiája nevű mozgalom, amiben Ferenc pápa is megmártózott, amiről én is, meg Balázs atya is olyan sokat meséltünk nektek, ő mint szociológus,

én pedig mint ferencpálista teológus, mindketten mint egyházreformerek.

– Azt, hogy az egyháznak fel kell szabadítani az elnyomottakat? – kérdezte Illés apostol.

– De minden alól fel kell szabadítani mindenkit, Illés apostol! Kissé emelkedettebben mondva, az emberi létezés minden dimenzióját magában foglaló felszabadításról kell legyen szó – magyarázta Zsolt atya.

– Amiben még a burkolás is benne van, ugye? – reménykedett Illés apostol.

– Még a burkolók kizsákmányolása elleni harc is – erősítette meg Zsolt atya. – Ennek a mozgalomnak egyik legnevesebb képviselője, a perui domonkos szerzetes Gustavo Gutiérrez azt állítja, hogy az emberek jogaiért való küzdelem abszolúte fontos része az evangelizációnak. Kilencvenedik születésnapján, ezt most megkeresem a neten, tessék, itt van, Ferenc pápa ezt üzenté neki: „Hálás vagyok a fáradozásaidért és azért, hogy képes voltál megérinteni mindenki lelkiismeretét azért, hogy senki ne maradjon érzéketlen a szegénység és a kitaszítottság drámájával szemben. Ezekkel a gondolatokkal buzdítalak az imában és a másokért végzett szolgálatban való kitartásra, hogy mindig az evangélium örömének tanúja maradhass.”

– Nem érdekes, hogy az evangélium öröméről milyen gyakran megfeledkezünk? – kérdezte Ágnes apostol, majd megjegyezte: – És akkor beleszürkülünk még az apostolságba is, ugye?

Zsolt atya helyeselt, majd megkérdezte:

– Nektek, ugye, nincsen még szobátok falán rakacs-szentandrási ikonotok? Szóval nincs? Akkor kérhetnétek Kálmán atyától.

Ezután Tamással megkérdeztük tőle, mit szólna, ha a *Rejtelmek* lenne a CSER-induló szövege.

– Akárki találta ki, ihletetten tette. A rejtelmek, ahogyan én értem, kozmikus méretű titkok, egyszerre titokzatosak és félelmetesek, mint a numinozítás, vagyis a hátborzongatóan fenséges és szent – kezdte magyarázni.

– De hát ez egy szerelmes vers – kapta föl a fejét Ágnes apostol.

– És a szerelem nem titokzatos? – kérdezte Tamás esperes.

– Erre most ne vágjuk rá a választ, és arra sem, hogy lehet-e belőle CSER-induló. Csak dúdolgassuk, és majd kihallhatjuk belőle a választ – javasolta Zsolt atya.

9. Cserehát-járás: Töklámpás és szentelt gyertya

Vallásszociográfusi pályám során legalább háromszáz plébánián fordultam meg. Pál atya alsóebergényi plébániáján ismertem föl a római katolikus plébániák legnagyobb közös osztóját: a koloniál tálalószekrényt, mellyel azelőtt nagyanyáméknál találkoztam. Feltűnt az is, hogy ugyanilyenek alig-alig találhatók református, evangélikus vagy görögkatolikus parókiákon. Megkérdeztem Tamás esperest, hogy szerintem mi lehet ennek az oka, amennyiben kizárhatjuk a rögeszmés hagyományőrzést, ugyanis például elektronikában a római katolikus papok semmivel sem maradtak le a más felekezetű versenyzők mögött.

– Talán az, hogy a rómaiak plébániáin nem élnek asszonyok és gyerekek, akik időről időre lecserélik a bútort – tippelte Tamás esperes, és még azt is hozzáfűzte: – Vagy pedig úgy kerülnek oda, hogy özvegy édesanyjuk hozzájuk költözik, és viszi magával élete egy darabját.

Pál atya először abban kért segítséget tőlünk, hogy hogyan lehetséges szerintünk az, hogy míg Felsőebergényben, Levente atya városában évtizedek óta csak 6-8 százalék a cigányok aránya, a hivatalos kimutatás szerint náluk, Alsóebergényben 2001-ben 67 százalék, 2011-ben pedig már csak 39 százalék volt. Hogy lehet az, hogy a magyaroké tíz év alatt 33-ról 76 százalékra nőtt. Eközben ő mégis körülbelül kétszer annyi cigányt érzékel, mint magyart. Tamás esperessel ugyanarra gondoltunk:

a cigányok száma nőtt, ugyanakkor azoknak a nagyobb része, akik 2001-ben cigánynak vallották magukat, 2011-ben magyarnak vagy magyarnak is. És ez még jó néhány helyen előfordult Csereháton. Javasoltuk, hogy mint néprajzos, Pál atya nézzen utána ennek, kérdezzen rá erre.

A "néprajz" szót hallva, Pál atya alaposan nekilendült és órákig mesélt vallásnéprajzi kutatásairól, végül arról, hogyan próbálja a helyi hagyományokat életre kelteni, visszaépíteni az ünnepekbe, még hozzá oly módon, hogy az a fiatalokat se riassza vissza.

– Van-e olyasmi, amit már aligha lehet visszaállítani? – kérdezte Tamás esperes.

– Elsőnek a mindenszentekkor szokások visszaállításával próbálkoztam, kiszorítandó a pogány Halloweent – vágott bele Pál atya. – A többségben lévő alsóebergyeni reformátusok ezt könnyedén elintézték, hiszen egyfelől a Mindenszentek katolikus és ortodox ünnep, másfelől a kálvinisták szigorúan kinyilatkozták, hogy a Halloween egy sátánista amerikai szokás. Én már tudtam, éppen a ti kutatásaitokból, szociográfus testvérünk, hogy az amerikaiak vallásosabbak, mint mi európaiak és magyarok. Mint néprajzos azt is tudtam, hogy a kereszténység jó néhány pogány szokással ötvöződött, elég csak hazai karácsonyi, újévi és pünkösdi szokások nagy részére gondolni. Az volt a munkamegosztás, hogy a Halloweent rábízta a neten otthonosan kutató három apostolomra, én meg a mindenszentek hazai szokásaiban mélyedtem el. Munkatársaimtól megtudtam, hogy a Halloween először is nem Amerikából eredeztethető, hanem onnan, hogy az

ír és skót kelta törzsek október 31-én ünnepelték az újévet, és ennek a szokásai keveredtek később a keresztény és római hagyományokkal. Az ősi hiedelmek szerint ezen az éjszakán szinte összemosódik az élők és a holtak világa, gyakorlatilag „kinyílik a kapu” a két dimenzió között. Vannak lelkek, akik ilyenkor próbálnak visszatérni a mi világunkba, és mi őket akarjuk elijeszteni rémisztő masarákkal, visszaűzni a kóbor lelkeket a túlvilágra.

– És a töklámpa? A Jack O’Lantern? Ettől már nagyon nehezen válnának meg gyerekeink – vetette föl Tamás esperes.

– A hagyomány szerint ez egy részeges kovácsmester és az ördög alkujának eredménye. Az ördögtől kapott izzó fadarabot Jack egy kivájt fekete retekbe helyezte. De ez nem sátánista dolog, hanem egy butuska, eléggé ártalmatlan gyerek rituálé, amikor a gyerekek a töklámpával riogató szertatásukkal igyekeznek minél több édességet összegyűjteni, ami persze nem túl egészséges. Persze az itteni gyerekek szegénysége még ennél is egészségtelenebb.

– És ami azt illeti, húsvétkor sem csak piros tojást, hanem csokit és pénzt is gyűjtenek – fűzte hozzá Tamás esperes.

– Ezzel érveltek apostolaim is. Megemlítem, hogy azon átsiklottak, hogy a gyerekek meg is fenyegetik a felnőtteket, hogy ha nem kapnak csokit, akkor rosszalkodni fognak, ami mégis csak zsarolás.

– Nem épül a kéregetés is régi-régi hagyományokra?
– kérdeztem.

– Dehogynem! Ez is kelta szokás, hogy a halottak házról-házra járnak és ahol nem kaptak enni, ott átkot szórnak a lakókra. Egy szó, mint száz, apostolaim arra próbáltak engem rávenni, hogy valamiképpen építsük be a Halloweent a mindenszentbe. Most erre mit mondjak? Azt, hogy eredetileg mindenszentekkor tisztelgésként a szentek előtt az emberek is szenteknek, angyaloknak öltöztek? Hogy a jópofa világító torzpfák helyett angyalok és glóriás szentek énekeljenek szent énekeket? Szóval egyelőre teljesen paff vagyok.

– Én is paff vagyok – ismerte el Tamás esperes feltett kezekkel. – De mit lehet felvonultatni ez ellen a keresztény hagyományokból?

– Először is tudomásul kell venni, hogy sok helyen mindenszentekkor volt a cselédek, szolgálók felfogadásának is, béresek szerződtésének napja, ehhez kapcsolódott több helyen a mindenszenteki legény vagy leányvásár. Ezt azért is meg lehetett szervezni, mert legtöbb helyen a halottak hetén szigorú munkatilalom volt érvényben, tilos volt mosni, meszelni, hisz a bűnök szennye a ruhába ragadna, a meszelt falat ellepnék a férgek. Talán ebből is életre lehetne kelten valamit. A másik szokás, a kolduskalács készítés ott működött, ahol elegendő számú jó módú gazda volt, de az a szokás, hogy ebből a kalácsból a sírokra is helyeztek mennyei táplálékként a sírba viszatérő halottak számára, már valami nagyon ősi szokás maradványa. Ami működhetne, az a verset harangozás. Az volt sok helyen a szokás, hogy, ki-ki annyi verset harangozott a falu közepén elhelyezett harangláb lélekharangjával, ahány halottja volt, abban a hiszemben,

hogy ez idő alatt nem szenvednek a lelkek a tisztítótűzben. Gondoltam, a gyerekek harangozhatnának elhunyt nagyszüleikért, dédszüleikért, de apostolaim ezen a csak nevettek, mondván a kis falvakban már nincsenek gyerekek, és ebből különben sem lehet csokit termelni. Van, ami nagyon emlékeztet a kelta Halloweenre a mindenszentek hiedelemtörténetéből, az, hogy a mindenszentek és a halottak napja közti éjszakán a halottak tartanak misét, és ilyenkor, persze, messze ívben el kell kerülni a templomot.

– Gondolom, ezt senki sem támogatná – jegyezte meg Tamás esperes.

– Abból viszont valami visszajöhetne, hogy a régi magyar otthonokban a hazalátogató elhunyt lelkeknek megterítettek vagy legalább sót, kenyeret és vizet helyeztek az asztalokra. A halottak táplálása egyébként sok népnél megvan, például az angolszász gyömbéremberke is ehhez tartozik.

– Ó persze! A Ginger Man! – kurjantott Tamás esperes.
– Ezt a gyerekeim is ismerik, mint a karácsonyi mézeskalács emberkét.

– Bár nálunk, ugye, a gyertya Krisztus jelképe, aki elhozza nekik a megváltás fényét, a nagyon jámbornak tűnő mindenszenteki gyertyagyújtáshoz az a hiedelem kapcsolódott, hogy békétlen lelkeknek a sírokon gyújtott gyertyák fénye segít újra visszatalálni a sírba, és nem kísértenek, nem nyugtalanítják az élőket, és ahogyan az egyik helyen mondják „a lelkecskék visszatalálnak a maguk sírjába” – mesélte Pál atya.

– Meddig jutottatok? – kérdeztem.

– Ebben az évben végül egy részemről meglehetősen elvtelen kompromisszum született, és csak az én plébániám három közösségében – állapította meg szomorúan Pál atya.

– Zsolt atya gyakorlati teológiájában a lehetőségek felülírják a minden áron való elveket – jegyezte meg Tamás esperes.

– Zsolt atya az én egykori helyemen van, és az ő falvaiban már alig akadnak gyerekek és fiatalok, akik foggal-körömmel ragaszkodnának a töklámpás Halloweenhez. Nos, mit takargassam, kínomban azt javasoltam, hogy vásároljuk össze Alsóebergényben az összes töklámpást, hordjuk egy halomba a templom előtt, és a bambán bámuló vaksi töklámpák köré gyűjtsunk gyertyákat, Krisztus világosságát. Apostolaim azt mondták, hogy ez gyönyörű, de ezzel nem lehet ijesztgetni és csokit szerezni. Abba még belementek volna, hogy a világító töklámpákat fülsiketítő halleluja közben szenteltvízzel oltuk el, de ebbe meg én nem mentem bele. Amikor szavaztunk, egyikük mellém állt, ketten ellenünk, ám akkor azzal jöttek, hogy plébánia három közösségének sejtjeiben, ahol jelentős arányban vannak gyerekek és fiatalok, azt szeretnék, így mondták, ha megőriznénk a hagyományokat. Mármost az övékét, a töklámpást. Szoroztunk, osztottunk, s végül azt találtuk ki, hogy a világító töklámpásokkal meg az ijesztő jelmezekkel a gyerekek a halált és az ördögöt fogják ijesztgetni, és ezért miért nem fogadhatnának el édességet.

Végül Pál atya elmondta, hogy vannak azért szerény eredményei. Több iskolába elhívták, hogy beszéljen a csereháti vallási népszokásokról, feléledt mindenütt a betlehemezés, a vízkereshti énekes házszentelés...

– Azt csak papok végezhetik, nemde? – kérdezte Tamás.

– Természetesen. De ha valahová nem jut pap, márpedig sok helyre nem jut, akkor az apostolok úgy csinálhatják, ha azt mondják, „ilyenkor a pap azt mondja”, „ilyenkor a pap így csinál”, és ezt már a hívek jól ismerik az igeliturgiákról.

10. Kávé mellett Imre püspökkel

Úgy terveztem, hogy a Cseréhát-járást Vadászberényben Edit nővérnél fejezzük be, és Tamással elmondjuk neki tapasztalatainkat, de ő jobbnak látta, ha majd a kibővített vezetőség előtt mondjuk el. Addig is eleget tettem Imre atya meghívásának: egy kávéra és eszmecserére. Még régi plébániáján fogadott, mert még nem készült el a Cseréháti Katolikus Kulturális Központ, ahol majd a püspökség is otthonra talál. Itt is találkoztam a már jól ismert koloniál tálalószekrénnel, de a nagyon kényelmes karosszékek már püspöki vendégeket fogadtak. Az első meglepetés az volt, hogy Imre atya szemrebbenés nélkül megengedte, hogy beszélgetésünkről felvétel készítek, csak arra kért, hogy publikálását majd attól tegyük függővé, és itt hangja némileg titokzatossá vált, hogy hogyan alakul a helyzet. Kérdő tekintetemre így reagált:

– Hamarosan megtudja, mit takar el ez a szófordulat. Láthatja, itt minden a régi, kivéve ezt a kávéfőző kombinátot, mely tizenkét féle, és mindegyikből tizenkét adag kávé készítené.

– És ha az ószövetségi vagy az újszövetségi tizenkettő tizenkét féle kávé szeretne?

– Izráel tizenkét törzsére és a tucatnyi apostolra gondol, ugye? Akkor én is bibliásan válaszolok Gábor angyallal: Istennél semmi sem lehetetlen, de itt még a püspöki kávéfőző is beleütközik korlátaiba. Viszont bármelyik fajta kávéhoz van tizenkét féle patron.

Választottam, és a püspöki szerkezet tudása legjavát nyújtotta.

– Ezen kívül mi a legnagyobb változás az egyházmegyében, Imre atya? – kérdeztem.

– Ezt István, hadd szólítsam így, maga jobban tudja, hiszen végigjárta Cserehátot. De megértem, hogy most nem én kérdezek, hanem a szociográfus. Én majd olvashatom, és bizonyos vagyok, hogy ez is korrekt írás lesz, sőt hát a szociográfia, mert úgy tudom, az készül Mikó püspök úr kérésére, ami, ugye, annak a leírása, ami van, az utópia pedig arról szól, hogy mi lehetne akkor, ha csupán a jelenbéli jóból vagy a jelenbéli jó iráni vágyakozásból alakulna ki a jövő. Látom, bólogat. Nos, a legnagyobb változás az, hogy hitéleti mutatóink messze a legjobbak az egész országban. Mi lehetnénk tehát a minta-egyházmegye, de csak akkor, ha egész egyházunk eközben legalább fele ekkorát változott volna. Ugyanakkor azt is vegyük észre, István, hogy Mikó atya fejest ugrott a jövőbe. Emlékszem, hogy Mikó atya azt magyarázta nekem, hogy az utópista két dolgot nem vesz figyelembe: a történelmi helyzetet és azt, hogy az ember tökéletlen.

– De ez egy földreszállott utópia akart lenni – jegyzetem meg.

– Csakhogy, István barátom, mint tudjuk, a földreszállott mának csak egy része kerül jó földbe...

– De sokszoros termést hoznak.

– Az egyhez képest a kettő száz százalékos növekedés. És a cél nem szentesíti az eszközt.

– Úgy gondolom, Mikó atya is ezt vallja.

– És mégis ezek a ferencpápista innovációk sok esetben nem szentesített eszközök. Jézus is több esetben is kritizálta legodaadóbb tanítványai módszereit. Ugyanakkor, és még egyszer elismerem, az úgynevezett csereháti modellre az éppen itteni-mostani egyházunk még nem érett meg. Én meg ennek az egyháznak vagyok püspöke, vagyis a folytatólagos egyházé, Mikó atya pedig természetesen Ferenc pápáé, aki azonban alaposan előreszaladt, talán éppen a vesztébe, amit szívből nem kívánok neki.

– Imre atyát is Ferenc pápa szentelte föl...

– Én elismerem őt, de félttem is. És egyáltalán nem vagyok biztos abban, hogy ebben nekem van igazam. Egy szó, mint száz, ez a csereháti egyházreform kirántotta alólam a szőnyeget, és most itt ücsörgök tehetetlenül. De jure én vagyok a püspök, de facto Edit nővér, mert a hatalom a CSER kezében van. Mindent összevetve nem érett meg honi egyházunk a csereháti fejleményekre, ahol szemlátomást papok nélkül sokkal intenzívebb a hitélet. Nekem csak saját plébániámon van valami hatalmam, de már az én híveim is mondogatják, hogy nálunk miért nincs ügy. Én meg vagy belátom, vagy rájuk hagyom. Lassan úgy járok mint ahogyan a gyermekdalban halljuk: „ránézett a mamája, nem ismert a fiára”. Nekem egyáltalán nincsenek embereim. Könyörögtem végzős papnövendékekért, de amikor az országos paphiány miatt nagyon nehezen mégis kaptam, nem jutottam velük ötről hatra. Egyikük azonnal belépett a CSER-be, másikuk meg legszívesebben latinul misézett volna. Ez utóbbi fiatalember,

mit mondjak, legalább ötven évvel volt idősebb nálam. Utánajártam, megtudtam, nem ő az egyetlen ókonzeratív fiatal papunk. Közben a legkülönbözőbb látogatók árasztják el ezt a csoda-egyházmegyét: külföldi és belföldi újságírók, kutatók, zarándokok, kispapok tapasztalatcsérére, lelkeségi mozgalmak lelkigyakorlatra, felekezetközi akármik. Ráadásul nekem is bőven jut a dicsőségből. És ez, Arany Jánossal szólván „Éghető, mint Nessus vére”. Szerencsére közbejött a pandémia, és leállt a nyüzsgés. A permanens zsinatot fenntartom, elnökölöm, de már a zsinati bizottságokat sem tudom embereimből feltölteni. Amúgy meg a zsinat is okafogyottá vált, mert CSER-kezetekben egyszerűen önműködik a CSEM. Aztán egykettőre azon kaptam magam, hogy lassan mindentől elment a kedvem. Más fogódzóm nem lévén, elővettem a bélyeggyűjteményem, amit már több, mint húsz éve nem nyitottam ki. Az internet segítségével megállapítottam értékét, és ugyancsak az internet segítségével, fogózzon jól meg, csereberélni kezdtem.

– Pedig ma már jóformán nincsenek is bélyegek, hiszen számítógéppel levelezünk – jegyeztem meg.

– Ma már jóformán én sem vagyok – felelte Imre atya, majd fölkapta a fejét, megemelte a hangját, és így folytatta. – De szerencsére nem ez a történet vége, István barátom! Szerencsére? Ki tudja? Az történt ugyanis, hogy a nagyfőnökség, hadd nevezem most így, kellő reverenciával, újabb vizitációt helyezett kilátásba. Természetesen én azonnal kihallgatást kértem. Szerencsére sikerült meggyőzőnöm a nagyfőnökséget, neveket nem mondok, hogy ez rettentően kontraproduktív lenne,

mert így rögtön kiderülne, hogy az össze többi egyházmegyében kellene felülvizsgálatot tartani, hogy miért nem állnak olyan jól, mint mi, az ország legszegényebb vidékének egyházmegyéje, ahová büntetésből helyezték Mikó atyát. Ezután nyugodtan visszatérhettem volna a bélyeggyűjteményemhez, de a harc felvillanyozott. Turistaként Rómába utaztam, kihallgatást kértem Ferenc pápától, aki természetesen tudott a csereháti egyházreformról. Arra kértem őt, hogy nevezze ki Mikó atyát nunciusnak, vagy valami hasonlónak a reform védelmében. Ferenc pápa elnevette magát, megölelt, a szemembe nézett és azt mondta: „Miért küldeném őt mint bárányt a farkason közé? Miért küldenék személyében egy ferencpápista migráns-simogató Soros-bérencet? Ez, Imre atya, semmiképpen sem tenne jót a mi csereháti reformunknak?” És azzal zárta le a pápa, hogy „Hadd folytassam, ahogyan ez Máténál folytatódik: Legyetek ravaszok, mint a kígyó!”. Most itt tartunk, szociográfus barátom. Minden okosságomat és ravaszságomat immár a ferencpápista reform szolgálatába kell, hogy állítsam, mert úgy alakult, hogy nekem becsületből a kisebbik rosszat, a csereháti egyházreformot kell választanom, és ennek a védelme kell legyen szent célom.

– Hol tartunk molyt? – kérdeztem.

– Jelenleg, kedves barátom, úgy érzem, fegyverszünet van. A bélyeggyűjtemény visszakerült a fiókba, a potenciális cserepartnerek automatikus választ kapnak: bizonytalan ideig szüneteltetem a filatéliát. És még egy apróság! A vizitáció meghíúsulásának másnapján, 2021 novemberében, befagyasztották minden egyházi és állami

támogatásunkat, és leállították a katolikus kulturális központ építését. És, hogy mindenki okuljon, felére csökkentették a csereháti görögkatolikusok és reformátusok állami támogatását is. Mint kollaboránsokét. Hát akkor erre varrjon gombot, szociográfus barátom!

11. Vízitáció újratöltve

Látogatásom után néhány nappal Imre atya arról értesítette plébánosait, és nem kis meglepetésre engem is, hogy következő hét elején újabb vízitáció kezdődik, ezúttal néhány napos villám-vízitáció. A delegációt az előző vízitációból megismert Vezekény atya vezette, immár mint hevesi segédpüspök. Tagjai a valamikori alsóebergényi plébános, Keve atya (aki közben a Szent István rádió szerkesztőjéből az MKPK médiafelelőse lett) és – mindannyiunk nem kis meglepetésére – a Pázmány Egyetem Szociológiai Intézetének két munkatársa (mindketten vallás- és egyházzsociológusok, mondhatnám, kollégáim). Imre atya is kijelölte delegációját: Levente atyát, Edit nővért, és mindannyiunk meglepetésére engem mint egyházmegyei szakreferenst. Mivel nem kellett titoktartást fogadnom (ez lepett meg legjobban), természetesen szívesen vállaltam.

Az első megbeszélésre a perencshelyi plébánián került sor. Imre atya sajnálattal tájékoztatta vendégeit, hogy „a felső támogatások befagyasztása” miatt a kiemelt beruházás megszakadt, de van egy, így mondta „hatlövetű püspöki kávéfőzője”, amit mindenekelőtt közmegelegedésre ki is próbáltunk. Vezekény atya azzal kezdte, hogy „szétküldte” a két szociológust „Cserehát-szerte”, hogy „térképezzék föl” az egyházmegyét, ám amikor erre mindössze két napot biztosított, ők ezt szakmai nonszensznek nevezték, amit én is megerősítettem. Ekkor Vezekény atya kifakadt:

– Aki igazán szereti egyházát, az kisebb fajta csodákra képes, és ezt bizonyára tanítják a katolikus egyetemen.

– Azt tanítják, püspök atya, hogy akinek van öt kenyere és két hala, erről lemondva lehetőséget ad Jézusnak, hogy ötezer férfit és számos nőt megvendégelhessen – keltem kollégáim védelmére kellő reverenciával, mindkét felet illetően.

Vezekény atya ekkor rám szegezte szomorú szemét:

– Ez, szakreferens atya, blaszfémia.

A szociológusoknak (mellesleg két akadémiai doktornak) indulást vezényelt, Rosta Gergely professzor, a vallásosság trendjeinek kutatója, azonban szót kért:

– Püspök atya, eddig tizenhárom szakdolgozat és két doktori disszertáció készült a csereháti egyházmegyről.

– Reméljük, összegezte valaki, professzor úr – reménykedett Keve atya.

– Én összegeztem, püspök atya – nyugtatta meg őket Bögre Zsuzsa professzor asszony, az egyházpolitikai trendek kutatója, és át is adta a bekötött dolgozatot.

Vezekény atya láthatóan elégedett volt, ha nem is a dolgozattal, amit nem is vett a kezébe, hanem azzal, amit szóvá is tett, hogy segédpüspök létére is püspöknek szólították az egyházi protokollnak megfelelően.

– Keve atya, mindjárt bele is kezdhetsz – mutatott a disszertációra Vezekény atya, majd a professzorokhoz fordult: – Önök pedig, ki merre?

– Mi kis kettesével megyünk, püspök atya, mint az apostolok és a detektívek – közölte Rosta professzor.

– De hová, az Isten szerelmére?

– Legelőször is az Isten Állatkertjébe – felelte Bögre professzorasszony.

– Csak az egyszerű nép nevezi így. Különben a Vadászberényi Állatkert nem egyházmegyei intézmény, hanem a CSER-é és a helyi önkormányzaté – közölte Imre atya.

– Akkor is csak menjenek nyugodtan, professzorok, mert a CSER és az egyházmegye egy és ugyanaz – jelentette ki Vezekény atya, majd hozzátette: – Mi pedig itt és most Isten segítségével megtaláljuk a modus vivendit, és akkor az önök küldetése is okafogyottá válhat.

– Azt, amit a CSER és a CSEM viszonyáról mondott, püspök atya, kikérhetném magamnak, de most nekem is a modus vivendire kell törekednem – recsegett Imre atya.

Ők ketten maradtak, mi kétszer annyian voltunk, de tudtuk, hogy ez nem jelent semmit.

– Láttam az ismerős asszonykórust gyülekezni idejövet, püspök atya. Mielőtt bármiféle tüntetés kezdődne ablakod alatt, arra kérlek, egykettőre hozzuk tető alá a dolgot, és akkor akár vissza is hívhatjuk – elnézőn rám nézett – a szociológus csapatot.

– Már most visszahívhatod püspök úr, hiszen a tizenhat dolgozaton kívül szakreferens testvérünk egyfelől egy korrekt könyvet írt rólunk, másfelől már három hete kutat minket.

Vezekény atya erre csak legyintett, és előadta az első opciót:

– Nem lenne jó, ha beolvasztanánk a csereháti egyházmegyét vagy az egyik szomszéd egyházmegyébe, vagy szétdarabolnánk a három szomszéd egyházmegye között, és Imre atya nyugdíjasként megtarthatja püspöki címét?

Imre atya ránk nézett, mi pedig tekintetünkkel megerősítettük őt, hogy teljes mértékben megbízunk benne. Imre atya pedig a róka ravaszságával és a szárnyas bika határozottságával azt felelte:

– Ennek a velejéig dilettáns megoldásnak, vizitációs atya, az lenne az eredménye, hogy az itteni ferencpápista egyházreform megfertőznék az eddig még csaknem egészen intakt egyházmegyéket.

Keve atya teljesen beburkolta magát a disszertációval, Vezekény atya pedig akkora lélegzetet vett, ami jól megköhögte.

– A második opció nem lehet más, mint egy apostoli kormányzó – préselte ki.

– Akit, ugyebár, a pápa nevez ki, márpedig Ferenc pápa még azt a dolgot is ismeri, ami mögé Keve atya elbújt, hogy ne kelljen ezen a javaslaton jóízűen nevetnie.

– Megbízhatunk egy célnak megfelelő prelátust... – próbálkozott Vezekény atya.

– Akiből a CSER, tisztesség ne essék szólván, hülyét csinál, mert a CSER pápai alakulat.

Vezekény atya már alig bírt valami hangot kiadni:

– Lenne más opció?

Imre atya felnézett a plafonra, aztán le a padlóra, majd viszonylag könnyedén mondta ki:

– Maradjon a CSEM zárvány.

Ekkor Keve atya kidugta a fejét a disszertáció védelme alól.

– Szóljon már valamit, Keve atya! – biztatta fojtott hangon Vezekény atya.

– Ez esetben, püspök atya, a CSEM idegenforgalmi látványosság lenne, a balliberális és a ferencpálista média kedvenc témája, ami országos adakozást és rokon-szenvtüntetést indukálna, követendő példát statuálna – magyarázta Keve atya.

– Egyéb? – recsegte Vezekény atya, és rászólt Keve atyára:

– Ne bújjon vissza, ha szabadna kérnem!

– De hát egyszer már összetegeződünk, püspök atya – rebegte Keve atya.

– Békeidőben, Keve atya, de most...

– Békeharc van – jegyeztem meg.

Ezt egyedül csak Vezekény atya értette meg, és nagyon elbúsult tőle. Keve atya mindenáron meg akarta vigasztalni:

– Hagyni kellene, püspök atya Cserehátot szépen nyugodtan kihalni, az apostolokat meg szétszéledni...

– Nem gondolod, Keve atya, mi viszont továbbra is tegeződünk, mint a békebeli időben, hogy Isten a kövekből is tud Ábrahámnak fiaikat támasztani? – kérdezte Imre atya nyájasan.

Keve atya gyorsan visszabújt a disszertációba.

– Pihenő! – vezényelt Vezekény atya. – De előtte Keve atya, tájékozódjon, hol tartanak a szociológusok!

Keve atya félrevonult telefonálni, majd azzal jött vissza:

– Még az állatkertben, püspök atya. Még megvárják a plüssállat utánpótlást – tájékoztatta Keve atya.

– Micsodát? Ebből egy mukkor sem értek! – csattant föl Vezekény atya.

Edit nővér elmagyarázta.

– Ez esetben, ha valaki keres – szólt Vezekény atya Keve atyának –, én is az állatkertbe mentem.

És ezzel elviharzott. Imre atya ragyogó arccal mondta:

– Bevallom, úgy érzem magam, hogy most megpróbálhatnék vízen járni.

– Csak egy csatát nyertünk, nem a háborút, Imre atya – figyelmeztette Edit nővér.

– Nekem azért van valami hiányérzetem – szólalt meg Levente atya. – Elfelejtettünk imádkozni, az elején is, meg a végén is.

– Basszus! – sóhajtotta Imre atya, de ettől azért nem ment el a kedve. – Akkor erre most eszünk, iszunk! Kerítetek nekünk valami ebédet. Gyere te is Keve atya, akár a régi szép időkben, emlékszel?

Másnap Vezekény atya Károly atyával „tanácskozott”, vagyis csak próbálkozott, mert Károly atya, bármibe is kezdett bele a vizitátor (akit vizitátor atyának szólított, hiába ellenkezett), kizárólag a CIC-ből, vagyis a Codex Iuris Canoniceból idézett cikkelyeket szó szerint és halálos komoly arccal. Még akkor is, amikor Vezekény atya tréfával próbálta kizökkenteni, hogy „ne cicegjen nekem Károly atya!”. Így ment ez vagy egy óráig, amikor Károly atya bejelentette:

– Vizitátor atya, kissé megfájdult fejem, mostanság lepihennék.

Nem, is jött elő aznap. Másnap Vezekény atya mentőt hívott, és visszavitette a Károly atyát papi otthonba azzal az üzenettel, hogy gondosan zárják el a külvilág elől. Amikor Imre atya utána ment, azzal fogadták, hogy Károly atya folyamatosan azt mondogatja, hogy „Hülyének tettettem magam”. Neki is csak ezt mondta, és csak akkor hagyta abba, amikor Imre atya megölelte, és azt mondta: „Köszönjük, Károly atya! Győztünk!” És elmesélt neki mindent, amire Károly atya, csak annyit mondott. „Én sem értek egyet ezekkel a reformerekkel, de ezek a botcsinálta vizitátorok legalább hat súlyos

egyházjogi lapszust abszolváltak, amihez én nem adhatom a nevemet.”

Károly atya már nem akarta többé elhagyni a papi otthont, felszabadultan, mindent beleadva elkezdte írni emlékiratát, *Egyházam bürokratája voltam* címmel.

A második napot a szociológusok Balázs atya társágában az ikonfestő műhelyt látogatták meg, és az egyik görögkatolikus esperessel is tárgyaltak. Arra voltak kíváncsiak, mennyire tudnak szolidárisak, lenni a görögkatolikusok a csereháti reformmal, amikor emiatt őket is komoly anyagi hátrányok érintik. Az esperes így vélekedett:

– Mi, görögkatolikusok is belesimultunk a ferencpálista reformba, annak minden szólamába. Rengeteget változtattunk életvitelünkben, mindent együtt csinálunk, megjegyzem, több mindent a reformátusokkal is. Egyetlen, amihez foggal-körömmel ragaszkodunk, ebben ódivatúak maradunk, még akkor is, ha a fiataljaink ebben-abbán már lazítanak, ez pedig a liturgiánk, ami pedig az identitásunk. Hogy aztán mi lesz akkor, mit csinálunk akkor, ha erősödik a reform elleni politikai nyomás, és ha az állam egyházunkat is megzsarolja, még nem tudom, de ezen is el kell gondolkodnunk.

A vizitáció harmadik napjának késődélutánján Vezekény atya váratlanul bejelentette, hogy befejeződött a vizitáció, és el is készült a zárójelentés, amely a bevezetőben szereplő ki, mikor, mit és hogyan után mindössze következett: „Vizsgálódásunk mindenben igazolta a csereháti ferencpálista egyházreformmal foglalkozó

mellékelt kutatási jelentésben foglaltakat, ami a Pázmány Péter Katolikus Egyetem professzora készített.” Majd hozzáfűzte:

– Amiről majd egyházunk bölcs vezetése néhány oldalas összefoglalót készített, amire én Keve atyát javasolom, és majd azt fogják megvitatni.

Rosta professzor tiltakozott:

– Jobb lenne, ha ezt mi készítenénk el, annál is inkább, mert a disszertáció még nem publikus.

– Úgy tudom, hogy az ilyen disszertáció megvédése nyilvános processzus, és a mű kikerül az Akadémia honlapjára – vitatkozott Keve atya.

– Jól tudja – ismerte el Rosta professzor–, akkor legalább az lenne ildomos, ha a szerző megtekinthetné a művéből készült összefoglalót, úgy is, mint a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia által kijelölt vizitációs megbízott.

– Ez ellen semmi kifogásom sincsen, sőt abba is belemegyek, hogy maga a szerző készítsen, mondjuk egy tíz oldalas összefoglalót, és tartalékban egy öt oldalast is, ha az előbbit sokallanák – döntött Vezekény atya, majd egy nagy sóhajtott: – Hát akkor, mondjunk hálát az Úrnak!

– Mondhatom? – kérdezte Edit nővér.

Vezekény atya nem kissé meglepődött, de aztán összekapta magát:

– Tessék, ha szívből jön, akkor mondhatja, nővér!

– Advent vége felé járván, hálás szívvel Krisztus születését várva kérdezzük meg magunktól, kit is, mit is várunk. Keresztény kultúrát, melyben tudósok, művészek brillíroznak? Keresztény nemzeti politikát, melyben Isten nevét harsogva adminisztrálnak, törvénykednek, ideologizálnak? Virágzó egyházi életet hittanosokkal és ministránsokkal, körmenetekkel, zárándoklatokkal, kongresszusokkal és lelkigyakorlatokkal? Ha nem magát Krisztust várjuk, akkor ezek mind elvételnek mindazoktól, akik nem képesek túllépni mindezekén egészen, s eljutni a betlehemi jászolig. Ámen.

Az rájuk nehezedő csend alól Levente atya taizéi éneke szabadított ki minket:

– Irgalmas Istenünk jóságát mindörökre éneklek.

És ezt addig énekeltük, amíg Vezekény atya feltette kezét, odalépett mindnyájunkhoz, mindenkinek, megveregette a hátát, majd odaszólt Imre atyának:

– Püspök atya, nem szeretnéd tárogatószóval lezárni?

Vezekény atya az előző vizitáció egyik oldottabb estéjén ismerkedett meg Imre atya tárogató-művészetével. Imre atya húzta-vonta magát, aztán mégis előszedte a hangszert, és belekezdett az *Il silenzio*-ba. A harmadik taktus után elnevette magát, és tárogatón folytatta a taizéi dalt. Vezekény atya és Keve atya megtapsolták, és azonnal nekiindultak, mert már be voltak csomagolva.

12. Üvegplafon

Fél évvel a vizitáció után még mindig nem született püspökkari döntés, és a kiszivárgott, (vagy kiszivárogtatott) hírek szerint irattárba került az ügy. Egy-két figyelmeztető jeltől eltekintve békésen folyt az élet a CSEM-ben és a CSER-ben egyaránt. Nem szaporodtak, de megmaradtak a közösségek, a CSER-tagok, az apostolok, a hittanosok, az uborkázók, csak maga a lakosság csökkent továbbra is, és a fogyás mértékét csupán az átlagosnál ugyan kétszer nagyobb, de már csak átlagosan három gyerekes cigány családok, továbbá a lelkész családok és a szírek voltak képesek valamelyest csökkenteni. Ami egyértelműen növekedett: a Kálmán atya plébániájához tartozó falvak valamennyi otthonába (még a reformátusokéba is, már ahol szívesen fogadták őket) kerültek ikonok. A figyelmeztető jelek közül az igazán aggasztó a túlhajszoltság volt. Különösen a depresszióból sikeresen kigyógyuló atyák körében, de nem kerülte el Edit nővért sem. Ő addig-addig hangoztatta, hogy pimaszul egészséges (és az volt huszonéves kora óta), amíg nem jelentkeztek újra serdülőkori szívpanaszai). Kardiológus bátyja azonnal szanatóriumba parancsolta, és el is helyezte egy zempléni (nem is túl közeli, de nem is túl távoli) szanatóriumba, ahol a pandémia miatt látogatni sem lehetett. Balázs atya helyettesítette, és Edit nővér (Mikó atyát utánozva) teljes mértékben hagyta őt kibontakozni. És Balázs atya remekül tette a dolgát. Igaz, hogy az idő múlásával (a két hónapból négy lett) egyre többször mondta, hogy ezt

vagy azt majd akkor, ha visszajön Edit nővér. A meghosszabbított kúra ugyan aggasztotta rendtársait, az viszont reménykeltő volt, hogy kúrájának része lett a napi egyre hosszabb erdei futás.

Amikor Edit nővér visszatért, pontosabban visszafutott, első dolga az volt, hogy a készülő regulába bevenni javasolta a napi futást. A második pedig az, hogy aktív pihenést rendelt el Levente, Pál és Lajos atyáknak, beutalva őket az ikonfestő műhelybe. Kálmán atya kitörő örömmel fogadta őket, ő ugyanis már réges-régen minden klerikus rendtársát meg akarta tanítani ikonfestésre, hogy részesei lehessenek „némi misztikumnak” (mert nem elég csak mondogatni, hogy az egyház Krisztus misztikus teste). El is tudta helyezni őket a remetelaknak átalakított elhagyott (és a CSER-nek olcsón vagy ajándékba átadott) remetelakoknak elnevezett házakba. Pál és Lajos atya ráértett az ikonfestés ízére, de Levente atya csak szenvedett tőle, annak ellenére, hogy az utóbbi időben még Pilinszkyvel is sikerült összehoznia őt Szilvia nővérnek. Kálmán atya belátta, hogy Levente atyának – az ő szavával – „nincs karizma erre a karizmára”, ezért famunkára küldte őt, amit viszont már nagyon szívesen csinált, már csak azért is, mert a teremfoci befejeztével villámgyorsan húsz kilót felszedett. Edit nővérnek ez a túlhajszoltságot gyógyító javallata bejött, de a mindennapi kötelező zsolozsmát (ilyen ugyan nem szerepelt a regulában, és erről eléggé különbözőképpen vélekedtek) helyettesítő mindennapi futás halálos csapdáját alig sikerült elkerülnie. Ez úgy történt, hogy Gergely atyának (akinek ex-rendőr felesége évente részt vett lögyakorlaton és több kilométeres mezei futásban) eszébe jutott, hogy nem ártana,

ha Edit nővér „ámokfuttatása” előtt kardiológus bátyja megvizsgálná, hogy kinek árt, kinek használ a loholás. Ez a javaslat azért is telitalálat volt, mert a kardiológus a diabetológiát is kitanulta, így aztán mindenkinek a cukorszintjét is megmérte. A kontrolált komolyabb futást végül is Edit nővéren kívül csak Balázs, Zsolt és Levente atyáknak ajánlotta, Pál, Lajos és Kálmán atyáknak kifejezetten tiltotta. A három ikon-terápiára beutaltat Rakacaszentandráson kereste föl a kardiológus, és mindjárt ott is maradt az ikon-műhelyben három napra, majd a legkomolyabban közölte, hogy ő, bizony, Cserehátra költözik háziorvosnak, mert gyerekeik már külföldön egyetemisták, felesége pedig mást sem szeretne jobban, mint természet közelben élni. Amúgy pedig itt jobban tudna vigyázni húgára, akit nagyon nagyra becsült, mint marketing menedzsert, és nagylelkűen elnézte neki az apácaságot.

Edit nővér „szent ámokfutása” (Robi apostol nyelvi leleménye) véget értével került sor a már régóta várt rendi gyűlésre, amelyen az atyákon, a küldötteken és a CSER-be belépett három polgármesteren kívül még én is részt vettem mint megfigyelő (akit egyébként mindenki „szociográfus testvérünknek” titulált, nem csak a rendtagok, hanem más cserehátiak is. Igaz, voltak köztük idősebbek, aki szociográfus helyett „szocialistá”-t mondtak, mint annak idején a komlói városi titkár, amikor a Baranya Megyei Irodalomtanítási Konferencián, ahol mint olvasásszociológus én tartottam a nyitóelőadást, „szociológus” helyett nemes egyszerűséggel „szocialista” elvtársnak mutatott be).

– Kedves... – kezdte Edit nővér, majd hirtelen megállt, és megkérdezte: – Micsodái is vagyunk itt egymásnak?

– CSER-tagok – segített András apostol.

– Ez egy egyházi kifejezés, semelyik szerzetesrendben nem nevezik a testvéreket tagoknak – pattogott Edit nővér.

– Ne szórakozzatok! Micsodái lennénk egymásnak, ha nem testvérei? – fakadt ki Gábor atya, majd hozzátette: – Egyébként elv-társai is lehetnénk egymásnak, de hát ugye, ez a szó elége megromlott.

Ekkor Illés apostol jelentkezett:

– Van egy kis gubanc! Az atyák meg mi, apostolok, amikor őket helyettesítjük, így szólítjuk meg híveinket, hogy „Krisztusban kedves testvérek!”.

– Akkor inkább a híveket nevezzük el másképpen! – javasolta Ágnes apostol.

– Mondjuk, kedves híveknek – indítványozta András apostol.

– Ebben meg az a gubanc – szólt közbe Benedek atya – , hogy mint a Mennye Atya gyermekei, minden ember testvérünk.

– Akkor a kedves híveket ugyanúgy, ahogyan az őskeresztények nevezték egymást, nevezzük szenteknek, hiszen Jézus azt kívánta tőlünk, hogy legyünk szentek – javasolta Szilvia apostol.

– Csakhogy ez kívülről nézve afféle melldöngetésnek tűnhet – ellenkezett Levente atya (aki akarva-akaratlan egy kicsit neheztelt Szilvia nővérrre, mert egyhónapos rakacaszentandrási elvonulása idején feltűnően „zajos sikerrel” helyettesítette őt, ahogyan ezt András apostol megfogalmazta).

– Végül is mindenki csak úton van a szentség felé, még a kanonizáltak is, ezért legyen a hívek megszólítása „kedves útítársak” – vetette föl Zsolt atya.

Ez Kálmán atyának nagyon tetszett.

– Az idősebb testvéreknek mondom – és rám nézett –, hogy a „tovaris”, amit helytelenül elvtársnak fordítottak le, eredetileg az együtt utazó kereskedők elnevezése volt, ugyanis a „tovar” eredetileg árut jelentett, aztán a „tovaris”-ből társ és barát, végül elvtárs lett. A párttagok viszont a párttaggyűlésen, ahogyan nekem ezt a vlagyimiri kolostor ikonfestő kurzusán egy öreg szerzetes mesélte saját tapasztalatai alapján, úgy szólították egymást, hogy „Kaprov kommunista” vagy „Lavrov kommunista”, vagy „kedves kommunisták”.

– A hívek megszólításáról egyelőre még ne döntsünk! – javasolta Edit nővér, és így folytatta: – Nos, akkor tegye föl a kezét az, aki szerint ebben a teremben mindenki testvér, függetlenül attól, hogy atya, plébániai kormányzó, hitoktató, sekrestyés vagy polgármester! Ellene? Tartózkodás? Megállapítom, hogy a testvérség kinyilvánítása testvériesen egyhangú.

– Szociográfus testvérünk tartózkodott – vette észre Illés apostol.

– Szociográfus testvérünk azért nem szavaz, mert ő itt most csupán megfigyelő – közölte Edit nővér.

– Akkor hogyan lett testvér? – kérdezte Illés apostol, majd hozzátette: – Nem mintha bármi kifogásom lenne, csak a rend kedvéért kérdezem.

– István testvérünk egyelőre még mint szociográfus járkel közöttük. Bár már régen megkínáltuk volna a levelező CSER-tag címmel, de lássuk be, amíg kutatómunkáját végzi, amennyire lehetséges, semlegesnek kell maradnia, leginkább a mi érdekünkben – magyarázta Edit nővér.

– Szerintem ez lehetetlen, mert utópiája egyáltalán nem volt semleges – jegyezte meg Lajos atya.

– Nos, akkor szerintem máris itt vagyunk mai összejevetelünk témájánál – jelentette be Edit nővér, majd belekezdett: – Az utópia igaz volt annyiban, amennyiben kiválogatta eredményeinkből mindazt, ami ideálként választható fel egész egyházunk számára, de nekünk égető szükségünk van a szociográfiára is, vagyis arra a társadalom-leírásra, melyben mint tükörben megláthatjuk, hogy hol tartunk, hogy már mi valósult meg, hogy mi valósítható meg az utópiából. Éppen ezért jó lenne, ha szociográfus testvérünk kezdené azzal, amiről már úgy érzi, hogy világosan látja.

– Előrebocsátom, hogy az utópiát is a szociográfus írta, de egy másik szerepben. Éppen ezért, úgy gondolom, hogy a reformerek szerencséjére ezekben a hetekben elég

kevés vadonat újdonságot tapasztaltam – kezdtem hozzászólásomat. – Először is bizonyos, számotokra kedvező tendenciák megerősödését éreztem. Például tapasztaltam, hogy jó néhány településen az összes katolikus egy közösséget alkot, és akad olyan is, ahol ebbe még a görögkatolikus kisebbség is beletartozik, de még néhány református is. Úgy látom, hogy a csereháti egyházreform szinte mindenütt áthatja a mindennapi életet, a közéletet is, de még a kocsmák légkörét is befolyásolta.

– Ez a jó hír! Jöjjön a rossz! – szólt Balázs atya.

– Azt, hogy mit tartotok jónak vagy rossznak, tinektek kell eldöntenetek – feleltem. – Úgy érzékelem, hogy itt, Csereháton is megjelenik az, ami világszerte, de legfőképpen a jobban elvilágosodott európai országokban jellemző tendencia, például a mélyebb vallásosság és rendszeres hitgyakorlás nélküli vallási közösségekbe tartozás.

– Érdekből? – kérdezte Levente atya.

– Vagy pedig azért, mert a vallási közösségekben az emberek egy része biztonságban, támogatottan, közösségben és/vagy szeretetben érzi magát – feleltem.

A szendrővári polgármester két szót.

– Amit a CSER-nek a mindennapi életre és a közéletre gyakorolt hatásáról mondtál, arra több gyakorlati példát is tudnék említeni. Például átvéve a CSER-től a települések közéletébe bevezettük az akármifórumok megrendezését, a kereslet-kínálat állandóvá tételét, a polgármesteri hivatalokon is megjelentek a plébánia épületeken már megtelepedett napelemek. Ami pedig

a szociális munkát illeti, azt veletek együtt csináljuk, és az uborkázás megjelenése után, divatos szóval, paradigmaváltás történt gazdálkodó-vállalkozó életünkben. Van, persze, amit irigyelünk, például azt, hogy a misén felajánlaskor kiviszik az oltárhoz azt, amit ajándéknak kínálnak, és a mise végén ki-ki elviheti azt, amire szüksége van, vagy amiknek csupán megörül. Ha jól tudom, valamikor a polgármesterek békebírók is voltak, ezért is irigyeljük tőletek azt a rituálét, hogy a haragosok az oltár előtt békülnek ki.

– Talán még jobban irigyeljük az okos büntetéseket – kapta el a fonalat a kisperencsi polgármester –, vagyis azokat a spéci penitenciákat, hogy menjen el sétálni az erdőbe, gyönyörködjön el a naplementéken, ölelje meg amúgy istenigazából a feleségét/férjét. Valamit azonban el kell mondanom nektek. Tudnotok kell, hogy talán mindegyik csereháti önkormányzat gyanús lett pártunk és kormányunk szemében, és talán érzékeltétek, hogy az utóbbi időben nem igen csorog ide kormányzati pénz. Jellemző, hogy a magát kereszténynek hirdető kormány éppen a perencshelyi katolikus kulturális központot torpedózta meg. Mivel önkormányzati telken maradt félbe, várjuk az ötleteiteket, hogy mi legyen vele.

– Megvehetné a CSER – javasolta Dóri apostol.

– Ha nem is a CSER, talán az Ubicaritas, de ez attól függ, mi jöhet az uborkázás után, ha jönnie kell, de erről majd később – jegyezte meg Gáspár apostol.

A kisperencsi polgármester kér szót:

– Bonyolítja a helyzetet, testvérek, hogy, emlékeztek, az előző választáskor itt a Jobbik tarolt, és bár meggyengülve, errefelé ma is a Jobbik a legbefolyásosabb politikai erő, de ez a Jobbik már az ellenzéki Jobbik. Higgyétek el, mindent tudnak rólunk odafenn, így azt is, hogy errefelé már senkit sem lehet a választások egy zsák krumplival megvenni. Még Csenyétén sem, mert az emberek itt is uborkázással és egyébbel próbálnak meg segíteni magukon.

– És nem adják el jogaikat egy tál lencséért, pláne lelki üdvüket – kiabált bele Jóska apostol.

Megtapsolták.

– Még annyit, hogy arról is tudjatok, hogy még azzal is próbálkoznak, hogy a felekezeteket egymással össze-ugrasszák, de legfeljebb csak a reformátusokban reménykedhetnek, mert a két katolikust nem igen lehet, és hát, ugyebár, a reformátusok is benne vannak az uborkázásban, a kereslet-kínálatban, és a katolikusokkal együtt végzet jószolgálati munkában.

– Nem tudom, mit csinálnak akkor, ha a szomszédos, ugyancsak szegény vidékekről elkezdenek majd hozzánk költözni, ahol megszűnt a mélynyomor és már súroljuk a tisztességes szegénység alsó határát – fűzte hozzá a felsőtüttösi polgármester.

– Ti polgármesterek egy személyben vagytok CSER-testvérek és az államhatalom képviselői. Most jó lenne hallani, hogy a többi CSER-testvér hogyan látja belülről. Egyelőre talán kezdjük azzal, hogy...

De Edit nővér nem tudta folytatni, mert Rozália apostol élesen közbekiabált:

– Állj! Nem vettétek észre, hogy Edit nővér kétszer is kimondta igazi rendi nevünket? Csertestvér!

– Hihetetlen! Milyen fülhallásod van! – kiáltotta Kelemen apostol.

– Szerintem meghallotta az üzenetet – állapította meg Kálmán atya. – Mert hát a csereháti egyházreformerek mi mások lehetnének, mint csertestvérek?

Zsongás-búgás után kitört a taps.

– Hát akkor, csertestvéreim... – ízlelgette Edit nővér.

A taps fölerősödött.

– Egy picit még várjatok, előbb „vizsgáljatok meg minident, és a jót tartsátok meg!” – figyelmeztetett Kálmán atya.

– Először is a cser, amit csertölgynek is neveznek, csak szerény rokona az előkelő és őseire jogosan büszke tölgynek. Fája is szerényebb képességű, három hibája kis van, a fagyléc, az álgesztesedés és a gyűrűs repedések. Emiatt régebben a cserből csak tűzifát választékoltak. A kitermelt hengeres fára gyakran jellemző a sík-és térgörbeség, a sudarlósság és a göcsösség is. A rövid rostú, rosszul filcelődő cser nem ad jó minőségű rostanyagot, ezért fenyővel vagy nyárral keverik.

– A mindenségit, honnan tudod mindezt, Kálmán atya?

– kérdezte Barakonyi Gáspár.

– Onnan, hogy az ikonkészítés famunkával kezdődik, amibe én is belekóstoltam az ikonterápia során, amikor meggyőződhettem, hogy az ikonozás nem csak misztika, hanem jelentős részben gyakorlati mesterség.

– Még mielőtt végleg döntenénk, nekem kis van egy adalékom a cserfával kapcsolatosan! – szólalt meg Pál atya. – Van olyan magyar népmese, mely szerint a pokol kapujának az ajtajában volt egy nagy *cserfa*, annak volt hetvenhét gyökere.

– És akkor itt van még a „cserben hagy” – figyelmeztette őket Illés apostol.

– A cserfa kérgéből készített rendkívül büdös cserzőléről van szó, amelyben bőröket áztatnak, beleesni, benne hagyni életveszélyes – közölte Kálmán atya.

– Akinek ennyi jó kevés, azt érje gáncs és megvetés – énekelte Gergely atya, majd hozzátette. – Én mégis megszavaznám a cserből készült testvért, mint egy kóbor pályamódosító pap, akit Mikó atya kihalászott, finoman szólva, a..., a cserből.

– Nekem nagyon szimpatikus ez az eléggé közönséges fa, mely olyan, mint Jézus galileai tanítványai voltak. Én is megszavazom – szólalt meg Gábor atya.

– Belőlünk nem lesz előkelő bútor, de megfelelő kezelés után ránk lehet festeni a Rubljov Szentháromságát – jegyezte meg Kálmán atya.

– Mi csak csertársak vagyunk, de senkit sem hagyunk cserben! – jelentette ki Pista apostol.

– Ő ti büszke tölgyek, fenyők, jegenyék! Pukkadjatok meg! – szavalta Benedek atya.

– Ki szavaz ellene? – kérdezte Edit nővér. Senki? Ki tartózkodik? Kilencen. Hát akkor ezt megszavaztuk, csertestvérek, és majd bekerül a regulánkba, ha lesz rá időnk véglegesen elkészíteni. Akkor most folytassuk, csertestvérek, azzal, hogy azok, akik nem polgármesterek, mit találtak legjobbnak a CSER- ben az utóbbi időben!

– Tompa Nándor regnumi atya készített a hagyományos lelki tükrő alternatívájaként egy „pozitív lelki tükröt”, amelyben már nem bűnök, hanem értékek szerepelnek, amelyeknek figyelmen kívül hagyását vagy éppen tagadását állapítjuk meg lelkiismeretvizsgálatkor. Közösségeinkben ezt fejlesztettük tovább, és ez van most próbajáraton – számolt be Zsolt atya.

– Mi azzal próbálkoztunk sikerrel, hogy a kizárólag 16 éven felüliek számára lehetséges bérmlásnál komoly feltételeket szabtuk. A megfelelő hitbéli felkészítés mellett komoly közösségi munkát követelünk meg – folytatta Gábor atya.

Lajos atya jelentkezett:

– A csereháti zsidótemetők gondozása mellett élőkkel is foglalkozunk. Fiataljaink számára az öregek, és persze nem csak a mi közösségünk öregjei, kötelező olvasmányok. Elmondatják velük életüket, mobiltelefon segítségével képpel és hanggal rögzítik, és bekerülnek az alakuló Csereháti Életrajzok gyűjteménybe.

– Legnagyobb élményem az elmúlt évben a Bokor-közösségtől átvett *Kenyér-víz nap* volt, amit ezután majd minden nagybőjtben megtartunk, amikor is, minek is neveztük el őket, a szentek vagy útítársak, természetesen csak azok, akiknek egészsége engedi, csak kenyeret és vizet vesznek magukhoz. Az átlagos meg a böjti menü ára közötti összeget összegyűjtjük és elküldjük a szomszédos vidékek éhező szegényeinek – számolt be Kelemen apostol.

– Nagy élményem volt a krisnások látogatása Madhupatidász lelkész vezetésével és a velük együtt mantrázás a Lilíomban – számolt be Robi apostol.

– Nekem az állatok imái Isten állatkertjében – csatlakozott Gergely atya.

– Nekem Yana csertestvérünk plüss-állatai – árulta el Edit nővér.

– Nekem természetesen az ikonozás – tett hozzá Levente atya.

– Nekem is – csatlakozott Pál atya.

– Nekem Imre atya volt a nagy élmény, amikor a mi oldalunka ált a vizitációval szemben – árulta el Szilvia apostol.

Edit nővér és Levente atya megtapsolták. Én is.

– Ha már a vizitációt említetted, Szilvia apostol, az egyik legbecsesebb legeslegújabb kori néprajzi leletem az, hogy a nagymamák azzal ijesztgetik túlságosan huncut

unokáikat, ne istentelenkedj, te gyermek, mert elvisz tégedet a vizitáció –újságolta Pál atya.

Edit nővér pihenőt rendelt el, úgy éreztem azért, hogy ki-ki elsüthesse a vizitációval kapcsolatos poénjait, ugyanis pontosan ez történt. Csak Edit nővér nem tudott kiengedni. Feszült arccal kezdett bele.

– Emlékeztek még, ugye, az utópiát értelmező reflexiókra. Voltak, akik egy az egyben valóságosnak tartották, és voltak, akik sajnálták, hogy csak utópia. Ti kikhez álltok közelebb? Szerintetek mi valósult meg az utópiából? Leszállt-e a földre? Inkább csak a falvakban, vagy a városokban is? Vagy már túl lennénk a zeniten? Vagy beleütköztünk az üvegplafonba?

– Mi az az üvegplafon? – nézett föl Rozália, kissé megszeppenve.

– Balázs atya elmagyarázza – felelte Edit nővér. – Ó használta ezt a metaforát legutóbbi beszélgetésünkben.

– Az üvegplafon kifejezés olyan esetekben használatos, amikor valakinek vagy valakiknek, mondjuk a nőknek, az iskolázatlanoknak, a szegényeknek, cigányoknak, ferencpávistáknak a feljebb jutása bizonyos rendszerekben csak egy bizonyos szintig lehetséges. Ennek sokféle oka lehet, például hogy ki hová született, férfinak vagy nőnek született, hogy ki miben korlátozott, ki miben fogyatékos – magyarázata Balázs atya, és rám nézett, én meg helyesletem.

– Akkor mindennek megvan a maga üvegplafonja? – kérdezte Rozália apostol, még mindig zaklatottan.

– A „plafon” kifejezés blokkoltságunkat érzékelteti, az „üveg” pedig azt, hogy nem látható előre, csak akkor érezhető, ha beleütközünk – gördítette tovább Edit nővér

– Hadd mondjak egy példát – jelentkezett be Gáspár apostol. – Mi, az Ubicaritas vezetői sem gondoltuk, hogy előbb-utóbb megjelenik a nemzetközi piacon a mienkénél ugyan valamivel gyengébb, de jóval olcsóbb lengyel uborka.

– Ez komoly? – kérdezte Ágnes apostol riadtan.

– Mondok egy másakat! – vette magához a szót Balázs atya. – Hogy apostolok lehessenek, sokan leérettségiztek, szakmát szerezte, angolul tanultak, művelődtek, és, bár nem ez volt a céljuk, így piacképesebbek lettek. Ha akartak volna, ha nem is itt Csereháton, de a nem túl távoli nagyobb városokban el is tudtak volna helyezkedni, de nem akartak. Aztán amikor párra találtak, és családot akartak, már akarniuk kellett és elmentek azzal, hogy egyszer majd talán visszajönnek.

Levente atya jelentkezett:

– Valószínűleg azért, mert én szolgálok a legnagyobb csereháti kisvárosban, én három apostolomat és még két sejt vezetőmet veszítettem el, és pótlásuk egyáltalán nem könnyű. De hát ne feledkezzünk meg a harmadik példáról, a még az öregeket is elérő mobiltelefonos örületről sem.

Gyorsan Gergely atya kért szót:

– A csereháti szociális helyzettel és szociális munkával foglalkozó szakdolgozatok egybehangzóan megállapítják, hogy

a mi egyházreformunk nagyon sok idős szegénynek teremtett boldog öregséget, ami lehet, hogy világcsúcs, egyben az üvegplafon elérése, és be kell látnunk, hogy ennél meszszebb nem igen juthatunk – állapította meg Gergely atya.

– Nem az a baj, hogy már-már elkezdjük azt hinni, hogy ilyen még senki sem produkált? – kérdezte Gábor atya. – Nem, gondoljátok, hogy legalább ekkora durranás Iványiék Oltalom Karitatív Egyesülete és Ritók Nóra Igazgyöngy Alapítványa?

– Nem gondoljátok, hogy nekünk ugyanaz a gyengeségünk, ami az erősségünk, és fordítva? – kérdezte Zsolt atya.

Kálmán atya előbb föltette, majd levette a kezét, aztán mégis jelentkezett:

– Egy picit elszakadva a rögválóságtól, hadd emlékeztessenem azokat, akik látták Tarkovszkij *Stalker*-ét. Amikor a főhős belebámul kavargó-habzó kútfenékbe, azt recitálja, hogy „Higgyenek önmagukban, és váljanak gyermekien gyámoltalanná, mert hatalmas a gyöngeség, és semmi az erő. Az ember, amikor megszületik, gyönges és hajlékony, s ha kiszárad, megmerevedik és meghal. A hajlékonyság és a gyöngeség az élet frissessége. Ezért, ami megmerevedik, nem győzhet.” Ez Lao ce gondolatát visszhangozza, aki szerint „A gyenge legyőzi az erőset, a lágy a keményt”. Erre pedig rímel az evangéliumi „ha nem lesztek olyanok, mint a gyerekek”.

– Bocsánat, de már nem bírom tovább! Mi van az uborkával? – sivította Ágnes apostol. – Ugyanis mi is ebből élünk – tette hozzá halkan.

Zúgás, morajlás támadt.

Gáspár apostol nyugalomra intett mindenkit:

– A hír, csertestvérek, igaz. Nem gondolhattuk komolyan, hogy a megállhatunk egy lábon...

– Akkor az Ubicaritasban miért nincsen más, mint az uborka? – kiabálta Kelemen apostol.

– De, ugye, a mi szír csertestvéreink jóvoltából legalább a közel keleti piacaink megmaradnak? – kérdezte Balázs atya.

– A lengyel uborka már oda is befurakodott – közölte az Ubicaritas igazgatója halálos nyugalommal –, de máris vannak új elképzeléseink.

– Például a plüssállatok! – kiáltotta Dorka apostol.

– Az, Dorka, a megnövekvő idegenforgalomra épülne, márpedig az nem igen növekszik – jegyezte meg Gábor atya.

– Az meg a plüssállatokra épülhetne, nem? – ágált Dorka apostol.

– Az egyik igazán ígéretes alternatíva a strucc-tenyésztés – folytatta az Ubicaritas igazgatója. – El is küldtünk két erre vállalkozó apostolt a legközelebbi strucc-farmra, Recskre, ahol gyönyörű kéknyakú struccot tenyésztenek.

– Csakhogy én itt az interneten azt olvasom, hogy, idézem: „Válságba jutott a magyarországi struccágazat, egyre kevesebben foglalkoznak itthon strucctartással” – kiabált közbe Jóska apostol.

– Nem eszik olyan forrón a kását! – emelte meg a hangját az igazgató – Vannak másféle futómadaraink is a tarso-lyunkban. Aki nemrégén járt Isten állatkertjében meg is pillanthatta őket.

– Az emukat! – lelkesedett Pista apostol.

– Csakhogy, én, mint zöld aktivista tudom, hogy Auszt-rália nem régen letiltotta a náluk őshonos állatok kivételét – figyelmeztetett Robi apostol.

Az igazgatónak azonban szeme sem rebhent:

– Csakhogy, Robi apostol, szerte a világban mára már többször annyi Emu van, mint az őshazájukban. Az egyik emu-farm itt van hozzánk közel, Bodroglőben, Vissen, onnan szereztük be őket, hogy megismerkedhessünk velük. Azt mondják, ezekkel sokkal könnyebb lenne, mint a struccokkal.

– Olvasom, hogy a struccok halálos rúgásaik miatt rajta vannak a veszélyes állatok listáján, az emuk jámbor állatok, csak akkor támadnak, ha megijednek a rókától vagy kóbor kutyától – jelentette Robi apostol.

– És a húsa is finomabb, mint a struccé. Egy szó, mint száz, a küldöttséget Recskről átirányítottam a bodroglői Vissre, ahol az emu-farm van. Van-e még kérdés struccal, emuval kapcsolatban? – fejezte be az igazgató.

– Van, bizony, Gáspár csertestvérünk! – csattant föl Gergely atya. – Nem vagyok sem ornitológus, sem marketinges, hanem mint szociális munkás szólok. Amikor megboldogult Ács István püspök, akiről szociográfus

testvérünk esettanulmányt írt *Várápítés a végeken* címmel, még füzéri plébános idejében rájött, hogy az öregek nem tudnak már le-föl menni a meredek domboldalakon a földekre és a legelőkre, és ezért valami otthoni munkát keresett nekik, ez pedig a nyúltenyésztés lett. A mi öregjeinknek meg az uborkázás. Ők, lássátok be, sehogyan sem tudnának elbánni ezekkel a hatalmas madarakkal, de nem is tudnák őket hová tenni. És hát Csereháton ők vannak többségben, és egyre inkább ők lesznek.

Gábor atya kért szót:

– Istennél, persze semmi sem lehetetlen, hiszen olvassuk, hogy „Sára nevetett magában, és azt gondolta: Miután megvénültem, lehet-e gyönyörűségem? Meg az uram is öreg! De az Úr megkérdezte Ábrahámot: Miért nevetett Sára, és miért mondta: Ugyan, hogy szülhetnék öreg létemre? Van-e valami lehetetlen az Úr számára?” Ebből azt akarom kihozni, hogy talán van olyan csoda, amit Isten segítségével mi is meg tudunk csinálni.

– Van! – kiáltotta Edit nővér. – Az Ubicaritasban az ubi mint uborka mellett ott van a caritas is. És ez a kettő a mi öregjeink esetében elválaszthatatlan. Mint marketing menedzser a következőt javaslom, ha nagyban fájó szívvel, de józan ésszel abba is kell hagynunk az uborkázást, kicsiben maradjon meg az öregek kertjeiben. Természetesen ráfizetéses lesz, mert a mienkét a lengyel uborkánál olcsóbban tudjuk csak eladni, de megmarad öregjeink számára, mit is mondjak, az életük értelmé. És ezt a hamarosan kitalálendő nyereséges vállalkozásaink, elsőnek talán éppen az emu, majd szépen el fogja tartani.

Gergely atya tapsolt, aztán mindenki, Barakonyi Gáspár is.

Eztán valamennyien kimentünk Isten állatkertjébe, hogy megtekintsük az emukat. Tudományos leírása mellett az *Íme eme emu ima* volt olvasható:

Fejem nem tudom homokba,
hanem rád emelem,
és úgy állok előtted, Uram,
mint sisakját levéve rokonom, a kazuár,
Röpképtelen futómadár vagyok, Uram,
de néked semmi sem lehetetlen,
ezért loholok, rohanok, nyargalok, száguldok
mint szélvész Tefeléd.

Meg is simogathattuk őket, és senkit sem rúgtak meg. Hogy csodák csodájára, vagy a dolgok rendje szerint, arról egyelőre nem lehetett bizonyosságunk.

Ki tudja, miért éppen ott, de éppen Isten állatkertjében vettem észtre, hogy a CSER atyák mindegyike szakállas lett, de mindegyikük különféleképpen. Kálmán atya hosszú szakállal, Lajos atya vörössel, Gergely atya bodrossal, Levente atya borostással, és már egy-két férfi apostol is kezdte utánozni őket, de köztük még több volt vállig érő hajú és a copfos, mint a szakállas.

Visszafelé menet többen jelezték, nagyon sokan szeretnének belépni rendünkbe, és ezzel a témával folytatódott a rendi gyűlés.

– Szolidaritásukat kifejezve, akár mint Iványiék egyházába, a miénkbe is belépnének, akik nem is vallásosak,

de vannak számosan, akik nem csak szívvel, hanem lélekkel is – tájékoztatott Balázs atya, és még hozzátette: – egyébként több, mint húszezer Csereháton kívüli ajánlotta fel nekünk az egy százalékát.

– Erről nemrégén beszéltem Mikó atyával. A mi rendünk a pápához tartozó, ugyanakkor a csereháti egyházmegyét szolgáló rend. Az itt élőkön kívül csak az lehet tagja, aki a csereháti ferencpálista egyházreformot szolgálja – kezdte Edit nővér.

– Ilyenek is jelentkeztek több tucatjával. Mit legyen velük? – kérdezte Balázs atya.

– Erről is beszéltünk Mikó atyával – felelte Edit nővér.

– Megígérte, hogy beszél erről Ferenc pápával, ugyanis ez kétszeresen is politikai kérdés. Egyfelől egyházpolitikai, ugyanis ha velük bővülnénk, akkor egyre növekvő ferencpálista különítménye lennénk hazai egyházunknak, másfelől belpolitikai, mert ebben odafönt kifejezetten kormányellenes szervezkedést láthatnának.

– Ez sem lenne az ördögtől való, mert ilyenekben Ferenc pápa is részt vett még argentin püspök korában, amikor szembeszállt a juntával – háborgott Gábor atya.

– De most már Jorge Bergoglio minden katolikus pápája, és bizonyos értelemben az egész világ pápája lett. Mondhatja, hogy „az ilyen gazdaság öl”, meg hasonlókat, de nem avatkozhat be az egyes államok belpolitikai dolgaiba – magyarázta Edit nővér.

– De, bizony, beavatkozott, amikor kiállt a migránsok mellett a kormányokkal szemben – ágált Gábor atya.

– Jó, ígérem, hamarosan beszélek Mikó atyával – ígérte meg Edit nővér –, de előtte el kellene döntenünk, mit is akarunk mi, csereháti ferencpálista reformerek. Netán szétszéledni a világban, vagy legalább is itt a hazában, hogy máshol is beindítsunk ilyen folyamatokat?

– Ennek csak akkor lenne értelme, ha Mikó atya állna az egész élére – jegyezte meg Pál atya.

– Nem tudhatjuk, csertestvéreim, hogy azóta Mikó atya mi mindennek állt az élére, például Melanéziában, és azt sem, hogy azóta Ferenc pápa mi mindennek az élére állította már – felelte Edit nővér.

Pál atya a fejét csóválta:

– De hát ő mégis a mi rendünknek a.... Micsodája is?.

– Ő csak alapítója, a vezetői mi vagyunk öten: Benedek atya, Zsolt atya, Balázs atya, Szilvia apostol és én. Közülünk lettem én három évre, micsoda is, nem apát, nem máter, hanem... megvan, cserfőnök – felelte Edit nővér.

– Be kell látnunk, csertestvérek, miképpen Ferenc pápa is jezsuita, de pápaként felette áll a jezsuitáknak, úgy a csertestvér Mikó atya előbb melanéziai nuncius lett, aztán immár bíborosként az Ecclesia Dei Pápai Bizottságba került, és mindkét megbízatása übereli a csereháti püspökséget – fejtegette Balázs atya, majd hozzátette: – Büszkélkedhetünk, hogy ezzel, hipp-hopp egyidejűleg két bíborosa lett hazánknak (bár egy alkalommal már három is volt egyszerre), de azt is mondhatjuk, ez minket, csereháti CSER-t nem nagyon vígasztal.

– Ez szerintem azt is jelentheti, hogy Mikó atya papabilis, vagyis Ferenc pápa szemében lehetséges utód, ezért a bíborosi címmel megjelölte őt, és talán még kampányol is mellette – jelentette ki Gábor atya.

Levente atya keze lendült föl:

– Lenne itt még valami! Egy nagyon is itteni-mostani dolog, ami mögött eléggé lemaradtunk. A mobiltelefon rémuralmát még mindig nem tudjuk megfelelőképpen kontrolálni. Ezért sürgősen kellene megfelelő CSER médium, hanggal, képpel, bloggal, Twitterrel, hogy napi kapcsolatban legyünk nem csak minden CSER-taggal, hanem minden cserehátival. Én ebbe beszálnék, de ehhez nem igazán értek.

– Abszolúte fontos, amit mondasz, Levente csertestvér!
– ismerte el Edit nővér. – Ebben a tekintetben valóban nagyon későn ébredtünk. Igaz, Gábor atya már egy éve felvetette, és én azonnal, jelentkeztem is őt a Miskolci Egyetem *kommunikáció és médiatudomány szakára*, ahová a perencshelyi Erzsébet apostol is jelentkezett, aki Imre atya mellett eddig titokban volt apostol, de most, hogy Imre atya mellénk állt, felfedte neki kilétét. Maradt-e még valami, amiről nagyon sürgősen kellene beszélnünk?

– A plüssállatok! – kockáztatta meg Dorka apostol.

Barakonyi Gáspár apostol nagyon komolyan válaszolt:

– Szíri üzletkötőink hihetetlenül ügybuzgók és kreatívak, már néhány abaúji szőnyeget is sikerült eladniuk Közél-keleten, így Yana apostol plüssállatai is napirenden vannak.

– Még valamit, ha szabadna! – kéredzkedett Pál atya. –
Miért nem ír nekünk Mikó atya leveleket, mint Szent Pál
tette?

– Talán azért, mert ő azoknak írt, ahol valami gubanc
volt – mondta Zsolt atya.

– Talán akkor írjatok neki, csertestvérek, hátha válaszol –
zárta le a rendi gyűlést Edit csertestvér.

13. Jom kippur Csereháton

Lajos atya először csak arra gondolt, hogy a *Csereháti zsidóság* kiállítás a CSER és a Keresztény-Zsidó Társaság közös rendezvénye lehetne. Ebben meg is egyeztek Szécsi Józseffel (a társaság főtítkárával, a hat gyerekes katolikus teológussal, a neves hebraistával, a Zsidó Egyetem professzorával), aki el is vállalta a kiállítás szakfelügyeletét, de csak azzal a feltétellel, hogy ebbe bevonják a miskolci főrabbit is, aki ennek ugyancsak megörült. Amikor Pál atya felvetette, hogy nem kerülhetne-e sor a kiállítás megnyitására a legnagyobb zsidó ünnepen, Jom kippurkor, az Engesztelő napon, ami abban az évben október negyedike kedd napnyugtától a szerda esti csillagok feljöveteléig tartott, problémák sora bomlott ki. Először is a főrabbi emelkedetten magyarázta:

– Jom kippur az engesztelés napja, az elmélyülés napja, a remények napja, az élet napja, elrebegett imáink napja, a 25 órás önmegtartóztatás, a böjt napja és a megtisztulás napja. Ekkor az egész napot zsinagógai közösségben töltjük, olvassuk az írásokat, főleg az Áron áldozatáról szóló részeket és Jónás könyvét. Ilyenkor tilos enni, inni, bőrcipőt viselni, fürödni és házaseletet élni.

És még azt is megtudta Lajos atya, hogy az ünnep előtti napon különböző szertartások és szokások sorakoznak. Először a rituális fürdés, aztán kappará, ami a tisztaságot, a bűntől való mentesítést, megszabadulást szolgálja, amikor a bűnbakot helyettesítendő a férfiak

egy fehér kakast, a nők egy fehér tyúkot forgatnak meg néhányszor a fejük felett, hogy az ő bűneik átszálljanak a szárnyasokra. Végül szokás a temetőbe is kilátogatni, felkeresni az elhunytak sírját, emlékeztetni önmagunkat a halálra, mely a bűnök eredménye.

Csakhowy Csereháton nem volt már működő zsinagóga, csupán egy rendezvényközpontnak és könyvtárnak a felismerhetetlenségig átalakított egykori zsinagóga épület maradt Szirákházán, így az ünnepi szertartásra Lajos atya csak a vadászberényi vallásközi templom (népszerű nevén a Liliom) közepső traktusát tudta felajánlani, ahonnan a különböző vallások és felekezetek imahelyei nyíltak. Szécsi professzornak tetszett volna, mert ő jól emlékezett arra, hogy mint KZST-titkár, ő már többször vett részt olyan vallásközi találkozókön zsinagógában és keresztény templomokban egyaránt, ahol együtt imádkoztak zsidók, különféle keresztények, krisnások, buddhisták és muszlimok, de a főrabbi szerint a Jom kippur ily módon történő ünneplését elég nehéz lenne az ő köreikben elfogadtatni. Végül abban állapodtak meg, hogy egy kisebb csoport zsidó és keresztény (egyformán öt-hat résztvevővel) tartsa meg az ünnepet a Liliomban, a többiek az ünnepet követő napon érkezzenek a kiállítás megnyitójára.

Így is történt. Zsidó részről Szécsi József, Darvas István rabbi, Kelemen Katalin rabbi, továbbá a miskolci főrabbi meg az elnök, a CSER részéről pedig Lajos atya (gondozott borostával), Zsolt atya (rövid szakállal), Kálmán atya (hosszú szakállal), valamint Szilvia és András apostolok vettek részt. Rituális fürdő helyett a Vadászberényen

átfolyó Vadász-patak vizében mosták meg arcukat. A kaparát a Liliom előtt végezték immár szép számú közönség előtt, némi változtatással. A gyönyörű fehér kakast István rabbi, a fehér tyúkot Katalin rabbi vette a kezébe, s közben (mint Szécsi professzortól megtudhattuk) a 107-ik zsoltárból és Jób könyvéből imádkoztak, majd a kakasokat háromszor megforgatták a fejük felett e szavakkal: „Ez az én helyettesítőm, ez az én engesztelő áldozatom, ez a kakas és ez a tyúk a halálba megy, én pedig hadd lépjek be a hosszú és jó életbe és a békébe”. István rabbi megnyugtatóan azonnal elmagyarázta:

– Ezt a szokást már nagyon régóta ellenezték nagy tekintélyű rabbik, mert pogány szokásnak tartották, és csak a nagyon konzervatív zsidók őrizték meg a mai napig. Az ellenzők azt javasolták, hogy adják oda a szárnyasokat a szegényeknek, amit most mi is megteszünk...

– Inkább kerüljenek az állatkertünkbe, mert olyan gyönyörűen fehérek! – esedezett Pista apostol.

– Hát persze! – helyeselt István rabbi. – De mivel nem volt mindenütt állatkert, a bölcs rabbik azt is jónak tartották, ha *az* állat értékének megfelelő adományt juttatnak a rászorulóknak. Aki jól ismeri a Bibliát, tudja, hogyan lett a bűnbakból kakas és tyúk a bűnbak. Nos, ki mit gondol?

Rozália apostol jelentkezett:

– Szerintem azért, mert a kos, akit kikergettek volna pusztába, eléggé drága lett volna a szegény gyülekezetek számára.

– Bravó! – süvítette István rabbi, majd így folytatta:
– A múlt század ötvenes éveiben, Izraelben gazdasági válság dúlt, és a hagyományörző zsidók panaszkodtak, hogy nincs már elég kakas és tyúk az országban az ősi szokás gyakorlására. És ekkor, mit gondoltok, hogyan nyugtatta meg őket David Ben-Gurion, Izrael első miniszterelnöke aggodalmaskodókat?

– Fehér egérrel? – kérdezte Pista apostol.

– Ez talán nem jutott eszébe, de ez kedves állatka talán nem is számított volna áldozati állatnak, igaz rabbi asszony?

– Merthogy ezek, sajnálatosan, tisztátalan állatok – felelte Katalin rabbi.

– Nos, a fineszes miniszterelnök azt mondta: „Majd én fogok egy tyúkot meg egy kakast, felszállok velük egy helikopterre, és három kört írok le a fejetek fölött. Ti ne izguljatok, csak imádkozzatok!”

– És ez így is érvényes volt? – aggodalmaskodott Pál atya.

– Mit gondoltok, miért lehetett az? – kérdezte István rabbi.

– Talán az ima miatt? – kérdezte Rozália apostol.

– Ámen! – felelték a zsidók.

A zsidó vendégek három temetőt is meglátogattak Vadászberény körül, ahová sok helybéli is elkísérte őket. Az engesztelés napját a Liliomban a miskolci főrabbi így vezette be:

– Amíg állt a jeruzsálemi szentély, ilyenkor áldozatokat mutattak be, azóta csak imákkal telik a nap.

A csereháti keresztények legelőször a reggeli (sáchárit) imával megismerkedhettek meg, majd a délelőtti „Istenem, vétkeztem, jogtalanul cselekedtem és bűnt követtem el ellened”-kezdetű muszáffal.

– Ennek az érdekessége – magyarázta István rabbi –, hogy ekkor ejtette ki a főpap azt a kimondhatatlan négybetűs Isten-nevet, amit a zsidó ember nem ejt ki, és nem ír le soha, és a főpap is csak ezen a napon. Amikor ezt meghalljuk, mindnyájan többször is arcra borulunk, és így kiáltunk: „Áldott legyen a neve, akinek dicső királysága örökkön-örökké tart”.

– Nekünk, keresztényeknek is sokkal jobban kellene takarékoskodni Isten nevével – jegyezte meg halkán Zsolt atya.

– Délután következett a mincha ima, végül a neilá ima – folytatta a főrabbi.

– A neilá jelentése: összezárás. Most szépen bezárkózunk az Örökkévalóval, s létrejön a jechida, az egyedülálló egység – magyarázta István rabbi.

– Feltehetően ez a keresztény misztika egyik ősforrása – súgta Kálmán atya megilletődve.

– Befejezésül majd azt mondjuk, hogy „Jövőre Jeruzsálemben!” – fejezte be a főrabbi.

– Mi most nem mondhatnánk azt, hogy jövőre Csereháton, abban a reményben, hátha addigra Csereháton is felépül egy kis zsinagóga? – kérdezte Lajos atya.

– Ámen! – felelték a zsidó vendégek.

Katalin rabbi vett át a szót.

– Tiszta égbolt esetén, mielőtt hazamennénk vacsorázni, elmondjuk a holdszentelő imát, a kidus levánát, ami ma, sajnos, elmarad. Van azonban egy nagyon fontos teendőnk, mielőtt a polgármester vacsoraasztalához ülnénk. Hogy megnyugodjon hasunk a hosszú böjtölés után, szokásaink szerint vegyetek és egyetek az én csokis kalácsomból, és igyatok egy kis tejet utána.

14. Csereháti paktum

Amikor egyre jobban fogytak a gyerekek a vadászberényi kastélyban működő iskolában, és a tanulókat áthelyezték a baktakéki körzeti iskolába, az üresen maradt kastélyt a polgármester felajánlotta CSER-rendháznak azzal:

– Maguk se nem vándorcigányok, se nem kóbor apácák, igazán megtelepedhetnének az egykori erődített várkastélyban, ahol erdélyi fejedelemsége befejeztével Rákóczi Zsigmond is megtelepedett.

– Ha jól, tudom, polgármester úr – szólt közbe Edit nővér –, már a fejedelem sem abba a várkastélyba költözött, mert azt negyven évvel azelőtt Hasszán temesvári pasa megostromolta és felgyújtotta, amit aztán százötven éve romantikus stílusban építettek át. Ha jól tudom, hogy 1871-ben ebben a kastélyban nyitották meg a környék első postahivatalát.

– Ezt maga, marketing menedzser apáca létére, honnan tudja? – kérdezte a polgármester megrökönyödve.

– De hát, polgármester úr, itt élek már évek óta! – csodálkozott a csodálkozáson Edit nővér. – Mi, vagyis a CSER szerzetesei nem szándékozunk kolostorba vonulni, hanem részesei akarunk lenni Cserehát mindennapi életének.

– Ezt komolyan mondja?

– Még hozzá nagyon-nagyon komolyan!

– Marketing menedzser létre?

– Nem akarok prédikálni, polgármester úr, de a korinthusi levélben olvashatjuk, hogy „zsidók közt zsidóvá lettem, a törvény alá rendelték közt mint a törvény alárendeltje, a törvényen kívül állók közt mint aki a törvényen kívül áll, a gyöngék közt gyöngévé lettem, mindenkinek mindene lettem”. Én még azt is hozzáteszem, hogy a Cserehátiak közt csereháti lettem. Mit szólna hozzá, polgármester úr, ha a kastély, már amennyiben a műemlékes illetékesek is belemennek, közösen fenntartott zárandokház, lelkigyakorlatos ház, alkalmanként pedig kulturális események színhelye lenne? Mivel, a régi bútorokból és a könyvtárból alig-alig maradt meg valami, a díszterem, ami ma, ugyebár, tornaterem, és még egy-két helyiség kivételével talán nem kellene mindent az 1860-es évekbeli romantikus stílusban visszaállítani, hanem a felvázolt funkcióknak megfelelő formában kellene átépíteni.

Így is történt. A kiállítást a díszteremben rendezték meg, de a már előző esete is szép számmal érkező vendégeknek csak egy részét tudták itt elszállásolni. Senki sem számított arra, hogy az eseményből tömegtüntetés lesz. Egyébként a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus, meg a vadászati világkiállítás miatt nem lehetett volna a Covid-járványra hivatkozva letiltani. Szép számmal érkeztek hazai és nemzetközi zsidó szervezetektől, a Zsidó Egyetem hallgatói és két zsidó gimnázium diákjai, az izraeli nagykövet, a Keresztény-Zsidó Társaság vezetőségének zsidó, katolikus, evangélikus, református, adventista, baptista, pünkösdi és unitárius tagjai, más keresztény egyházak képviselői, továbbá muszlim, buddhista és

Krisna-hívó vendégek is, tucatnyi szerzetes különböző szerzetesrendekből, továbbá katolikus lelkeségi mozgalmak tagjai, tucatnyi bátor katolikus pap, több tucatnyi jeles keresztény értelmiségi, környékbeli zárandokok, civil szervezetek számos tagja, három tucatnyi újságíró, hat tévécsatorna. Ferenc pápát a nunciuson kívül jó barátja, Skorka rabbi (az Égről és a földről című „beszélgető könyv” társszerzője) képviselte. Az államot csak a megyei vezetők, a magyarországi katolikusságot a Görög-katolikus Metropóliához tartozó Miskolci Egyházmegye püspöke képviselte, Fabiny Tamás evangélikus, Fekete Károly református és Beer Miklós katolikus püspökök mint a társrendező Keresztény-Zsidó Társaság társelnökei jelentek meg. Megjelent még, ahogyan nőtt a tömeg, egyre több rendőr, egyenruhában és civilben egyaránt.

A kiállítást Heisler András, a Keresztény-Zsidó Társaság zsidó társelnöke, a MAZSIHISZ (Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége) elnöke, valamint Edit nővér (és az ő kitartó unszolására) Imre atya nyitották meg. Az ezernél is több vendéget és kétszer ennyi cserehátit magába foglaló tömegből csak kevesen fértek be az épületbe, hosszasan vártak a sorukra. A CSER-t, a CSEM-et és a vadászberényi önkormányzatot is teljes mértékben váratlanul érte ez a roham, így aztán mindhármuknak tudásuk legjavát kellett nyújtaniuk „logisztikából”, amiben legnagyobb segítségükre az Ubicaritas kft volt. A megnyitó után már a cserehátiak kínálták a vendégeket kosarakból és demizsonokból, de egy óra múlva már álltak a büfék, a lacikonyhák a halsütő sátrak és a vécék, majd kisvártatva háromféle buszjárat is indult. Az egyik Isten állatkertjébe, a másik az ikonfestő

műhelybe, a harmadik Bodvalenkére vitte a látogatókat. Nagyon hamar elfogyott az összes plüssállat, ezekre az Ubicaritas standjánál előjegyzéseket vettek föl, miként az abaúji és szíriai szőnyegekre is. A következő évi, immár három naposra hirdetett II. Csereháti Fesztiválra is lehetett szállást foglalni.

– Megbocsáthatatlan, hogy nincsen CSER-média. Most aztán kunyerálhatunk felvételeket az itt forgató stáboktól – panaszkodott Levente atya Edit nővérnek.

– Kunyerálj csak csertestvérem, cserébe ígérj plüssállatokat – lelkesítette Edit nővér.

Ekkor szaladt hozzájuk Pista apostol, és lelkendezve közölte:

– Itt van Mikó atya is, szakállasan, ő kíséri Skorka rabbit.

De Skorka rabbit a nuncius kísérte, akit Pista apostol valamikor Nuncius Pilátusnak keresztelt el. Amikor a rabbi lépett a mikrofon elé mint Ferenc pápa küldötte, óriási üdvörlég tört ki. István rabbi tolmácsolt neki.

– Kedves ünneplő egybegyűltek, Ferenc pápa üzenetét szeretném átadni. Ez egy egészen rendhagyó üzenet, ugyanis az üzenet én magam vagyok. Azzal küldött ugyanis Ferenc barátom, hogy Ábrahám barátom, az én nevemben menjél, de a magad nevében szóljál, arról, amit a szíved diktál. Azzal kezdem, amivel Ferenc pápa úgy búcsúzott éntőlem zsidó módon, hogy „Jó pecsételést kívánok!”. Talán már tudjátok, hogy mi, zsidók a tegnapi Engesztelés Napját a pecsételés napjának is nevezzük, mert a Ros Hásáná, vagyis a zsidó újév napjaiban hozott

ítéletet ekkor pecsételi meg az Örökkévaló, ekkor pecsételtetünk be a jók könyvébe, vagy másképpen, az élet könyvébe. Tegnap itt, Vadászberényben csak tucatnyian vettek részt ezen a szertartáson, de az engesztelésben bárki részt vehet, vallásra, felekezetre, világnézetre való tekintet nélkül. Nemrégén barátommal, Ferenc pápával együtt vettem részt a *Világkonferencia az emberi testvériségért* vallásközi találkozáson. Mindkettőnknek kiemelten fontos a vallásközi párbeszéd. Mi ketten felismertük a másikban a társat a vallások közötti párbeszéd iránti elkötelezettségben, és erről számos szívélyes beszélgetést folytattunk, melyeket mindketten nagyon fontosnak és átformáló erejűnek találtunk. Ez azért volt így, mert sikerült kitárnunk otthonaink ajtajait, amint ez a mai napon Csereháton is megtörtént, mert megértettétek, hogy Isten mindannyiunkat a saját képére és hasonlatosságára teremtett, lehetővé téve számunkra, hogy nagyra becsülve a különbségeket meglássuk az Örökkévaló kép-mását egymás arcában, ahogyan egyre jobban megnyitjuk szívünket egymás előtt. És megnyitottátok a valaha itt élő zsidók előtt is, akik most itt vannak közöttünk, és csak ámulnak-bámulnak. Most itt van Vadászberényben a sokarcú világ közepe, a kiengesztelődés és az új szövetség alkalmas ideje. Mikó atya elmesélte, hogy ferencpápista reformját ama nevezetes katakombába paktum aktualizálásával kezdte. Újítsátok fel ezt a paktumot, tegyetek rá pecsétet. Ferenc pápa nevében is jó pecsételést kívánok.

Az eseményt egyre többen kezdték fesztiválnak nevezni, többen meg októberi majálisnak. Természetesen ebben a spontán módon létrejövő eseménynek mellékzöngéi is voltak. Előbb egy Iványiék mellett és a kormány

ellen tüntető kis csoportot kellett lecsitítani, aztán néhány Ferencpápa-ellenes szélsőjobbost, majd megjelent néhány cigány- és meleg-ellenes tábla is. Legnehezebb dolguk a Levente atya vezetésével a rendre ügyelő apostoloknak volt, hiszen nekik éppen a Ferenc pápa mellett túlon-túl is nagy hévvel tüntetőket kellett le csendesíteni, akik antiferencpápistának nevezték a Magyar Katolikus Püspöki Konferenciát, hiszen ők végül is egy ferencpápista egyházreformot szolgáló pápai szerzetesrend tagjai voltak. Mindössze két esetben kellett rendőri segítséget is igénybe venni. Először a szomszéd faluig eljutó gój motorosokat kellett visszafordítani, közlekedésrendészi indoklással, majd egy leleplezett zsebtolvaj ügyében. A vadászberényi polgármester vállalkozott arra, hogy megnyugtassa a biztonságiakat, hogy a barna bőrű és a magyart még erős akcentussal beszélők becsületes vadászberényi polgárok, akik Ferenc pápa ajánlólevelével érkeztek.

A görögkatolikus püspökön kívül (aki a vadászberényi Istenszülő születése templomban mutatott be szent liturgiát) a római katolikus vezetést Erdő Péter ajándéka képviselte, az ő kezdeményezésére készült *Budapest Klezmer Misé*-vel, mely a vadászberényi római katolikus templomban hangzott el a Magyar Állami Operaház zenekarának, a Voice Station kórusnak és a produkciót vezénylő komponistának a közreműködésével.

– Kétségkívül zsidó dallamokra, klezmer és jiddis zenére épült ez a hagyományos liturgikus nyelveken, görögül és latinul megszólaló mű, mely azonban ringató dallamos-sága és táncos ritmikája ellenére túlságosan emelkedett lett ahhoz a népnepnépéhez képest, amivé alakult, hála

érte az Örökkévalónak, a mi engesztelő ünnepünk – kommentálta István rabbi, majd hozzátette: – Azért is hála a Mindenhatónak, mert eszünkbe juttatta, hogy sicher ist sicher, megfelelő tartalékot képezzünk.

A tartalék a rendkívül sokféle klezmer zenét játszó Sabbathsong együttes volt, mely emelkedett biblikus zenét, musicalt, lakodalmast, de még kabarézenét is produkált.

A fesztiválhangulatú népünnepélyen – a három hetessel zsidók szent számára emlékeztetve – 777 egykori csereháti zsidó is részt vett oly módon, hogy 777 mai csereháti keresztény hordozta nevüket cserfalevels kitűzőjükön. Mindez, persze, Lajos atya műve volt, aki Kormos Szilviának a Magyar Tudományos Akadémia Judaisztikai Kutatóközpontjának irányításával megkezdte a csereháti zsidó temetők sírfeliratainak feldolgozását, és az általa azonosított neveket (születési és halálozási évszámokkal, ha lehetett foglalkozásuk megnevezésével) hordozták az erre vállalkozó cserehátiak, akik „chág számeáh”-hal (boldog ünnepet) köszöntötték a vendégeket.

Éjfél felé lett vége. Ekkor befejezésül először a *Szól a kakas már* hangzott el, amit István rabbi így kommentált:

– Jichak Eizik Taub nagykállói csodarabbi egy mezei sétáján hallotta ezt a dalt egy pásztorfiútól, de amikor megtanulta tőle, a pásztorfiú azonnal el is felejtette, és az mára csak a csodarabbi révén maradt fenne, aki még a következő versszakot is hozzáillesztette: „De mikor lesz az már, hej de mikor lesz az már? Jibóne hamikdos, ír Cijajn tömálé. És miért nincs az már, de miért nincs az

már? Umipné chatoénu golinu méarcénu”. Vagyis akkor, ha újra felépül a Szentély és Sion Városa újra benépesül. – itt egy picikét megbicsaklott István rabbi hangja. – Így énekeliük Mózes születésének és halálának napján a halvacsora után. Ez alkalommal, most mindjárt, a beígért halvacsora előtt meg fogjuk ismételni, hogy keresztény testvéreink is bekapcsolódhassanak.

Így is történt.

– Tessék mondani, ebben melyik kakas szól? Amelyik Pétert kicsúfolta? – kérdezte Robi testvér.

– Nagyon jó kérdés – gondolkodott el István rabbi: – Ez a kakas a messiás hírnöke, és szerintem egyben a Péteré is.

Ezután a cigány himnusz következett. Amikor elhangzott „az örök csavargóvá tettél”, Benedek atya odaszólt Edit nővérnek:

– Ez előbb-utóbb velünk, ferencpávistákkal is előfordulhat, a cigány csertestvérekkel pedig kétszeresen is.

A legvégén Gergely atya lépett a színpadra, és bejelentette:

– Végezetül a mi CSER-dalunk következik. A Sabbathsong természetesen jól ismeri József Attila és Sebő Ferenc *Rejtelmek*-jét, amit ők ez alkalommal klezmerben adnak elő.

Amikor a Sabbathsong levonult a színpadról, az öttagú CSER-vezetőség lépett föl, Skorka rabbi és a neki tolmácsoló István rabbi társaságában.

– Kedves egybegyűltek, most összeállítjuk üzenetünket Ferenc pápának, a Csereháti paktumot – kezdte Edit nővér. – Kezdem: a szegények szegény egyházában megteremteni a lélekben szegények gazdagságát.

– Szegény gazdagokat és gazdag szegényeket – folytatta Benedek atya.

– A tényekben meglátni a lényeget – folytatta Balázs atya.

– Intézményt a karizmával összeötvözni – folytatta Zsolt atya.

– A kincseket összetalálkoztatni a nincsekkel – fejezte be Szilvia nővér a CSER öttagú vezetősége részéről.

– Most ti jöttök! – biztatta Edit nővér a sokaságot.

És egymás után kiabálták a színpadot körbevevők:

– Kellő hittel és kellő alázattal megpróbálni a vízen járni (Tamás esperes)

– Megtanulni önmagunkon nevetni, hogy életünk végéig jól szórakozhassunk (Gábor atya)

– Elfogadni, hogy másoknak is lehet igaza, és ezzel megteremteni a békés egymás mellett élés lehetőségét (Jóska apostol)

– Jobbnak tartani azt, ami lehetséges, mint ami ideális (Jakab apostol)

– Irgalmas Istenünk jóságát mindörökre énekelni (Dóri apostol)

– Zsidók közt zsidónak, görögök közt görögnek, cigányok közt cigánynak, reformátusok közt reformátusnak, kitaszítottak közt kitaszítottnak, ferencpálista cserehátiak közt ferencpálista cserehátinak lenni (Omár apostol).

– Elcsodálkozni (Kálmán atya)

– Dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes (Illés apostol)

– Rejtelmek ha zengenek, őrten állni, mint mesében (Rozália apostol)

– Bukfencet vetni Isten dicsőségére (Gergely atya)

– A háztetőkről hirdetni Isten országát (Levente atya)

– Kiengesztelődni szüntelen (István rabbi)

– Feltámasztani az elfeledetteket (Lajos atya)

– Nagy rendetlenséget csinálni a lelket fojtogató rendben (András apostol)

– Sosem sokallani a sokféleséget (Yana apostol)

– Kacsacsőrű emlőst honosítani Isten állatkertjébe (Pista apostol)

Ekkor Edit nővér rémült arccal megkérdezte:

– Jesszusom, jegyzetelt valaki?!

– Én igen – jelentkeztem.

– Elnézést, tudhattam volna – szabadkozott Edit nővér, majd hozzátette: – Hozzáírtad a magadét is, szociográfus testvér?

– Igen. Azt, hogy nem engedni a lógiát a levegőben lógni a gráfia védőkötele nélkül – feleltem.

– Úgy gondolom, ezzel kiegészülve meg is lennénk a CSER regulájával – sóhajtott föl elégedetten Edit nővér.

A Csereháti Paktum eredeti példányát Skorka rabbi vitte magával Ferenc pápának.

15. Mikó atya eljövetele

A halvacsora befejeztével István rabbi bejelentette Edit nővérnek, hogy ő is be szeretne lépni a CSER-be, ha egyáltalán lehetséges ez egy zsidó rabbi számára.

– Számomra ennek napnak ez a legkedvesebb eseménye – felelte Edit nővér. – A rabbiság nem akadály, István rabbi, hiszen Skorka rabbi is ferencpálista, a csereháti csertestvérek között is van református meg egy miafizita ortodox is, de ő itt élnek és munkálkodnak a csereháti egyházmegyében a csereháti ferencpálista egyházreform ügyében. Levelező tag úgy lehet valaki, hogy ha nem is él itt, ugyanezt teszi.

– Értem – felelte István rabbi. – Akkor hát kérem és keresem a feladatomban.

A csereháti fesztivál visszhangja ugyancsak felemás volt. Jelenleg a miskolci szociológia szakon végzős Balázs atya készít belőle szakdolgozatot. A kevés számú és csekély hatókörű független, civil és ellenzéki médiumok közül sokan beszámoltak róla, némelyikük eléggé részletesen. A hivatalos médiumok többsége agyonhallgatta, vagy csupán „migráns-simogató álszerzetesekről”, a „demens pápa lökött híveiről”, vagy „az istenháta mögötti istentelenségről” írtak. A katolikus hírügynökség mindössze az „Erdő Péter felkérésére írt klezmer mise vadászberényi bemutatójáról” tájékoztatott. A következő évi fesztiválra több, mint ezren jelentkeztek, másfélezer plüss-állatot és háromtucatnyi szőnyeget rendeltek.

Egy hét elteltével, hiába tiltakozott Imre atya is ez ellen, a belbiztonságiak végigigazoltatták a vadászberényi szíriaiakat, kutakodtak a püspöki irodában, az Ubicari-tasban, az ikonfestő műhelyben és Isten állatkertjében, végül a nunciusnak kellett közbelépnie azzal érvelve, hogy a szírek Ferenc pápa menlevelével érkeztek hozzánk, a CSER pedig (övék lévén az ikonfestő műhely és részben állatkert is) pápai fennhatóság alatt állt. A ferencpápista nuncius okoskodása valamit segített, de legalább ennyire olaj volt a tűzre. A belbiztonságiak egyébként a plüssállatok után is érdeklődtek, de azokból már csak egy-egy mesterpéldány maradt Yana, a szíriai textilszobrász műhelyében. Szerencsére kiderült, hogy csak vásárolni szerettek volna belőlük.

Itt most, kedves olvasó, megszakítom a csereháti pasztorálszociográfiát. Döntésemnek több oka is van. Az egyik az, hogy bár még eléggé jól tartom magamat, mégis csak a nyolcvanegyedikben járok. A másik pedig az, hogy ahogyan Mikó is atya bátran ráhagyta a CSER-re a csereháti egyházreformot, én is hasonlóképpen tettem a szociográfiával. A feldolgozatlan anyagot átadtam Balázs atyának, Bögre tanárnő leendő doktoranduszának, aki, erről meggyőződhettem, csertestvérként is képes a tárgyilagosságra, aki képes az intézmény és a karizma viszonyát ihletetten és empatikusan, ugyanakkor tárgyilagosan és kritikusan kezelni. A harmadik oka maga Mikó atya volt, aki megkért, legyek az ő egyházszociológiai szaktanácsadója.

Pista apostol jól látta (vagy inkább csak megérezte?), hogy Mikó atya valóban ott volt a fesztiválon, szakállasan,

de csak Edit nővérnek fedte föl kilétét, és csak néhány percre. Meghatottan gratulált, majd „Csak így tovább, ne féljetek!”-kel búcsúzott, végül a CSER-dalt dúdolva elsietett. Hamarosan megtudtuk, a nunciatúrára, helyettesítendő a post covid kezelésre szanatóriumba vonuló nunciust.

– Mikó atya lett a Nuncius Pilátus! – újságolta Pista apostol mindenkinek.

A többit – és ez sem lett rendi titoknak nyilvánítva – Skorka rabbitól tudta meg Edit nővér, a pápai küldött visszautazása előtt:

– Tudja, kedves soror Edit, Melanéziában mint nunciushoz bőven akadt tenni- és tanulnivalója Mikó atyának, viszont az Ecclesia Dei-ben már, tisztesség nem essék szólván, egy kicsit unatkozott. Persze, pontosan tudta, mi hiányzik neki: a gyakorlati teológia gyakorlati művelése. Megkérte szépen Ferenc pápát, hogy hadd gyakorolja az Ecclesia Dei-t, mondjuk, Ózdon, mert nagyon kíváncsi, vajon nagyobb városokban is működne az, ami a csereháti falvakban már működni látszik, ami már Felsőbergényben sem ment olyan flottul, mint, mondjuk Vadászberényben. Ferenc pápa két nap türelmet kért, utánanézett Ózdnak, majd közölte Mikó atyával, hogy nem lenne szerencsés ekkora kockázatot vállalni, ugyanis éppen Ózd a magyarországi városok között az a település, mely a bűnözés szempontjából a legfertőzöttebb. „Éppen azért!”, próbálkozott Mikó atya. „Éppen ezért nem!”, szakította félbe Ferenc pápa, és emelt hangon azt is hozzátette, hogy „punctum”. (Ezt Skorka rabbi,

a „full stop”-pal adta vissza, de hozzátette, hogy ez eredetiben sokkal hatásosabban hangzott: „e boonanotte suonatori!”) Azt is közölte Ferenc pápa, hogy ő a legjobban azt szeretné, ha Mikó atya, a közelében maradna. Nyílt titok ugyanis, legalábbis a magamfajta dörzsölt zsidó számára, hogy Mikó atya tutira papabilis, sőt ő lett Ferenc pápa első számú utódjelöltje. Aztán a főnök mégis megengedte neki, hogy hazájában helyettesítse a szanatóriumba kényszerülő igen idős nunciust, de ezt már tudjátok.

A belbiztonságiak látogatása után néhány nappal az egyházi vezetés is lépett: a CSEM-et beolvasztotta a cserehátinál háromszor nagyobb Zemplén-Bodroghközi Egyházmegyével. Imre atya lett a püspökhelyettes, és Csereháton egyelőre mindenki maradt a helyén. Engem erről és a továbbiakról is Balázs atya tájékoztatott, még-hozzá rendszeresen. Hiába kértem őt, hogy ne fáradjon, ő csak annyit mondott: „Szociográfus testvérünk, ami jár, az jár”. A CSER kibővített vezetősége egyhangúan úgy döntött, hogy a történeteket egyenesen kegyelmi ajándéknak tekintik, mert így a CSER hatóköre négy-szeresére nőtt. A Zemplén-bodroghközi Egyházmegyében már akkora városok voltak, mint Tokaj, Sárospatak, Sátoraljaújhely, ahol kipróbálhatták a nagyobb méretű városi pasztorációt, volt három főiskola és egy működő zsinagóga. Még meg sem moccantak, a második napon már tucatnyi zempléni jelentkezett a CSER-be, köztük két pap. Mikó atya mint megbízott apostoli nuncius nem szándékozott különösebben beavatkozni sem a lábadozó nuncius, sem a Zemplén-bodroghközi Egyházmegye, sem pedig a CSER életébe. A CSEM befagyasztott egyházi

és állami támogatásainak nagyobb részét a velük kibővült egyházmegye kapta meg, ami pedig a perencshelyi félbe maradt Katolikus Kulturális Központot illeti, Imre atya javaslatára ez átkerült CSER-hez, mint rendház és öregotthon.

A *Csereháti paktum*-nak, mint a fesztivál záróeseményének, hazai visszhangja hasonlóképpen megosztott volt, mint magáé a fesztiválé. Skorka rabbi (mellesleg ő is aláírta) átadta Ferenc pápának, aki figyelmesen áttanulmányozta, majd azt mondta barátjának:

– Látod, Abraham, bár, ugye, ő maga nem is volt benne, ez mégis csak Mikó atya műve annyiban, hogy ő vetette el a magot.

Edit nővérnek pedig a következőt írta: „Kedves testvérek. Egyetértetek. Én is aláírtam. Ferenc pápa.”

Tartalom

1. Mikó atya levele	5
2. Az utópia fogadtatása	7
3. CSEM fejlemények	22
4. CSER fejlemények	31
5. Cserehát-járás: Kézművesség és uborkázás	49
6. Cserehát-járás: Élménykereszténység és vakcina-szentelmény	61
7. Cserehát-járás: Misztériumok és rejtelmek	73
8. Cserehát-járás: Ikonozás és burkolás	99
9. Cserehát-járás: Töklámpás és szentelt gyertya	113
10. Kávét mellett Imre püspökkel	120
11. Vizitáció újratöltve	126
12. Üvegplafon	136
13. Jom kippur Csereháton	160
14. Csereháti paktum	166
15. Mikó atya eljövetele	177

Wesley Kiadó
1086 Budapest, Dankó utca 11.
A kiadásért felel: Iványi Gábor